

III. Władcy Brandenburgii i Prus z dynastii Hohenzollernów

1415–1871

1. ELEKTORZY BRANDENBURSCY	122
Fryderyk I	123
Fryderyk II Żelazny Margrabia	134
Albrecht Achilles	138
Jan Cyncero	159
Joachim I Nestor	163
Joachim II Hektor	169
Jan Jerzy	175
Joachim Fryderyk	209
Jan Zygmunt	217
Jerzy Wilhelm	222
Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor	226
2. KSIĄŻĘTA PRUSCY	242
Albrecht	243
Albrecht Fryderyk	247
3. KRÓLOWIE PRUSCY	252
Fryderyk I	253
Fryderyk Wilhelm I	257
Fryderyk II Wielki	269
Fryderyk Wilhelm II	272
Fryderyk Wilhelm III	286
Fryderyk Wilhelm IV	305

OJCIEC: *Fryderyk*

Był najstarszym synem i zapewne pierwszym dzieckiem Jana II, burgrabiego Norymbergii, i jego żony Elżbiety z Hennebergu. Urodził się przed 3 marca 1333. 7 września 1350, zapewne w Jenie, pojął za żonę *Elżbietę z Turyngii* (zob. niżej). Po śmierci ojca 7 października 1357 odziedziczył godność burgrabiego Norymbergii, jednak zgodnie ze statutem rodzinnym z 1342 musiał dzielić władzę ze stryjem Albrechtem (zm. 1361). 6 kwietnia 1362 uzyskał od Karola IV urząd dowódcy wojskowego (Reichshauptmann) na Frankonię, a 17 marca 1363 cesarz potwierdził jego status księcia Rzeszy. 31 marca 1371 został landwójtem w Górnej Szwabii. Od 1382 pełnił urząd doradcy króla czeskiego Wacława (zob. s. 103). 19 maja 1385 wydał akt *Dispositio Fridericiana* (rozporządzenie fryderycjańskie), w którym dokonał podziału posiadanych posiadłości między synów, Jana i Fryderyka, a 11 kwietnia 1397 przekazał rządy w ich ręce. Zmarł 21 stycznia 1398 w zamku Plassenburg w Kulmbach w Górnej Frankonii i został pochowany w tzw. krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn.

MATKA: *Elżbieta*

Była córką Fryderyka II Poważnego, margrabiego Miśni i landgrafa Turyngii, burgrabiego Altenburga i Leising oraz hrabiego Orlamünde, potomka dynastii Wettynów, oraz księżniczki bawarskiej Mechtyldy, siostry margrabiego brandenburskiego Ludwika I (zob. s. 89 w jego biogr.). Urodziła się 22 listopada 1329 w zamku Wartburg, a zmarła 21 kwietnia 1375 r. na zamku w Ansbach i została pochowana w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn.

RODZENSTWO (a–j):

a *Elżbieta* (ur. 1358, zm. 1411). W 1374 poślubiła Ruprechta, elektora Palatynatu Reńskiego, od 1400 króla rzymsko-niemieckiego (ur. 1352, zm. 1410), z którym miała liczne dzieci.

- b *Beatrycze* (ur. ok. 1362, zm. 1414). W 1375 została żoną Albrechta III z Warkoczem, księcia Austrii (ur. 1348, zm. 1395), wdowca po Elżbiecie Luksemburskiej (zob. s. 106 w biogr. margrabiiego Wacława), któremu urodziła syna.
- c *Małgorzata* (ur. ok. 1363, zm. 1406). Najpóźniej w 1383 wyszła za Hermana II Uczzonego, landgrafa heskiego (ur. 1340–42, zm. 1413), któremu urodziła liczne dzieci.
- d *Anna* (ur. ok. 1364, zm. po maju 1392). Klaryska w Hof, a później w Seussnitz koło Miśni.
- e *Katarzyna* (ur. ok. 1365, zm. 1409). Zaręczona z margrabią brandenburskim Zygmuntem (zob. s. 108), później przełożona klarysek w Hof.
- f *Agnieszka* (ur. ok. 1366, zm. 1429–32). Przełożona klarysek w Hof.
- g *Siostra* (ur. 1367, zm. młodo).
- h *Siostra* (ur. 1368, zm. młodo).
- i *Jan* (ur. ok. 1369, zm. 1420). Burgrabia Norymbergii pod imieniem *Jana III*, pan Górnej Frankonii z Bayreuth, Kulmach i Hof. W 1381 pojął za żonę Małgorzatę Luksemburską (ur. 1374, zm. 1410), siostrę margrabiów Wacława, Zygmunta i Jana (zob. s. 106), z którą dochował się córki.
- j *Siostra* (ur. 1374, zm. wnet).

Urodził się między 6 sierpnia a 26 listopada 1371 jako drugi syn i dziesiąte dziecko burgrabiego norymberskiego Fryderyka V oraz Elżbiety Turyngskiej. Zgodnie z wydanym przez ojca 19 maja 1385 rozporządzeniem fryderycjańskim (*Dispositio Fridericiana*) została mu przeznaczona Środkowa Frankonia z Ansbach, którą objął po zrzeczeniu się rządów przez Fryderyka V 11 kwietnia 1397; w tym samym dniu wraz ze starszym bratem Janem III przejął po ojcu godność burgrabiego Norymbergii jako *Fryderyk VI*. W następnym roku otrzymał od króla rzymsko-niemieckiego Wacława (zob. s. 103) godność dowódcy wojskowego Rzeszy (Reichshauptmann) na Bawarię i Frankonię. Był stronnikiem następcy Wacława, margrabiego brandenburskiego Zygmunta (zob. s. 108), podczas jego starań o koronę niemiecką w 1410, za co Luksemburczyk wynagrodził go 8 lipca 1411 nadaniem godności dziedzicznego namiestnika Brandenburgii wraz z prawami margrabiiego. Aktem wydanym 30 kwietnia 1415 w Konstancji król Zygmunt nadał Fryderykowi godność dziedzicznego margrabiiego brandenburskiego wraz z tytułem arcykomornika Rzeszy i godnością elektorską – jako margrabia-elektor przyjął Hohenzollern imię *Fryderyka I*, a 18 kwietnia 1417 na soborze w Konstancji złożył władcy niemieckiemu hołd lenny. W skład posiadanej przez niego Brandenburgii wchodziły Stara Marchia, Marchie Przegnicka i Środkowa oraz większa część Marchii Wkrzańskiej. Ponadto po śmierci starszego brata, Jana III, 11 czerwca 1420 odziedziczył Górną Frankonię z Bayreuth, Kulmach i Hof. 2 października 1418 Zygmunt Luksemburski przekazał mu urząd wikariusza

(królewskiego namiestnika) Rzeszy Niemieckiej, a 5 września 1422 mianował Fryderyka naczelnym dowódcą swoich wojsk na czas wojny z husytami. Aktem z dnia 27 czerwca 1427 Fryderyk odsprzedał zamek w Norymberdze władzom miasta, zachowując przy tym tytuł dziedzicznego burgrabiego. Zmarł 20 września 1440 w swoim zamku w Cadolzburgu (Kadolzburg) i spoczął w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w podziemiach kościoła klasztornego cystersów w Heilsbronn, po rozwiązaniu klasztoru w XVII w. kościoła protestanckiego pw. św. Marii i Jakuba.

MAŁŻONKA FRYDERYKA I

POŚLUBIONA 18 WRZEŚNIA 1401 W SCHÖNGAU:

Elżbieta

Była córką Fryderyka Mądrego, księcia dolnobawarskiego na Landshut z dynastii Wittelsbachów (młodszy syna księcia bawarskiego Stefana II z Klamrą, brata margrabiów brandenburskich Ludwika I, Ludwika II oraz Ottona VIII, zob. s. 89), i jego drugiej żony Magdaleny, córki Barnaby Viscontiego, pana (seniora) Mediolanu, Bergamo, Cremony, Lodi i Bolonii. Urodziła się w 1383. Podczas nieobecności męża, najczęściej przebywającego w służbie cesarskiej poza Marchią (m.in. we Włoszech i na Węgrzech), sprawowała w jego imieniu rządy w Brandenburgii. Zmarła 13 września 1442 na zamku w Ansbach i została pochowana u boku męża.

DZIECI FRYDERYKA I (A–J):

A *Elżbieta*

Urodziła się w 1402 (między 1 maja a 29 września 1403), a 9 kwietnia 1418 podczas soboru w Konstancji poślubiła *Ludwika II*, księcia brzeskiego od 1400, księcia legnickiego od 1419 (ur. 1380–85, zm. Legnica 30.04.1436), syna Henryka VII z Blizną, księcia brzeskiego z dolnośląskiej linii Piastów, i jego drugiej żony Małgorzaty, córki Siemowita III Starego, księcia mazowieckiego, również potomka tej dynastii. Ludwik był uprzednio żonaty z Jadwigą, córką Jana Zapolyi, hrabiego (żupana) Trenczyna (nie mieli dzieci); z Elżbietą Brandenburską dochował się następującego potomstwa:

- 1 Ludwik (ur. 1418–19, zm. przed 1435).
- 2 Elżbieta (ur. 1426, zm. ok. 1435).
- 3 Magdalena (ur. przed 1430, zm. 1497); w 1442 jej mężem został Mikołaj I, książę opolski (ur. ok. 1422, zm. 1476), z którym miała potomstwo.
- 4 Jadwiga (ur. 1427–33, zm. 1471); od 1445 żona Jana I, księcia lubińskiego (ur. ok. 1425, zm. 1453), z którym miała syna.

Po śmierci księcia Ludwika II Elżbieta wyszła za mąż po raz drugi, między 9 grudnia 1438 i 17 lutego 1439, za *Wacława I*, księcia cieszyńskiego i bytomskiego od 1431, księcia bielskiego od 1452 (ur. ok. 1416,

zm. Bielsko 1474), syna Bolesława (Bolka) I, księcia cieszyńskiego i bytomskiego, potomka górnośląskiej linii dynastii Piastów, i jego żony Eufemii (Ofki), córki Siemowita IV, księcia mazowieckiego; małżeństwo to pozostało jednak bezdzietne i w 1445 lub 1446 zakończyło się rozwodem, po którym Elżbieta powróciła do Legnicy. Zmarła 30 lub 31 października 1449 w zamku legnickim i została pochowana u boku pierwszego męża w kościele kartuzów pod Legnicą.

B *Jan*

Z racji na zainteresowanie wiedzą tajemną zwany był przez współczesnych *Alchemikiem*. Urodził się w 1406, zapewne krótko po 27 marca. Dzięki małżeństwu z córką elektora saskiego był przewidywany przez cesarza Zygmunta do objęcia schedy po Askańczykach z Saksonii, jednak w 1422 Luksemburczyk – poróżniony z margrabią Fryderykiem I – przekazał elektorat saski Wettynom. W 1426 ojciec, który widział w nim sukcesora Marchii Brandenburskiej, mianował go jej namiestnikiem (rządcą). Ponieważ jednak Jan zaniedbywał sprawy państwowe, oddając się głównie swojej alchemicznej pasji, w 1437 Fryderyk I powierzył godność namiestnika swemu drugiemu synowi i imiennikowi, który po jego śmierci w 1440 przejął rządy w Brandenburgii. Podczas podziału terytoriów rodzinnych w 1447 Jan otrzymał Górną Frankonię z Bayreuth, Kulmbach i Hof, zrzekł się jednak praw sukcesyjnych do Marchii Brandenburskiej. Z ramienia zięcia, króla skandynawskiego Krzysztofa III, sprawował także urząd administratora jego dóbr w Górnym Palatynacie. Zmarł 16 listopada 1464 w zamku Baidersdorf i został pochowany w ówczesnej nekropolii Hohenzollernów, jaką był kościół nieistniejącego już klasztoru cystersów w Heilsbronn.

MAŁŻONKA JANA ALCHEMIKA

POŚLUBIONA PRZED 26 MAJA 1416, ZAPEWNE W 1412:

Barbara

Była ona córką Rudolfa III, elektora i księcia saskiego na Wittenberdze z dynastii askańskiej, i jego drugiej żony Barbary, córki Ruprechta I, księcia legnickiego. Urodziła się najwcześniej w 1405, a zmarła 10 października 1465 na zamku w Bayreuth i została pochowana w chórze kościoła parafialnego w Bayreuth.

DZIECI MAŁŻEŃSKIE JANA ALCHEMIKA (i–iv):

i *Barbara*

Urodziła się z początkiem 1423, a dnia 12 listopada 1433 na zamku w Mantui została poślubiona przez *Ludwika II* zwanego *Turkiem*, margrabiego (markiza) Mantui od 1444 (ur. 5.06.1414, zm. Goito 12.06.1478), syna Jana Franciszka (Gianfrancesco) I, margrabiego Mantui z dynastii Gonzagów, i jego żony Paoli, córki Malatesty V Malatesta, pana Pesaro. Mieli liczne potomstwo:

- 1–3 Fryderyk, Magdalena i Elżbieta (zm. młodo).
- 4 Fryderyk I Garbaty, margrabia Mantui (ur. 1441, zm. 1484); w 1463 poślubił Małgorzatę (ur. 1442, zm. 1479), córkę Albrechta III Pobożnego, księcia Górnej Bawarii na Monachium, z którą miał potomstwo.
- 5 Jan Franciszek (Gianfrancesco), hrabia Sabbionety i Rodigo (ur. 1443, zm. 1496); w 1479 poślubił Antonię (ur. 1461, zm. 1538), córkę Pirro del Balzo, 1. księcia Altamura i 4. księcia Andrii, z którą miał potomstwo.
- 6 Franciszek, kardynał i biskup Bolonii (ur. 1444, zm. 1483).
- 7 Zuzanna, garbata, klaryska w Mantui (ur. 1447, zm. 1481).
- 8 Dorota (ur. 1450, zm. 1467); zaręczona z Galeazzem Marią Sforzą, dziedzicem księstwa Mediolanu, układ jednak zerwano.
- 9 Cecylia, garbata, klaryska w Mantui (ur. ok. 1451, zm. 1474).
- 10 Rudolf, pan Luzzara i Castiglione (ur. 1452, zamordowany 1495); w 1481 ożenił się z Anną (stracona 1482), córką Zygmunta Malatesty, pana Rimini, a w 1484 pojął za żonę Katarzynę (ur. 1454, zm. 1501), córkę Jana Franciszka, hrabiego di Concordia, i miał z nią potomstwo.
- 11 Barbara (ur. 1455, zm. 1503); w 1474 poślubiła Eberharda (Ewerarda) I Brodatego, księcia Wirtembergii (ur. 1445, zm. 1496), z którym miała potomstwo.
- 12 Ludwik, biskup Mantui (ur. 1458, zm. 1511).
- 13 Paola (Paulina) (ur. ok. 1464, zm. 1495–96 lub 1497); w 1476 poślubiła Leonarda I, hrabiego Gorycji (ur. 1440, zm. 1500), i miała z nim potomstwo.

Margrabina mantuańska Barbara zmarła 7 listopada 1481 na zamku w Mantui i została pochowana w kościele św. Franciszka tamże

ii *Rudolf*

Urodził się 2 lutego 1424 na zamku w Trebitz nieopodal Wittenbergi, a zmarł w październiku (przed końcem) 1424.

iii *Elżbieta*

Urodziła się przypuszczalnie w 1425. 29 września 1440 w Szczecinie jej mężem został *Joachim*, książę pomorski na Szczecinie od 1434 (ur. zapewne 1423, zm. Szczecin 22.09.1451), syn Kazimierza V, księcia szczecińskiego z dynastii Gryfitów, i jego pierwszej żony Katarzyny, córki Bernarda I, księcia brunszwickiego na Lüneburgu. Dochowali się syna:

- 1 Otto III, książę pomorski na Szczecinie (ur. 1444, zm. 1464).

Po śmierci Joachima Elżbieta wyszła powtórnie za mąż ok. 5 marca 1454 za *Warcisława X*, księcia pomorskiego na Wołogoszczy od 1457 (ur. 1425–30, zm. Bardo 17.12.1478), syna księcia wołogoskie-

go Warcisława IX, również potomka Gryfitów, i poślubionej mu Zofii, córki Eryka IV, księcia saskiego na Lauenburgu z bocznej linii dynastii askańskiej. Ich dziećmi byli:

- 1 Świętobor (ur. 1456–57, zm. 1464).
- 2 Ertmar (ur. ok. 1457, zm. 1464).

Elżbieta zmarła krótko przed 10 kwietnia 1467 na zamku w Chomętowie w Nowej Marchii. Po jej śmierci książę Warcisław X ożenił się z Magdaleną, córką Henryka V (VIII) Starszego, księcia meklemburskiego na Stargardzie, jednak nie miał już więcej dzieci

iv *Dorota*

Urodziła się ok. 1430, a 12 września 1445 na zamku w Kopenhadze została poślubiona przez *Krzysztofa III*, króla Danii od 1440, Szwecji od 1441 i Norwegii od 1442, palatyna neuburskiego na Neumarkt od 1443 (ur. Neumarkt 26.02.1416, zm. Helsingborg 5 lub 6.01.1448), syna Jana, palatyna neuburskiego na Neumarkt z palatyńskiej linii dynastii Wittelsbachów, i jego żony Katarzyny, córki Warcisława VII, księcia pomorskiego na Słupsku. 14 września 1445 w kościele Panny Marii (obecnej katedrze) w Kopenhadze Dorota została ukoronowana na królową małżonkę Danii, Szwecji i Norwegii. Po śmierci Krzysztofa III, z którym nie miała dzieci, 28 października 1449 w kościele Panny Marii w Kopenhadze poślubiła jego następcę na skandynawskim tronie, *Chrystiana I*, króla Danii od 1448, króla Norwegii w 1449 i od 1450, króla Szwecji w latach 1457–64 i 1465–67, hrabiego Oldenburga (*Chrystian XIV*) od 1440 oraz księcia Szlezwiku-Holsztynu od 1460 (ur. 1425 lub 1426, zm. Kopenhaga 21.05.1481), syna Dytryka Szczęśliwego, hrabiego Oldenburga, i jego drugiej żony Jadwigi, córki Gerharda VI, hrabiego Holsztynu na Rendsburgu. Dochowali się piątki dzieci:

- 1 Olaf (ur. 1450, zm. 1451).
- 2 Knut (ur. 1451, zm. 1455).
- 3 Jan (Hans), król Danii, Szwecji i Norwegii (ur. 1455, zm. 1513); w 1478 poślubił Krystynę (ur. 1461, zm. 1521), córkę Ernesta, elektora saskiego i księcia saskiego na Wittenberdze, i miał z nią potomstwo.
- 4 Małgorzata (ur. 1456, zm. 1486); w 1469 jej mężem został Jakub III, król Szkocji (ur. 1452, zamordowany 1488), z którym miała potomstwo.
- 5 Fryderyk I, król Danii i Norwegii (ur. 1471, zm. 1533); w 1502 jego żoną została Anna, córka elektora Jana Cyncerona (szczegóły w jego biogr.), z którą miał potomstwo. Po jej śmierci ożenił się w 1518 z Zofią (ur. 1501, zm. 1568), córką Bogusława X Wielkiego, księcia pomorskiego, i miał z nią dalsze dzieci.

W dniu 29 czerwca 1457 w katedrze uppsalskiej Dorota została po wtórnie ukoronowana na królową małżonkę Szwecji. Zmarła 10 listopada 1495 na zamku w Roskilde (Dania) i została pochowana u boku drugiego męża w kaplicy jego imienia (Kapelle Christians I) w katedrze w Roskilde.

SYN POZAMAŁŻEŃSKI JANA ALCHEMIKA:

z nieznaną kobietą:

Fritz. Rycerz, wzmiankowany w 1456. Według niektórych opracowań pozostawił on dwie naturalne córki: *Magdalenę*, od 1484 żonę *Giberta Borromeo*, hrabiego Arona (ur. ok. 1463, zm. 1508; mieli potomstwo), oraz *Franciszkę*, od 1477 żonę *Borsona*, hrabiego Corregio (zm. 1504).

C *Cecylia*

Po raz pierwszy wzmiankowana 19 czerwca 1413, mogła jednak urodzić się nawet ok. 1405, co czyniłoby ją starszą od Jana Alchemika. 6 czerwca 1423 w Berlinie poślubiła *Wilhelma I* zwanego *Zwycięskim*, księcia brunszwickiego na Lüneburgu w latach 1416–27, na Brunszwiku od 1428 i na Calenbergu od 1432 (ur. 1392, zm. Brunszwik 25.07.1482), syna Henryka II Łagodnego, księcia brunszwickiego na Lüneburgu, potomka dynastii Welfów, i jego pierwszej żony Zofii, córki Warcisława VI Jednookiego, księcia pomorskiego na Wołogoszczy. Miała z nim dwóch synów:

- 1 Wilhelm II Młodszy, książę brunszwicki na Brunszwiku i Getyndze (Göttingen) (ur. ok. 1426, zm. 1503); w 1444 poślubił on Elżbietę (zm. 1520–22), córkę Bodona I, hrabiego zu Stolberg-Wernigerode, z którą miał potomstwo.
- 2 Fryderyk II, książę brunszwicki na Brunszwiku i Calenbergu (zm. 1482–85); jego pierwszą żoną została w 1463 Anna (zm. 1474), córka Eryka I, księcia brunszwickiego na Grubenhagen, a po jej śmierci poślubił w 1483 Małgorzatę (zm. 1533–35), córkę Konrada V, hrabiego von Rietberg.

Cecylia zmarła w 1427 i została pochowana w katedrze św. Błażeja w Brunszwiku. Po jej śmierci książę Wilhelm I ożenił się z Matyldą, córką Ottona II, hrabiego Holsztynu na Schauenburgu, z którą dochował się syna.

D *Małgorzata*

Urodziła się ok. 1410, a w dniu 23 maja 1423 na zamku w Tangermünde wyszła za *Albrechta V*, księcia meklembursko-szweryńskiego (Mecklenburg-Schwerin) od 1412 (ur. ok. 1397, zm. 1.06–6.12.1423), syna Albrechta III, księcia meklembursko-szweryńskiego, w latach 1364–89 króla Szwecji, i jego drugiej żony Agnieszki, córki Magnusa II Młodszego (Torquatusa), księcia brunszwickiego na Lüneburgu. Małżeństwo okazało się krótkotrwałe i pozostało bezdzietne, a 20 lipca 1441

w Ingolstadt owdowiała Małgorzata poślubiła *Ludwika VIII* zwanego Garbatym (także *Młodszym*), księcia Górnej Bawarii na Ingolstadt od 1441 (ur. Paryż 1.09.1403, zm. Ingolstadt 7.04.1445), syna księcia Ludwika VII Brodatego z bawarskiej linii Wittelsbachów, i jego pierwszej żony Anny, córki Jana I, hrabiego Vendôme. Mieli córkę:

1 Katarzyna (ur. 1443, zm. 1446).

Trzecim mężem Małgorzaty został jej ochmistrz *Marcin*, hrabia Waldenfels (zm. przed 7.05.1472), było to jednak małżeństwo morgana-tyczne i przed jego zawarciem musiała się zrzec tytułu księżnej Bawarii, co nastąpiło 6 grudnia 1447. Zmarła 27 lipca 1465 w Landshut i spoczęła w klasztorze cystersów w Seligenthal koło Landshut.

E *Magdalena*

Urodziła się ok. 1412 (najwcześniej wzmiankowana w źródłach 5 listopada 1415) i 3 lipca 1429 na zamku w Tangermünde poślubiła *Fryderyka Pobożnego* zwanego także *Starszym*, księcia brunszwickiego na Lüneburgu w latach 1434–41 i ponownie 1446–58 (ur. ok. 1400, zm. Celle 29.03.1478), syna Bernarda I, księcia brunszwickiego na Lüneburgu i Brunszwiku z dynastii Welfów, oraz jego żony Małgorzaty, córki Wacława, elektora i księcia saskiego na Wittenberdze, potomka saskiej linii dynastii askańskiej. Ich dziećmi byli:

- 1 Bernard II, książę brunszwicki na Lüneburgu (ur. 1432, zm. 1464); w 1463 poślubił Matyldę (zm. 1468), córkę Ottona II, hrabiego Holsztynu na Schauenburgu, której drugim mężem był książę brunszwicki Wilhelm I Zwycięski, wdowiec po margrabiance brandenburskiej Cecylii (zob. s. 130).
- 2 Otto II Wspaniałomyślny, książę brunszwicki na Lüneburgu (ur. 1438–39, zm. 1471); w 1467 poślubił Annę (ur. ok. 1441, zm. 1513), córkę Jana IV, hrabiego Nassau na Dillenburgu, Vianden i Dietz, i miał z nią potomstwo.
- 3 Małgorzata (ur. 1442?, zm. 1512); w 1452 poślubiła Henryka V (VIII) Starszego, księcia meklemburskiego na Stargardzie (ur. przed 1412, zm. 1466), i miała z nim potomstwo.

Magdalena zmarła 27 października 1454 i została pochowana w kościele w Scharnebeck koło Lüneburga.

F *Fryderyk II Żelazny Margrabia* (s. 134).

G *Albrecht Achilles* (s. 138).

H *Zofia*

Urodziła się między 1 maja a 29 września 1416 na zamku w Norymberdze i zmarła tamże licząc pół roku. Spoczęła w Norymberdze.

I *Dorota*

Urodziła się 9 lutego 1420 na zamku w Berlinie, a w maju 1432, zapewne w Tangermünde, poślubiła *Henryka II (IV) Grubego*, księcia meklembur-

skiego na Werle (od 1436) i na Stargardzie (od 1471) (ur. 1417, zm. 9.03.1477), syna Jana IV, księcia meklemburskiego na Szwerynie (Schwerin, dawniej Zwierzyn) i Stargardzie, oraz jego drugiej żony Katarzyny, córki Eryka IV, księcia saskiego na Lauenburgu. Mieli liczne dzieci:

- 1 Ulryk (ur. i zm. 1437).
- 2 Albrecht VI, książę meklemburski na Güstrowie (ur. 1438, zm. 1483); w 1468 poślubił Małgorzatę (Katarzynę?) (zm. 1485), córkę Albrechta III (VIII), hrabiego Lindau (Lindow) i Ruppin.
- 3 Jan VI, książę meklemburski na Güstrowie (ur. 1439, zm. 1474).
- 4 Magnus II, książę meklemburski na Szwerynie i Güstrowie (ur. 1441, zm. 1503); w 1478 poślubił Zofię (ur. przed 1462, zm. 1504), córkę Eryka II, księcia pomorskiego na Szczecinie, i miał potomstwo.
- 5 Katarzyna (ur. 1442, zm. 1451–52).
- 6 Anna (ur. 1447, zm. 1464).
- 7 Elżbieta, opatka w Rybnicy (Ribnitz) (ur. 1449, zm. 1506).
- 8 Baltazar, książę meklemburski na Szwerynie (ur. 1451, zm. 1507); w 1482 poślubił Małgorzatę (ur. przed 1470, zm. 1526), córkę Eryka II, księcia pomorskiego na Szczecinie.

Dorota zmarła 19 stycznia 1491 w klasztorze w Rhena i została pochowana w kaplicy NMP (Marienkapelle) w obrębie kościoła parafialnego w Gadebusch.

J Fryderyk

Zwany był *Thustym*, a także – celem odróżnienia od ojca i starszego brata – *Młodszy*. Urodził się ok. 1424, przypuszczalnie w 1422 lub 1424. Od śmierci ojca 20 września 1440 współrządził w Brandenburgii wspólnie ze starszym bratem (do 1445 nominalnie), a w podziale terytoriów rodowych z 1447 otrzymał Starą Marchię oraz Przegnicę (Priegnitz). Zmarł 6 października 1463 na zamku w Tangermünde i spoczął w kaplicy zamku w Arneburgu koło Stendal.

JEGO ŻONĄ ZOSTAŁA 9 LUTEGO 1449 NA ZAMKU W TANGERMÜNDE:

Agnieszka

Była ona córką Barnima VIII, księcia pomorskiego na Bardo (Barth) i Strzałowie, potomka dynastii Gryfitów, i jego żony Anny, albo córki Henryka, hrabiego Wunstorf, albo też Jakuba I, króla Cypru i Armenii. Urodziła się ok. 1436. Po śmierci Fryderyka między wiosną a latem 1479 wyszła za mąż za *Jerzego II Mocnego*, księcia Anhaltu na Zerbst (von Anhalt-Zerbst) od 1474 (ur. 1454, zm. 25.04.1509), syna Jerzego I, księcia Anhaltu na Zerbst z dynastii askańskiej, i jego żony Anny, córki Albrechta III (VIII), hrabiego Lindau (Lindow) i Ruppin; małżeństwo to pozostało bezdzietne. Zmarła 9 maja 1512 na zamku w Bernburu a jej szczątki złożono w kościele klasztornym pw. św. Pankracego w Ballenstedt.

CÓRKA FRYDERYKA:

Magdalena

Urodziła się w 1460 (na zamku w Tangermünde). Jej mężem został 17 lutego 1482 na zamku w Berlinie *Eitel Fryderyk II*, hrabia von Hohenzollern od 1488 (ur. 1452, zm. Trewir 18.06.1512), syn Josta Mikołaja I, hrabiego von Hohenzollern, potomka szwabskiej linii dynastii Hohenzollernów, i poślubionej mu Agnieszki, córki Jana, hrabiego von Werdenberg und Heiligenberg. Mieli liczne dzieci:

- 1 Franciszek Wolfgang, hrabia von Hohenzollern (ur. 1483–84, zm. 1517); przed 1503 ożenił się z Rosiną (ur. 1487, zm. 1554), córką Krzysztofa I, margrabiego Badonii, i miał potomstwo.
- 2 Wandelberta (Wandelberga) (ur. ok. 1484–85, zm. po 1551 jako mniszka w Pforzheim); w 1507 wyszła za mąż za Albrechta III, hrabiego von Hohenlohe-Weikersheim zu Neuenstein (ur. 1478, zm. 1551).
- 3 Joachim, hrabia von Hohenzollern (ur. 1485–86, zm. 1538); od 1513 żonaty z Anastazją (zm. 1530), córką Henryka, barona von Stöffeln, z którą dochował się dzieci.
- 4 Salomea (ur. 1488, zm. 1548); w 1507 poślubiła Ludwika XV, hrabiego zu Oettingen-Oettingen (ur. 1486, zm. 1557), któremu urodziła kilkoro dzieci.
- 5–9 Trzech synów i dwie córki (imiona nieznane) (ur. w latach 1488–94, zm. młodo).
- 10 Eitel Fryderyk III, cesarski tajny radca oraz ochmistrz dworu (ur. 1494, zm. 1525); w 1515 poślubił Joannę (zm. 1536), córkę Filipa von Witt(h)em, pana na Borsel (Börseln), i dochował się potomków.
- 11 Anna, zakonnica w Szczecinie lub Pforzheim (ur. 1496, zm. 1530). Magdalena zmarła w połogu 17 czerwca 1496 w zamku Hohenzollern i została pochowana w kolegiacie w Hechingen.

Brandenburgia uległa podziałowi między dwóch synów Fryderyka noszących imię ojca – starszemu z nich przypadła godność elektora i arcykomornika Rzeszy oraz Średnia i Nowa Marchia.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter, partially visible on the left edge of the page.

**FRYDERYK II
ŻELAZNY
MARGRABIA**

1440-1470

OJCIEC: *Fryderyk I* (s. 123).

MATKA: *Elżbieta Barwarska* (s. 126).

RODZEŃSTWO: s. 126.

Przydomek *Żelaznego* zawdzięczał nieustępliwości i konsekwencji w prowadzeniu wewnętrznej polityki Marchii Brandenburskiej. Urodził się 10 listopada 1413 na zamku w Tangermünde. W dniu 8 kwietnia 1421 w Krakowie zawarł w jego imieniu układ zaręczynowy z królową polską Jadwigą (ur. 1408), córką Władysława II Jagiełły i Anny Cyllejskiej, od 1413 następczynią tronu Polski i Litwy. Zgodnie z powziętymi wówczas postanowieniami Fryderyk miał poślubić narzeczoną po osiągnięciu czternastego roku życia (czyli w 1427) i od tego momentu przysługiwało mu prawo do objęcia tronu polsko-litewskiego w czasie pięciu lat, nawet gdyby Jadwiga już by wówczas nie żyła; polsko-brandenburski układ tracił jednak ważność w wypadku przyjścia na świat synów Jagiełły. W 1422 Fryderyk przybył na dwór krakowski, lecz do zawarcia małżeństwa z Jadwigą nigdy nie doszło – królowa zmarła w grudniu 1431, a w następnym roku Fryderyk powrócił do Brandenburgii. W 1434 Zygmunt Luksemburski mianował go swoim namiestnikiem i zastępcą na soborze bazylejskim. Od 1437 pełnił z ramienia ojca urząd namiestnika (rządcy) Marchii Brandenburskiej, a po śmierci Fryderyka I w 1440 przejął godność elektora i arcykomornika Rzeszy. W czasie bezkrólewia po śmierci Władysława III Warneńczyka (1444) część panów polskich opowiedziała się za jego kandydaturą do tronu Polski, projekt ten jednak upadł. W 1447 wraz z bratem dokonał podziału Brandenburgii, na mocy którego przypadła mu Średnia Marchia oraz Marchia Wkrzańska, natomiast rok później nabył tytułem zastawu Dolne Łużyce (ostatecznie w 1462 król czeski nadał mu w lenno część Łużyc z Chociebużem (Cottbus), Peitz, Teupitz, Bärwalde i Lübben wraz z ekspektatywą na miasta Beeskow i Storkow). W 1454 zakupił od Krzyżaków Nową Marchię, utraconą jeszcze za Askańczyków, a po śmierci

młodsze­go brata, Fryderyka Tłustego, w 1463 odziedziczył Starą Marchię oraz Przegnicę. Po wygaśnięciu szczecińskiej linii Gryfitów na osobie księcia Ottona III (1464), Fryderyk II – prawny opiekun zmarłego – powołując się na dawne cesarskie nadania lenne, przyjął tytuł księcia na Szczecinie. Doprowadziło to w niedługim czasie do wybuchu wojny z książętami pomorskimi z Wołogoszczy i Słupska, będącymi najbliższymi krewnymi Ottona. W jej toku margrabia kilkakrotnie najeżdżał Pomorze, nie uzyskując jednak większych zdobyczy; zawarty w styczniu 1466 w Mysliborzu (Sołdżinie) traktat pomorsko-brandenburski ustalił jednak zwierzchność lenną Brandenburgii nad Pomorzem, a na mocy rozejmu z sierpnia 1469 pod władzę margrabięgo przeszło kilka ważnych nabytków, m.in. Gardziec (Gartz), Świecie (Schwedt), Koła (Vierraden) i Łeknica (Löcknitz). Między 2 kwietnia a 6 maja 1470 zrzekł się władzy nad Marchią na rzecz młodsze­go brata Albrechta, po czym osiadł we frankońskich dobrach rodowych. Zmarł 10 lutego 1471 na zamku w Neustadt i został pochowany w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w podziemiach kościoła klasztorne­go cystersów w Heilsbronn.

MAŁŻONKA FRYDERYKA II

POŚLUBIONA II CZERWCA 1441 NA ZAMKU W WITTENBERDZE:

Katarzyna

Jej rodzicami byli Fryderyk I Kłótnik, elektor saski oraz margrabia Miśni z dynastii Wettynów, oraz jego żona Katarzyna, córka Henryka I Łaskawego, księcia brunszwickiego na Lüneburgu. Urodziła się między kwietniem a czerwcem 1421. Początkowo przeznaczono dla niej życie zakonne, w 1428 lub 1429 jest wzmiankowana jako mniszka (nowicjuszka) w Seusslitz, opuściła jednak klasztor i wyszła za margrabięgo Brandenburgii. Związek nie był udany i pod koniec życia Fryderyka małżonkowie pozostawali w separacji. Margrabina zmarła 23 sierpnia 1476 na zamku w Cölln pod Berlinem (późniejszy zamek berliński) i została pochowana w klasztorze cysterskim w Lehninie.

DZIECI FRYDERYKA II (A–D):

A *Dorota*

Urodziła się w 1446. 12 lutego 1464 na zamku w Lauenburgu poślubiła *Jana V (IV)*, księcia saskiego na Lauenburgu od 1464 (ur. 18.07.1439, zm. 15.08.1507), syna Bernarda II, księcia saskiego na Lauenburgu, potomka bocznej linii dynastii askańskiej, i jego żony Adelajdy, córki Bogusława VIII, księcia pomorskiego na Słupsku. Dochowali się licznej progenitury:

- 1 Adelajda (zm. w dzieciństwie).
- 2 Zofia (zm. najpóźniej 1497); w 1491 lub 1492 poślubiła Antoniego I, hrabiego Holsztynu na Schauenburgu (ur. 1439, zm. 1526).

- 3 Magnus I, książę saski na Lauenburgu (ur. 1470 lub 1488, zm. 1543); w 1509 poślubił Katarzynę (ur. 1488, zm. 1563), córkę Henryka I Starszego, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel, i miał z nią potomstwo.
- 4 Bernard, kanonik w Kolonii i Magdeburgu (zm. 1524).
- 5 Eryk, biskup Hildesheim i Monastyr (ur. 1472, zm. 1522).
- 6 Anna (zm. 1504); pierwszym jej mężem został w 1490 Jan III, hrabia von Lindau (Lindow)-Ruppin (zm. 1500), z którym miała potomstwo, a ok. 1503 wyszła za Fryderyka, hrabiego von Spiegelberg (zm. 1537), i miała dalsze dzieci.
- 7 Fryderyk (zm. przed 1501).
- 8 Rudolf (zm. 1503).
- 9 Jan, biskup Hildesheim (ur. 1483, zm. 1547); pozostawił potomstwo naturalne.
- 10 Henryk (zm. w dzieciństwie).
- 11 Katarzyna, zakonnica w Rheinbeck koło Hamburga.
- 12 Elżbieta (ur. 1489?, zm. 1542–43); w 1494 poślubiła Henryka IV, księcia brunszwickiego na Grubenhagen (ur. 1460, zm. 1526). Dorota zmarła (w marcu) 1519 i spoczęła w katedrze w Ratzeburgu.

B *Małgorzata*

Urodziła się ok. 1447–50. We wrześniu (21.09?) 1477 w Prenzlau (pol. Przęsław lub Pręcław) w Marchii Wkrzańskiej poślubiła *Bogusława X Wielkiego*, księcia pomorskiego na Wołogoszczy od 1474, na Słupsku i Szczecinie od 1474 (do 1478 wspólnie ze stryjcem) (ur. Słupsk 28 lub 29.05.1454, zm. Szczecin 5.10.1523), syna Eryka II, księcia pomorskiego na Szczecinie z dynastii Gryfitów, i jego żony Zofii, córki Bogusława IX, księcia pomorskiego na Słupsku. Małżeństwo to pozostało bezdziejne i w 1488 doszło do separacji małżonków. Małgorzata zmarła w 1489 na zamku we Wkryujściu (Uckermünde) lub w Wołogoszczy (Wolgast) i spoczęła w wołogoskim kościele parafialnym pw. św. Piotra i Pawła. Książę Bogusław X poślubił później królowną polską Annę Jagiellonkę, siostrę Zofii, małżonki margrabięgo Fryderyka Starszego (zob. biogr. elektora Albrechta Achillesa), i miał z nią liczne dzieci.

C *Jan*

Urodził się przed 13 grudnia 1452, a zmarł w 1454.

D ? *Erazm*

Mógł urodzić się po 1452, a zmarł zapewne ok. 1464–65.

Od abdykacji Fryderyka II w 1470 rządy w Marchii Brandenburskiej sprawował jego młodszy brat Albrecht.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter, partially visible on the left edge of the page.

ALBRECHT
ACHILLES

1470–1486

OJCIEC: *Fryderyk I* (s. 123).

MATKA: *Elżbieta Bawarska* (s. 126).

RODZENSTWO: s. 126.

Przydomek *Achillesa* nadał mu kardynał Eneaszy Sylwiusz Piccolomini, późniejszy Pius II, a nawiązywał on do waleczności margrabiego; zwano go także *Lisem Germanii*. Na świat przyszedł 24 listopada 1474 na zamku w Tangermünde. Po śmierci ojca w 1440 odziedziczył Środkową Frankonię z Ansbach, ponadto współrządził ze starszym bratem Fryderykiem II w Brandenburgii. Śmierć najstarszego z braci, Jana Alchemika (1464), i objęcie Górnej Frankonii z Bayreuth pozwoliło mu na połączenie w swoim ręku całości frankońskich dóbr Hohenzollernów. Dnia 2 kwietnia 1470 Fryderyk II przekazał mu władzę w Brandenburgii wraz z godnością elektorską oraz tytułem arcykomornika. Wydany przez margrabiego 24 lutego 1473 akt zwany rozporządzeniem achillejskim (*Dispositio Achillea*) głosił niepodzielność całego terytorium Marchii Brandenburskiej, dziedziczonej odtąd na zasadzie primogenitury przez najstarszego męskiego potomka margrabiego-elektora, a także jej odrębność od frankońskich posiadłości rodowych Hohenzollernów. Po śmierci księcia głogowsko-krośnieńskiego Henryka XI w 1476, na mocy zawartych z nim w listopadzie 1472 układów sukcesyjnych, Albrecht wysunął pretensje do Głogowa, czemu jednak sprzeciwił się zwierzchni pan Śląska, król węgierski Maciej Korwin. Wojnę o księstwo głogowskie zakończył ostatecznie pokój w Kamieńcu Ząbkowickim, podpisany w dniu 16 września 1482, zgodnie z którym Brandenburczycy otrzymali od króla Macieja w lenno miasta Krosno, Sulechów, Bobrowice i Lubska wraz z okęgami. Jednocześnie Albrecht prowadził wojnę z książętami pomorskimi Warcisławem X i Bogusławem X. Zawarty z nimi 31 maja 1472 w Prenzlau (Przęclawiu) układ postanawiał, że margrabia zatrzyma Gardziec, Vierraden, Łęknice oraz Tangerlow, a ponadto książęta pomorscy uznali się lennikami Brandenburgii; układ został po-

twierdzony przez cesarza w roku następnym. Niemniej w 1478 wojna wybuchła na nowo, a zakończył ją kolejny układ przęcławski (czerwiec 1479), na mocy którego Gardziec przeszedł na własność Bogusława X, który jednocześnie uznawał zależność lenną względem elektora brandenburskiego. Albrecht zmarł 11 marca 1486 w klasztorze dominikanów we Frankfurcie nad Menem i został pochowany w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w podziemiach kościoła klasztornego cystersów w Heilsbronn, stanowiącego nekropolię pierwszych Hohenzollernów.

MAŁŻONKI ALBRECHTA ACHILLESZA

I. POŚLUBIONA W 1460 (PO 20 WRZEŚNIA) W PFORZHEIM:

Małgorzata

Była ona córką Jakuba I, margrabiego Badonii, potomka dynastii Zähringen, i jego żony Katarzyny, córki Karola II Śmiałego, księcia Lotaryngii i Baru. Urodziła się w 1431, a zmarła 24 października 1457 na zamku w Ansbach i została pochowana w klasztorze cysterskim w Heilsbronn.

II. POŚLUBIONA 12 LISTOPADA 1458 NA ZAMKU W ANSBACH:

Anna

Była ona córką Fryderyka II Łagodnego, elektora saskiego i landgrafa Turyngii z dynastii Wettynów, i jego żony Małgorzaty, córki Ernesta I Żelaznego, księcia austriackiego. Urodziła się 7 marca 1437 na zamku w Miśni. W testamencie małżonek zapisał jej jako oprawę wdowią posiadłości we Frankonii, m.in. Neustadt nad rzeką Aisch, gdzie zmarła ostatniego dnia października 1512. Została pochowana u boku małżonka i jego pierwszej żony w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn.

POTOMSTWO ALBRECHTA ACHILLESZA

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (A–F):

A *Wolfgang (Wolf)*

Urodził się w 1450, a zmarł przed 13 kwietnia tego roku.

B *Urszula*

Urodzona 25 września 1450, w dniu 9 lub 10 lutego 1467 w Eger (czeski Cheb) poślubiła *Henryka I Starszego*, hrabiego kłodzkiego od 1459, księcia ziębickiego od 1462, księcia oleśnickiego od 1495, katolika od 1473 (ur. 15.05.1448, zm. Kłodzko 24.06.1498), syna Jerzego z Podiebrad, króla Czech, i jego pierwszej żony Kunegundy (Kunhuty), córki możnego czeskiego Smila ze Šternberka. Owocem tego małżeństwa było ośmioro dzieci:

- 1 Albrecht, książę ziębicko-oleśnicki (ur. 1468, zm. 1511); jego żoną została w 1487 Saolmea (ur. 1475, zm. 1514), córka Jana II Złego, księcia zagańskiego i głogowskiego, z którą miał potomstwo.

- 2 Jerzy, książę ziębicko-oleśnicki (ur. 1470, zm. 1502); w 1488 poślubił Jadwigę (ur. 1477, zm. 1524), córka Jana II Złego, księcia zagańskiego, i miał z nią potomstwo.
- 3 Jan (ur. i zm. 1472).
- 4 Małgorzata (ur. 1473, zm. 1530); w 1494 poślubiła Ernesta, księcia Anhaltu na Zerbst (ur. 1461, zm. 1516), i miała z nim potomstwo.
- 5 Karol I, książę ziębicko-oleśnicki (ur. 1476, zm. 1536); jego żoną została w 1488 Anna (ur. 1483, zm. 1541), córka Jana II Złego, księcia zagańskiego, a później głogowskiego, z którą miał potomstwo.
- 6 Ludwik (ur. 1478, zm. 1480).
- 7 Magdalena (ur. 1482, zm. 1513).
- 8 Sydonia (Zdena) (ur. 1483, zm. 1522); w 1515 poślubiła ona Ulryka z Hardeck (ur. po 1482, zm. 1522).

Po śmierci męża Urszula otrzymała w dożywocie hrabstwo kłodzkie, sprzedane jednak przez jej synów w 1500. W ostatnich latach życia przebywała w klasztorze św. Katarzyny we Wrocławiu, gdzie zmarła 25 listopada 1508. Spoczęła w klasztorze klarysek wrocławskich, skąd jej prochy przeniesiono w 1558 do kościoła parafialnego w Kłodzku.

C *Elżbieta*

Urodziła się 29 listopada 1451 na zamku w Ansbach. Między 9 kwietnia a 17 maja 1467 na zamku w Stuttgarcie poślubiła *Eberharda II Młodszego*, hrabiego wirtemberskiego na Stuttgarcie w latach 1457–82, księcia Wirtembergii w latach 1496–98 (ur. Waiblingen 1.02.1447, zm. zamek Lindenfels 17.02.1504), syna Ulryka V Umiłowanego, hrabiego wirtemberskiego na Stuttgarcie, i jego drugiej Elżbiety, córki Henryka IV (XVI) Bogatego, księcia Dolnej Bawarii na Landshut i Ingolstadt. Małżeństwo to pozostało bezdzietne. Elżbieta zmarła 28 marca 1524 na zamku w Nürtingen i została pochowana u boku męża w kolegiacie św. Krzyża w Stuttgarcie.

D *Małgorzata*

Urodziła się 18 kwietnia 1453 (w Ansbach?). 2 lutego 1467 przywdziała welon zakonny klaryski w Hof, gdzie od 1476 sprawowała godność przełożonej. Zmarła 27 kwietnia 1509 w Hof i została zapewne pochowana w tamtejszym klasztorze klarysek.

E *Jan Cycero (s. 159)*

F *Fryderyk*

Umarł w dzieciństwie.

DZIECI ALBRECHTA ACHILLESZA Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (A–M):

A *Fryderyk*

Celem odróżnienia od syna, noszącego to samo imię, zwano go *Starszym*. Urodził się 8 maja 1460 na zamku w Ansbach. Po śmierci ojca w 1486 otrzymał wedle jego woli Frankonię Środkową ze stolicą w Ans-

bach, a wraz z bezpotomną śmiercią młodszego brata Zygmunta w 1495 uzyskał Górny Frankonię z Kulmbach, Bayreuth i Hof; rezydował w Ansbach. 25 marca 1515 pod pretekstem choroby psychicznej został uwięziony przez najstarszego syna Kazimierza, który wymusił na nim abdykację; odzyskał wolność dopiero po śmierci Kazimierza w 1527. Zmarł 4 kwietnia 1536 na zamku w Ansbach i został pochowany obok żony w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn cystersów w Heilsbronn.

MAŁŻONKA FRYDERYKA, POŚLUBIONA 14 LUTEGO 1479 W FRANKFURCIE
NAD ODRĄ:

Zofia

Była ona córką Kazimierza IV Jagiellończyka, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego z dynastii Jagiellonów, i jego żony Elżbiety, córki Albrechta II, króla niemieckiego, czeskiego i węgierskiego. Urodziła się 6 maja 1464 na zamku wawelskim w Krakowie, a zmarła 5 października 1512 na zamku w Ansbach i została pochowana w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w klasztorze cysterskim w Heilsbronn.

POTOMSTWO FRYDERYKA (i–xviii):

STARSZA LINIA NA ANSBACH I BAYREUTH (KULMBACH) | SS. 142–154

i *Elżbieta*

Urodziła się 30 czerwca 1480 na zamku w Cadolzburgu i zmarła po kilku dniach. Nie jest znane miejsce jej pochówku, ale można przypuszczać, że był to klasztor cysterski w Heilsbronn, stanowiący nekropolię rodową.

ii *Kazimierz*

Z racji na niespotykane okrucieństwo zyskał przydomek *Krwawego Psa*. Urodził się 27 września 1481 na zamku w Ansbach. W marcu 1515, po wcześniejszym uwięzieniu ojca i zmuszeniu go do abdykacji, przejął władzę nad Górną Frankonią z Kulmbach i Bayreuth. Służył cesarzowi Maksymilianowi I, a później jego wnukowi Ferdynandowi I (żonatemu z kuzynką Kazimierza, królowną czesko-węgierską Anną Jagiellonką), od 1526 królowi czeskiemu. Dowodził wojskami Ferdynanda podczas jego zmagania z Janem Zápolyą o koronę św. Stefana; latem 1527 przekroczył granicę węgierską i po poddaniu Habsburgom twierdz naddunajskich, poważnie już chory na czerwonkę, pospiesznie wyjechał do Budy. Zmarł 21 września 1527 w zamku budańskim. Ciało margrabięgo odwieziono do Niemiec i złożono w nekropolii rodowej w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w podziemiach kościoła klasztorowego cystersów w Heilsbronn.

MAŁŻONKA KAZIMIERZA, POŚLUBIONA 24 LUB 25 SIERPNI 1518
W KOŚCIELE ŚW. ULRYKA W AUGSBURGU:

Zuzanna

Jej ojcem był Albrecht IV Mądry, książę Górnej Bawarii na Monachium, potomek bawarskiej linii dynastii Wittelsbachów, matką zaś jego żona Kunegunda, córka Fryderyka III, cesarza rzymsko-niemieckiego. Na świat przyszła 2 kwietnia 1502, zapewne w Monachium. Po śmierci Kazimierza, 7 (16?) października 1529 w Neuburgu poślubiła *Otona Henryka (Ottheinricha)*, elektora Palatynatu Reńskiego od 1556 (ur. Amberg 10.04.1502, zm. Heidelberg 12.02.1559), syna Ruprechta, księcia biskupa Freising, potomka palatynskiej linii Wittelsbachów, i jego żony Elżbiety, córki Jerzego Bogatego, księcia Dolnej Bawarii na Landshut i Ingolstadt z bawarskiej linii tej samej dynastii; nie mieli dzieci. Zuzanna zmarła 23 kwietnia 1543 w Neuburgu i została pochowana w katedrze NMP (Liebfraudom) w Monachium.

POTOMSTWO KAZIMIERZA (a–e):

a *Maria*

Urodziła się 14 października 1519 (na zamku w Ansbach). Jej mężem został 12 czerwca 1537 w Crailsheim *Fryderyk III Pobożny*, elektor Palatynatu Reńskiego od 1559 (ur. Simmern 14.02.1515, zm. Heidelberg 26.10.1576), syn Jana II, palatyna Simmern i Sponheim z palatynskiej linii Wittelsbachów, i jego pierwszej małżonki Beatrycze, córki Krzysztofa I, margrabięgo Badonii. Ich dziećmi byli:

- 1 Alberta (ur. 1538, zm. 1553).
- 2 Ludwik VI, elektor Palatynatu Reńskiego (ur. 1539, zm. 1583); w 1560 jego żoną została Elżbieta (ur. 1539, zm. 1582), córka Filipa I Wspaniałomyślnego, landgrafa heskiego, z którą miał on potomstwo, a w 1583 poślubił on Annę (ur. 1562, zm. 1621), córkę Edzarda II, hrabięgo Fryzji Wschodniej (Ostfrieslandii).
- 3 Elżbieta (ur. 1540, zm. 1594); w 1558 poślubiła Jana Fryderyka II, księcia saskiego na Gotha (ur. 1529, zm. 1595), i miała z nim potomstwo.
- 4 Herman Ludwik (ur. 1541, zm. 1556).
- 5 Jan Kazimierz, palatyn Lautern, zarządca Palatynatu Reńskiego (ur. 1543, zm. 1592); w 1570 poślubił Elżbietę (ur. 1552, zm. 1590), córkę Augusta, elektora saskiego, z którą miał potomstwo.
- 6 Dorota Zuzanna (ur. 1544, zm. 1592); w 1560 poślubiła Jana Wilhelma, księcia saskiego na Weimarze i Koburgu (ur. 1530, zm. 1573), i miała z nim potomstwo.
- 7 Albert (ur. 1546, zm. 1547).

- 8 Anna Elżbieta (ur. 1549, zm. 1609); w 1569 poślubiła Filipa II, landgrafa heskiego na Rheinfels (ur. 1541, zm. 1583), a drugim jej mężem został w 1599 Jan August, palatyn Veldenz na Lützelstein (ur. 1575, zm. 1611).
- 9 Krzysztof (ur. 1551, zm. 1574).
- 10 Karol (ur. 1552, zm. 1555).
- 11 Kunegunda Jakobina (ur. 1556, zm. 1586); jej mężem został w 1580 Jan VI, hrabia Nassau na Dillenburgu (ur. 1535, zm. 1606), z którym miała potomstwo. Maria zmarła 31 października 1567 na zamku w Heidelbergu i została pochowana w kościele św. Ducha tamże. Po jej śmierci owdowiały Fryderyk III ożenił się z Amalią, córką Gumprechta IV, hrabiego Neuenahr.
- b *Katarzyna*
Urodziła się 16 grudnia 1520, a zmarła 15 marca 1521 (na zamku w Ansbach?).
- c *Albrecht*
Zwany był *Alcybiadesem* (na cześć słynnego ateńskiego generała) oraz *Wojowniczym*. Urodził się 28 marca 1522 na zamku w Ansbach. Po śmierci ojca (1527) odziedziczył Górną Frankonię z Bayreuth, Kulmbach i Hof. Do czasu osiągnięcia pełnoletniości pozostawał pod opieką stryja Jerzego, z którym w 1541 dokonał podziału terytoriów rodzinnych – zatrzymał wówczas posiadaną Górną Frankonię, a rezydował głównie w Kulmbach. Tak jak ojciec, poświęcił się karierze wojskowej. Z początku również służył Habsburgom (towarzyszył cesarzowi Karolowi V podczas kampanii we Francji), później jednak przyłączył się do państw związku szmalklandzkiego i po przegranej obozu protestanckiego (1552) najechał i plądrował ziemie cesarskie we Frankonii (tzw. druga wojna margrabiowska). Doprowadziło to do zawiązania przeciw niemu koalicji książąt Rzeszy, która w 1553 zdołała pokonać margrabię i wygnać go z Niemiec. Zbiegł do Francji, gdzie zaoferował swoje usługi królowi Henrykowi II. Ostatnie lata życia spędził na dworze swojej siostry Kunegundy w Pforzheim, gdzie zmarł 8 stycznia 1557. Został pochowany w kościele zamkowym w Pforzheim. Nie założył rodziny.
- d *Kunegunda*
Urodzona w 1524, 10 marca 1551 w Neustadt an der Aisch poślubiła *Karola II z Sakiewką*, margrabię Badenii na Durlach od 1552 (ur. Sulzburg 24.06.1529, zm. Karlsburg koło Durlach 23.03.1577), syna Ernesta, margrabię Badenii na

Durlach z dynastii Zähringen, i jego drugiej (morganatycznej) żony Urszuli, córki Jerzego, hrabiego Rosenfeld. Miała z nim następujące potomstwo:

1 Maria (ur. 1553, zm. 1561).

2 Albrecht (ur. 1555, zm. 1574).

Margrabina Kunegunda zmarła 27 lutego 1558 w Schwäbisch-Gmünd i została pochowana w kościele zamkowym w Pforzheim. Owdowiały Karol II ożenił się później z Anną, córką Ruprechta, palatyna Veldenz, i miał z nią liczne potomstwo

e *Fryderyk*

Urodził się i zmarł w 1525.

iii *Małgorzata*

Urodziła się 10 stycznia 1483 na zamku w Ansbach, a zmarła 10 lipca 1532. Niezamężna.

iv *Ferzy*

Już w półwieczu zwali go *Pobożnym*, a to zarówno przez wzgląd na gorliwie wyznawaną wiarę protestancką, jak i dla tolerancji, jaką przejawiał w stosunku do katolików zamieszkujących jego ziemie. Urodził się 4 marca 1483 na zamku w Ansbach. Początkowo przeznaczono go do kariery kościelnej i w 1498 dzięki staraniom ojca został wybrany kanonikiem w Würzburgu, porzucił jednak stan duchowny. Od 1506 przebywał na Węgrzech, gdzie dzięki małżeństwu z wdową po niesłubnym synu króla Macieja I Korwina wszedł w posiadanie okazałych dóbr, które jednak później (w obawie przed najazdem tureckim) spieniężył. Przy mediacji wuja, króla czesko-węgierskiego Władysława II, został objęty układem sukcesyjnym zawartym w 1512 między książętami Janem II Opolskim (zm. 1532) oraz Walentym Raciborskim (zm. 1521), co gwarantowało mu dziedziczenie po ich bezpotomnej śmierci. W tymże roku Władysław mianował go wychowawcą oraz opiekunem swojego małoletniego syna Ludwika, od 1516 króla Czech i Węgier. Za jego zgodą w 1523 zakupił księstwo karniowskie, a z początkiem 1526 otrzymał od króla w lenno ziemię bytomską. Uczestniczył w przygotowaniu traktatu krakowskiego (podpisany 8.04.1525) i na podstawie jego ustaleń uzyskał włączenie do sukcesji w lennie pruskim po wygaśnięciu linii Albrechta. W tym samym czasie przyjął pod wpływem brata wyznanie luteranckie. Po śmierci w 1527 margrabię Kazimierza (s. 144) został posiadaczem Frankonii Środkowej wraz z tytułem margrabię brandenburskiego na Ansbach; objął również opiekę nad małoletnim bratankiem Albrechtem Alcybiadesem. Z kolei po bezpotomnym zgonie księcia opolsko-raciborskiego Jana II (27.03.1532), zgod-

nie z układami z 1512 otrzymał od króla Ferdynanda I w lenno księstwo opolsko-raciborskie na Dolnym Śląsku. W 1541 dokonał wraz z bratankiem nowego podziału terytoriów rodzinnych, zgodnie z którym zatrzymał Środkową Frankonię z Ansbach. Zmarł 27 grudnia 1543 na zamku w Ansbach i został pochowany w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn.

MAŁŻONKI JERZEGO

I. POŚLUBIONA 21 LUB 22 STYCZNIA 1509 W GYULA (WĘGRY):

Beatrycze

Była córką Bernarda, hrabiego Frangepani na Veglia i Modrus, oraz jego żony Ludwiki, córki Jana Franciszka Marzano d'Aragona, i. księcia Rossano, wielkiego admirała Królestwa Neapolu. Urodzona ok. 1480, w 1496 (przed 7.04) poślubiła *Jana Korwina*, księcia Liptó oraz hrabiego Hunyady od 1479, księcia głogowskiego w latach 1488–90 i opawskiego w latach 1491–1501, bana (księcia) Dalmacji, Krocacji i Sławonii od 1491 (ur. na Śląsku 2.04.1473, zm. Krapin koło Zagrzebia 12.10.1504), syna Macieja I Korwina, króla Węgier, oraz jego nałożnicy, którą była albo mieszcza wrocławska nazwiskiem Krebs (Krebil), albo Wiedenka Barbara Edelpöck (Edelpeck). Mieli dwoje dzieci:

1 Elżbieta (ur. 1496, zm. 1508).

2 Krzysztof (ur. zapewne 1499, zm. 1505).

Beatrycze zmarła albo w 1510 (przed 27.03), albo w 1524. Miejsce jej pochówku nie jest znane.

II. POŚLUBIONA 9 STYCZNIA 1525 NA ZAMKU W OLEŚNICY:

Jadwiga

Była ona córką Karola I, księcia ziebicko-oleśnickiego z dynastii Podiebradów, syna margrabianki brandenburskiej Urszuli (zob. s. 140), i jego żony Anny, córki Jana II Złego, księcia żagańskiego. Urodziła się 12 czerwca 1508 na zamku w Oleśnicy, a zmarła 28 listopada 1531 w zamku legnickim i spoczęła w podziemiach kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Legnicy.

III. POŚLUBIONA 25 SIERPNI 1533 WE FREIBERGU:

Emilia

Była ona córką Henryka V Pobożnego, księcia saskiego na Miśni i Osterlandzie, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, i jego żony Katarzyny, córki Magnusa II, księcia meklemburskiego na Szwerynie i Güstrowie. Urodziła się 27 lipca 1516 we Freibergu, a zmarła 19 kwietnia 1591 na zamku w Ansbach i została pochowana u boku małżonka w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn.

CÓRKI JERZEGO Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (a–b):

a *Anna Maria*

Urodziła 28 grudnia 1526 na zamku w Karniowie, a 23 lutego 1544 w Ansbach poślubiła *Krzysztofa*, księcia Wirtembergii od 1550 (ur. Urach 12.05.1515, zm. Stuttgart 28.12.1568), syna Ulryka, księcia Wirtembergii, oraz jego żony Sabiny, córki Albrechta IV Mądrego, księcia bawarskiego. Ich dziećmi byli:

1 Eberhard (ur. 1545, zm. 1568).

2 Jadwiga (ur. 1547, zm. 1590); w 1563 poślubiła Ludwika III, landgrafa heskiego na Marburgu (ur. 1547, zm. 1604).

3 Elżbieta (ur. 1548, zm. 1592); jej pierwszym mężem został w 1568 Jerzy Ernest, hrabia Hennebergu na Schleusingen (ur. 1511, zm. 1574), z którym miała potomstwo, a w 1586 poślubiła ona Jerzego Gustawa, palatyna Veldenz na Lauterecken (ur. 1564, zm. 1634).

4 Zofia Sabina (ur. 1549, zm. 1581); w 1566 została żoną Wilhelma IV Mądrego, landgrafa heskiego na Kassel (ur. 1532, zm. 1592), i miała z nim potomstwo.

5 Emilia (ur. 1550, zm. 1589); w 1578 wyszła za Ryszarda, palatyna Simmern i Sponheim (ur. 1521, zm. 1598).

6 Eleonora (ur. 1552, zm. 1618); w 1571 poślubiła Joachima Ernesta, księcia Anhaltu (ur. 1536, zm. 1586), syna margrabianki brandenburskiej Małgorzaty (zob. s. 167 w biogr. Joachima I Nestora), i miała z nim potomstwo, natomiast jej drugim mężem został w 1589 Jerzy I Pobożny, landgraf heski na Darmstadtzie (ur. 1547, zm. 1596), z którym miała dalsze dzieci.

7 Ludwik III, książę Wirtembergii (ur. 1554, zm. 1593); w 1575 ożenił się z Dorotą Urszulą (ur. 1559, zm. 1583), córką Karola II, margrabiego Badenii na Durlach, a jego drugą żoną została w 1585 Urszula (ur. 1572, zm. 1635), córka Jerzego Jana I, palatyna Veldenz.

8 Maksymilian (ur. 1556, zm. 1557).

9 Ulryk (ur. i zm. 1558).

10 Dorota Maria (ur. 1559, zm. 1639); w 1582 jej mężem został Otto Henryk, palatyn Sulzbach (ur. 1556, zm. 1604), z którym miała potomstwo.

11 Anna (ur. 1561, zm. 1616); w 1582 poślubiła Jana Jerzego, księcia brzeskiego (ur. 1552, zm. 1592), syna margrabianki brandenburskiej Barbary (zob. w biogr. Joachima II Hektora), z którym miała potomstwo, a w 1594 wyszła za Fryderyka IV, księcia legnickiego (ur. 1552, zm. 1596).

12 Zofia (ur. 1563, zm. 1590); w 1583 została wydana za Fryderyka Wilhelma I, księcia saskiego na Altenburgu (ur. 1562, zm. 1602), i miała z nim potomstwo.

Anna Maria zmarła 20 maja 1589 w Tybindze i została pochowana w krypcie książąt wirtemberskich tamże.

b *Sabina*

Druga żona *Jana Jerzego*, elektora brandenburskiego (dalsze szczegóły w jego biogr.).

DZIECI JERZEGO Z TRZECIEGO MAŁŻEŃSTWA (a–d):

a *Zofia*

Urodzona 23 marca 1535 (na zamku w Ansbach), 11 listopada 1560 na zamku w Legnicy wyszła za mąż za swojego brata ciotecznego *Henryka XI*, księcia legnickiego w latach 1551–57 i 1559–82 (ur. Legnica 23.02.1539, zm. Kraków 3.03.1588), syna Fryderyka III, księcia legnickiego z dolnośląskiej linii dynastii Piastów (którego matką była margrabianka brandenburska Zofia, siostra Jerzego Pobożnego, ojca Zofii), oraz jego żony Katarzyny, córki Henryka III (V), księcia meklemburskiego na Szwerynie. Ich dziećmi byli:

- 1 Katarzyna Zofia (ur. 1561, zm. 1608); w 1587 poślubiła ona Fryderyka, palatyna Zweibrücken na Parkstein, Weiden i Pflège (ur. 1557, zm. 1597), i miała z nim potomstwo.
- 2 Anna Maria (ur. 1563, zm. 1620).
- 3 Emilia (ur. 1563, zm. 1618).
- 4 Bezimienny syn (ur. i zm. 1565).
- 5 Jerzy Fryderyk (ur. i zm. 1565).
- 6 Sabina Barbara (ur. 1571, zm. 1572).

Zofia zmarła 22 lutego 1587 w zamku legnickim i została pochowana w kościele św. Jana Chrzciciela tamże.

b *Barbara*

Urodziła się w maju 1536 w Himmelkron, a zmarła niezamężnie 27 czerwca 1591 i spoczęła w kościele klasztornym cysterek (późniejszy kościół parafialny) w Himmelkron.

c *Dorota Katarzyna*

Urodziła 23 lutego 1538. W dniu 2 lutego 1556 została żoną *Henryka V z Plauen*, pana Reuß na Lobenstein, Schleiz, Saalburgu i Burgk, burgrabiego Miśni od 1554 (ur. Engelburg 9.10.1533, zm. Hof 24.12.1568), syna Henryka IV z Plauen, burgrabiego Miśni, pana na Gera oraz księcia von Hartenstein z rodu Reuß (Plauen-Gera), i jego żony Małgorzaty, córki Mikołaja I Starszego, hrabiego zu Salm-Neuburg. Miała z nim następujące potomstwo:

1 Henryk (ur. i zm. 1557).

2 Henryk (ur. 1563, zm. młodo).

3 Henryk (ur. 1567, zm. młodo).

Dorota Katarzyna zmarła 18 stycznia 1604 i znalazła spoczynek w kościele św. Jana (Johanniskirche) w Plauen

d *Jerzy Fryderyk*

Urodził się 5 kwietnia 1539 na zamku w Ansbach. Po śmierci ojca (1543) odziedziczył Frankonię Środkową z Ansbach oraz księstwa karniowskie, bytomskie i opolsko-raciborskie na Śląsku – z uwagi na nieletniość pozostawał pod opieką stryja, księcia pruskiego Albrechta, a następnie króla czesko-węgierskiego Ferdynanda I, który w 1552 odebrał mu księstwo opolsko-raciborskie, dając w zamian księstwo żagańskie. W 1556 margrabia osiągnął pełnoletniość, a dwa lata później sprzedał Żagań Habsburgom. Po bezpotomnym zgonie Albrechta Alcybiadesa (s. 144) uzyskał Górną Frankonię z Bayreuth i Kulmbach, jednocześnie tym samym w swoim ręku wszystkie terytoria należące niegdyś do dziada, Fryderyka Starszego. Decyzją Stefana Batorego, 22 września 1577 został ustanowiony administratorem Prus Książęcych oraz regentem (kuratorem) swojego brata stryjecznego, umysłowo chorego księcia pruskiego Albrechta Fryderyka; z tego tytułu 20 lutego 1578 przed kościołem św. Anny na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie złożył królowi Polski hołd lenny. Zmarł 6 maja 1603 na zamku w Ansbach i został pochowany w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn. Na nim wygasła starsza linia na Ansbach i Bayreuth.

MAŁŻONKI JERZEGO FRYDERYKA

I. POŚLUBIONA 26 GRUDNIA 1558 W KOSTRZYNIU NAD ODRĄ:

Elżbieta

Była córką Jana, margrabiego brandenburskiego na Kostrzynie (zob. s. 167 w biogr. Joachima I Nestora). Urodziła się 29 sierpnia 1540 na zamku w Kostrzynie nad Odrą, a zmarła bezdzietnie 8 marca 1578 w Warszawie, gdzie towarzyszyła mężowi składającemu królowi Polski hołd lenny z Prus. Spoczęła w katedrze luteranńskiej w Królewcu w Prusach Książęcych (dziś Kaliningrad), zniszczonej przez naloty alianckie w 1944.

II. POŚLUBIONA 3 MAJA 1579 W DREŹNIE:

Zofia

Jej ojcem był Wilhelm V Zwycięski (Młodszy), książę brunswicki na Lüneburgu z dynastii Welfów, matką zaś jego żona Dorota, córka Chrystiana III, króla Danii i Norwegii. Uro-

działa się 30 października 1563 na zamku w Celle, a zmarła 24 stycznia 1639 na zamku w Norymberdze i spoczęła w norymberskim kościele św. Wawrzyńca w obrębie grobowca rodzinnego Hiravogelów. Z Jerzym Fryderykiem dzieci nie miała.

v *Zofia*

Urodziła się 10 marca 1485 na zamku w Ansbach. Jej mężem został poślubiony 13 lub 14 listopada 1518 w Legnicy *Fryderyk II*, książę legnicko-brzeski w latach 1488–1504, tylko na Brzegu od 1504 i ponownie na Legnicy od 1521 (ur. Legnica 12.02.1480, zm. tamże 17–18.09.1547), syn Fryderyka I, księcia legnicko-brzeskiego, potomka dolnośląskiej linii dynastii Piastów, i jego żony Ludmiły, córki Jerzego z Podiebrad, króla Czech. Fryderyk II był przedtem żonaty z ciotką Zofii, królowną polską Elżbietą Jagiellonką (zm. 1517), z którą miał rychło zmarłą córkę. Z Zofią Brandenburską miał troje dzieci:

- 1 Fryderyk III, książę legnicki (ur. 1520, zm. 1570); jego żoną została w 1538 Katarzyna (ur. 1518, zm. 1581), córka Henryka III (V), księcia meklembursko-szweryńskiego, z którą miał potomstwo, m.in. księcia legnickiego Henryka XI, małżonka margrabianki brandenburskiej Zofii (zob. s. 145).
- 2 Jerzy II Pobożny, książę brzeski (ur. 1523, zm. 1586); w 1545 poślubił on margrabiankę brandenburską Barbarę, i miał z nią potomstwo (szczegóły w biogr. Joachima II Hektora).
- 3 Zofia, od 1545 małżonka Jana Jerzego, elektora brandenburskiego (szczegóły w jego biogr.).

Zofia zmarła 24 maja 1537 na zamku w Legnicy i została pochowana w kościele kartuzów pod Legnicą, skąd jej szczątki w 1548 przeniesiono do nowopowstałego kościoła św. Jana Chrzciciela w Legnicy.

vi *Maria*

Urodziła się w 1486, prawdopodobnie wiosną (na zamku w Ansbach?) i zmarła w niemowlęctwie. Została przypuszczalnie pochowana w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn.

vii *Anna*

Urodziła się 5 maja 1487 na zamku w Ansbach. 1 grudnia 1518 poślubiła *Wacława (II)*, następcę tronu księstwa cieszyńskiego (ur. 1488–96, zm. 17.11.1524), syna Kazimierza (Kaźka) II, księcia cieszyńskiego, potomka górnośląskiej linii dynastii Piastów, i jego żony Joanny, córki Wiktoryna, księcia opawskiego oraz ziebicko-kłodzkiego. Miała z nim następujące potomstwo:

- 1 Syn (imię nieznane) (ur. 1519 lub 1520, zm. 1520–25).

- 2 Ludmiła (ur. 1520–23, zm. 1539).

- 3 Wacław III Adam, książę cieszyński (ur. 1524, zm. 1579); w 1540 poślubił Marię (ur. ok. 1525, zm. 1566), córkę magnata czeskiego Jana z Pernšteinu, i miał z nią potomstwo, a w 1567 jego żoną została Katarzyna Sydonia (zm. 1594), córka Franciszka I, księcia saskiego na Lauenburgu, z którą dochował się dalszych dzieci.

Po śmierci męża i teścia Anna zarządzała księstwem cieszyńskim do czasu uzyskania pełnoletności przez syna. Zmarła 7 lutego 1539, zapewne na zamku w Cieszynie. Nie jest znane miejsce jej pochowania, być może był to kościół dominikanów w Cieszynie lub któryś z kościołów w Opawie.

viii *Barbara*

Urodziła się 31 lipca 1488, a zmarła 2 maja 1490 (w Ansbach?) i spoczęła w nekropolii rodowej w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztornym cystersów w Heilsbronn.

- ix *Albrecht, pierwszy książę pruski* (s. 243).

x *Fryderyk*

Urodził się 13 czerwca 1491 na zamku w Ansbach, a zmarł ok. 1497 i został najprawdopodobniej pochowany w klasztorze cysterskim w Heilsbronn.

xi *Jan*

Urodził się 9 stycznia 1493 w zamku Plassenburg w Kulmbach. Od młodych lat przebywał na dworze króla hiszpańskiego Ferdynanda Katolickiego i wychowywał się wspólnie z jego wnukiem i dziedzicem, przyszłym cesarzem Karolem V, z którym blisko się zaprzyjaźnił. Aktem z 27 marca 1523 Karol rozciągnął na margrabię Jana przysługujące jego małżonce godności kapitana generalnego oraz wicekróla Walencji; 11 grudnia 1523 w katedrze walenckiej Jan i Germana zostali uroczystie zaprzysiężeni. Niebawem cesarz powierzył Janowi nadzór nad uwięzionym królem Francji Franciszkiem I, który z końcem czerwca 1525 został odtransportowany do walenckiego zamku. Jan był już w owym czasie ciężko chory i zmarł (może otruty) 5 lipca 1525 tamże. Zgodnie ze swoją ostatnią wolą spoczął w żeńskim klasztorze Jeruzalem pod Walencją.

MAŁŻONKA JANA, POŚLUBIONA W BARCELONIE MIĘDZY 6 MARCA I 26 KWIETNIA 1519 LUB 17 CZERWCA 1519:

Germana (Germaine)

Była córką Jana de Foix, infanta Nawarry, hrabiego Etampes i wicehrabiego Narbonne, oraz jego żony Marii, córki Karola, księcia Orleanu. Urodziła się ok. 1488 lub 1490, a w 1505 (we-

dług różnych opracowań 22 marca 1505 w Dénia lub 19 października 1505 w Blois) została żoną *Ferdynanda Katolickiego*, w latach 1474–1504 wraz z pierwszą żoną króla Kastylii i Leónu jako *Ferdynand V*, od 1479 króla Aragonii pod imieniem *Ferdynanda II* oraz króla Neapolu i Sycylii pod imieniem *Ferdynanda III*, od 1512 króla Nawarry (ur. Sarragosa 10.03.1452, zm. Madrigalejo 23.01.1516), syna Jana II Wielkiego, króla Aragonii z dynastii Trastámara, i jego drugiej żony Joanny Enriquez, pani Casarrubios del Monte i Arroyojolinos, córki Fadrique Enriqueza, hrabiego Malgar i Rueda. Aragończyk był wcześniej żonaty z Izabelą I Katolicką, królową Kastylii i Leónu (zm. 1504), z którą miał liczne dzieci. Z Germaną dochował się jedyne syna:

1 Jan, książę Gerony (ur. i zm. 1509).

Po śmierci margrabiego Jana, z którym nie miała dzieci, Germana wyszła za mąż po raz trzeci w sierpniu 1526 w Sewilli za *Ferdynanda*, księcia Kalabrii i Tarentu, od 1526 wicekróla Walencji (ur. Andria 15.12.1488, zm. Walencja 25.10.1550), syna Fryderyka I, króla Neapolu z bocznej linii aragońskiej dynastii Trastámara, i jego drugiej żony Izabeli, córki Piotra del Balzo, księcia Altamura; nie mieli dzieci. Zmarła 15 października 1538 w Leria i spoczęła w klasztorze San Miguel de los Reyes w Walencji.

xii *Elżbieta*

Urodziła się 25 marca 1494 na zamku w Ansbach i 7 października 1510 w Pforzheim poślubiła *Ernesta*, margrabiego Badonii wspólnie z braćmi od 1515, na Durlach od podziału w 1533 (ur. Pforzheim 7.10.1482, zm. Sulzburg 6.02.1553), syna Krzysztofa I, margrabiego Badonii z dynastii Zähringen, i jego żony Otylii, córki Filipa II Młodszego, hrabiego von Katzenelnbogen. Dochowali się następujących dzieci:

1 Albrecht (ur. 1511, zm. 1542).

2 Anna (ur. 1512, zm. po 1579); w 1537 poślubiła Karola I, hrabiego von Hohenzollern-Haigerloch (ur. 1516, zm. 1576), potomka szwabskiej linii dynastii Hohenzollernów, z którym miała potomstwo.

3 Amalia (ur. 1513, zm. 1590); w 1561 poślubiła Fryderyka II, hrabiego von Löwenstein (ur. 1528, zm. 1569).

4 Maria Jakobina (ur. 1514, zm. 1592); w 1577 wyszła za mąż za Wolfganga II, hrabiego von Barby (ur. 1531, zm. 1615).

5 Maria Kleofa (ur. 1515, zm. 1580); w 1548 poślubiła Wilhelma, hrabiego von Sulz (Schultz) (zm. 1565).

6 Elżbieta (ur. 1516, zm. 1568); w 1533 jej mężem został Gabriel, hrabia von Salamanca-Ortenburg (ur. 1489, zm. 1539), a w

1543 poślubiła Konrada II, hrabiego zu Castell (ur. 1519, zm. 1577), z którym miała potomstwo.

7 Bernard IV, margrabia Badonii na Durlach (ur. 1517, zm. 1553). Elżbieta zmarła 31 maja 1518 na zamku w Nürtingen i spoczęła w kolegiacie św. Krzyża w Stuttgartarcie. Po jej śmierci Ernest Baderński dwukrotnie jeszcze zawierał morganatyczne związki małżeńskie: z Urszulą von Rosenfeld, z którą miał kilkoro dzieci (m.in. Karola II, męża margrabianki brandenburskiej Kunegundy, zob. s. 144), oraz z Anną Bombast von Hohenheim.

xiii *Barbara*

Na świat przyszła 24 września 1495 na zamku w Ansbach. Dnia 26 lipca 1528 w zamku Plassenburg w Kulmbach została żoną *Ferzego III*, landgraфа Leuchtenbergu od 1531 (ur. 13.12.1502, zm. Grunsfeld 21.05.1555), syna Jana IV, landgraфа Leuchtenbergu, i poślubionej mu Małgorzaty, córki Günthera XXXVIII, hrabiego Schwarzburga na Blankenburgu. Miała z nim następujące potomstwo:

1 Ludwik Henryk, lanfgraf Leuchtenbergu (ur. 1529, zm. 1567); w 1549 poślubił Mechtyldę (ur. 1530, zm. 1603), córkę Roberta II z Arenbergu, hrabiego Marchii (von der Marck), i miał z nią potomstwo.

2 Jerzy (IV) (ur. ok. 1532, zm. 1553).

3 Barbara (ur. ok. 1535, zm. młodo).

4 Elżbieta (ur. 1537, zm. 1579); w 1559 r. poślubiła ona Jana VI Starszego, hrabiego Nassau na Dillenburgu (ur. 1536, zm. 1606), z którym miała potomstwo.

Barbara zmarła we wrześniu 1552 w Karlsbadzie i została pochowana w Pfreimbte.

xiv *Fryderyk*

Celem odróżnienia od ojca zwano go *Młodszym*. Urodził się 17 stycznia 1497 na zamku w Ansbach i jak wszyscy młodszy synowie margrabiego Fryderyka Starszego został przeznaczony do stanu duchownego. Pełnił urząd kanonika w Würzburgu i Moguncji oraz proboszcza w Ansbach i Wilzburgu. W końcu lat 20. XVI w. był brany pod uwagę jako następcę arcybiskupa ryskiego, ostatecznie jednak z poparciem księcia pruskiego Albrechta koadiutorem wybrano młodszego brata Fryderyka, Wilhelma – tak jak książę pruski wyznającego religię zreformowaną. Podczas wojny chłopskiej w Niemczech (lata 1524–25) Fryderyk dowodził obroną twierdzy Marienberg pod Würzburgiem. Zmarł 20 sierpnia 1536 w domu niemieckiego kupca Ludwika Stiedla w Genui i spoczął w tamtejszym klasztorze św. Dominika.

xv *Wilhelm*

Urodził się 30 czerwca 1498 na zamku w Ansbach. Był sposobiony do kariery kościelnej. W 1525, idąc za przykładem starszego brata Albrechta, księcia pruskiego, przyjął luteranizm. W 1529 książę pruski przeforsował kandydaturę Wilhelma na urząd koadiutora arcybiskupa Rygi, który objął po śmierci arcybiskupa Tomasza Schoninga dziesięć lat później. Gdy w 1561 arcybiskupstwo uległo rozwiązaniu, Wilhelm otrzymał w zamian świecki tytuł książęcy oraz kilka zamków, jednak do końca życia bił biskupią monetę. Zmarł 4 lutego 1563 w zamku biskupim w Rydze (obecnie na Łotwie) i spoczął w krypcie tamtejszej katedry.

xvi *Jan Albrecht*

Urodził się 20 września 1499 na zamku w Ansbach. Dzięki staraniom starszego brata Albrechta, wielkiego mistrza krzyżackiego (późniejszego księcia pruskiego), w 1523 został wybrany koadiutorem arcybiskupa magdeburgskiego i administratora biskupstwa halberstadzkiego – swojego kuzyna, margrabiego Albrechta (zob. w biogr. Jana Cyncera). W 1541 otrzymał zarząd nad wspomnianymi diecezjami wraz z godnością namiestnika, a po śmierci Albrechta w 1545 został arcybiskupem Magdeburga i administratorem biskupstwa halberstadzkiego. Zmarł 17 maja 1550 w swojej rezydencji w Halle i spoczął w ufundowanym przez siebie klasztorze tamże.

xvii *Fryderyk Albrecht*

Urodzony 30 listopada 1501 w zamku Plassenburg w Kulmbach, zmarł 24 lipca 1504 i został pochowany przed głównym ołtarzem kościoła klasztorowego w Kulmbachu.

xviii *Gumprecht (Gumbert)*

Urodził się 16 lipca 1503 na zamku w Ansbach. Był kanonikiem w Bambergu i Würzburgu, a także członkiem tamtejszej kapituły katedralnej. Zawezwany przez papieża Hadriana VI do Rzymu, pełnił z jego ramienia misje dyplomatyczne. Podczas jednej z nich dostał się do niewoli i w dniu 25 czerwca 1528 został zamordowany w Neapolu. Pochowano go w kościele św. Piotra tamże.

B *Amalia*

Urodziła się 1 października 1461 w zamku Plassenburg w Kulmbach. 19 kwietnia 1478 na zamku w Zweibrücken poślubiła *Kaspria*, palatyna Zweibrücken i Veldenz (ur. 11.07.1458, zm. Nohfelden 07–08.1527), syna Ludwika I, palatyna Zweibrücken i Veldenz z palatyńskiej linii Wittelsbachów, i jego żony Joanny, córki Antoniego I Wielkiego, hrabiego Croÿ. Nie mieli dzieci. Amalia zmarła 3 września 1481 w Wildbad koło Baden i została pochowana w kolegiacie w Baden-Baden.

C *Anna*

Urodziła się i zmarła w końcu 1462 lub z początkiem 1463.

D *Barbara*

Urodziła się 29 (30) maja 1464 na zamku w Ansbach. 11 października 1472 na zamku w Cölln pod Berlinem (obecnie w jego granicach) poślubiła *Henryka XI*, księcia głogowsko-krośnieńskiego od 1467 (ur. ok. 1429–35, zm. Kozuchów 22.02.1476), syna Henryka IX Starszego, księcia głogowsko-krośnieńskiego z dolnośląskiej linii Piastów, i jego żony Jadwigi, córki Konrada III Starego, księcia oleśnickiego. Małżeństwo to pozostało bezdzietne, pozwoliło jednak Hohenzollernom wejść w posiadanie ziemi krośnieńskiej. Owdowiała Barbara powróciła do Brandenburgii i 19 (20) sierpnia 1476 w domu mieszczanina Chrystiana Buchholza we Frankfurcie nad Odrą zawarła małżeństwo *per procura* z *Władysławem II Jagiellończykiem*, królem Czech od 1471, królem Węgier od 1490 r. (ur. Kraków 1.03.1456, zm. Buda 13.03.1516), synem króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego Kazimierza IV z dynastii Jagiellonów i jego żony Elżbiety, córki Albrechta II, króla rzymsko-niemieckiego (zob. s. 112 w biogr. Zygmunta). Małżeństwo nie zostało skonsumowane; w 1490 Władysław ożenił się z Beatrycze Aragońską, 3 lub 7 kwietnia 1500 papież Aleksander VI unieważnił obojga jego małżeństwa, a w 1502 Jagiellon ożenił się z Anną, córką Gastona II de Foix de Grailly. Barbara zmarła 4 września 1515 w zamku Plassenburg w Kulmbach lub też w Neustadt i została pochowana w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w podziemiach kościoła klasztorowego cysterów w Heilsbronn.

E *Albrecht*

Urodził się 5 marca 1466 na zamku w Ansbach, gdzie zmarł w listopadzie tego roku. Zapewne spoczął w Heilsbronn.

F *Sybilla*

Urodziła się 31 maja 1467 na zamku w Ansbach, a 8 lipca 1481 w Kolonii nad Renem poślubiła *Wilhelma*, księcia Juliaku (jako *Wilhelm IV*) i Bergu (*Wilhelm III*), hrabiego Ravensburga (*Wilhelm III*) od 1475 (ur. 9.01.1455, zm. Düsseldorf 6 lub 7.09.1511), syna Gerharda VII, księcia Juliaku i Bergu oraz hrabiego Ravensburga, potomka dynastii z Hengebach, i jego żony Zofii, córki Bernarda II, księcia saskiego na Lauenburgu. Pierwszą żoną Wilhelma była Elżbieta, córka Jana II, hrabiego Nassau na Weilburgu i Saarbrücken, która umarła bezdzietnie wiosną 1479. Z Sybillą Brandenburską dochował się córki jedynaczki:

1 Maria, dziedziczka Juliaku, Bergu i Ravensburga (ur. 1491, zm. 1543); w 1510 poślubiła ona Jana III Spokojnego, księcia Kliwii, pod imieniem Jana I księcia Juliaku i Bergu oraz hrabiego Ravensburga (ur. 1490, zm. 1539), i miała z nim potomstwo.

Po śmierci męża, z ramienia córki i zięcia Sybilla zarządzała z tytułem gubernatora Juliakiem, Bergiem oraz Ravensburgiem. Zmarła 9 lipca 1524 na zamku w Kaster we Flandrii i została pochowana w grobach rodzinnych księżąt bergskich w kościele klasztorным cystersów w Altenbergu, obecnej katedrze.

G *Zygmunt*

Urodził się 27 września 1468 na zamku w Ansbach. Po śmierci ojca w 1486 otrzymał zgodnie z jego wolą Górną Frankonię (tzw. Oberland) z miastami Bayreuth, Kulmbach i Hof. Zmarł 26 lutego 1495 na zamku w Ansbach i spoczął w krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele klasztorным cystersów w Heilsbronn. Nie założył rodziny i jego dobra odziedziczył starszy brat Fryderyk.

H *Albrecht*

Urodził się 16 lipca, a zmarł 12 sierpnia 1470 na zamku w Ansbach i spoczął najpewniej w kościele klasztorным cystersów w Heilsbronn.

I *Dorota*

Urodziła się 12 grudnia 1481 na zamku w Cölln pod Berlinem (dziś w granicach miasta). 30 października 1492 została nowicjuszką u klarysek w Bambergu, gdzie 6 listopada 1493 złożyła śluby zakonne, a w styczniu bądź lutym 1498 objęła godność opatki. Z funkcji przełożonej zrezygnowała w 1506. Zmarła 13 lutego 1520 w swoim klasztorze i tam również spoczęła.

J *Jerzy*

Na świat przyszedł 30 grudnia 1472 na zamku w Cölln pod Berlinem (dziś Berlin), a zmarł 3 grudnia 1476 na zamku w Cadolzburgu (Kadolzburg). Miejsce jego pochówku nie jest znane (Heilsbronn?).

K *Elżbieta*

Urodziła się 8 kwietnia 1474 na zamku w Ansbach. 23 października 1491 w Aschaffenburgu wyszła za *Hermana VIII*, hrabiego Hennebergu na Römheld i Aschach (von Henneberg zu Römheld und Aschach) od 1488 (ur. ok. 1470, zm. zamek Schwarza 5.04.1535), syna Fryderyka II, hrabiego Hennebergu na Römheld i Aschach, oraz jego żony Elżbiety, córki Ulryka V Umilowanego, hrabiego wirtemberskiego na Stuttgarcie. Mieli liczne potomstwo:

- 1 Jerzy (III), kanonik w Kolonii i Moguncji (ur. 1492, zm. 1526).
- 2 Bertold X (XVI), hrabia Hennebergu na Römheld i Aschach, w 1548 sprzedał Römheld hrabiom Mansfeld (ur. 1493–97, zm. 1549); ok. 1529 poślubił Annę (zm. 1542), córkę Ernesta II, hrabiego Mansfeld na Vorderort.
- 3 Albrecht, hrabia Hennebergu na Schwarza (ur. 1495–99, zm. 1549); w 1537 ożenił się z Katarzyną, dziedziczką Schwarza (ur. 1514, zm. 1577), córką Bodona VIII, hrabiego zu Stolberg.

- 4 Apolonia (ur. 1496–97 lub w 1500, zm. 1548); zapewne w 1511 została żoną Gotfryda Wernera, hrabiego Zimmern na Wildenstein (ur. 1484, zm. 1554), z którym miała potomstwo.
  - 5 Otto (IV), kanonik w Strasburgu i Würzburgu (ur. 1497?, zm. 1547).
  - 6 Fryderyk (III) (zm. 1501).
  - 7 Elżbieta, mniszka w Stadtlim lub żona Gotfryda z Hohenlohe.
  - 8 Anna, zakonnica w Stadtlim (zm. opo 1517).
  - 9 Małgorzata, zakonnica w Stadtlim (zm. po 1517).
- Elżbieta zmarła 25 kwietnia 1507 (na zamku w Römheld) i została pochowana w kolegiacie w Römheld, gdzie niemal trzydzieści lat później dołączył do niej małżonek.

L *Magdalena*

Urodziła się 29 lipca 1476 na zamku w Cölln pod Berlinem (obecnie w jego granicach), a umarła „w Marchii (Brandenburskiej)” w 1478 (przed 4 lutego 1480).

M *Anastazja*

Urodzona 14 marca 1478 na zamku w Ansbach, 16 lutego 1500 na zamku w Neustadt wyszła za *Wilhelma VI (VII)*, hrabiego Hennebergu na Schleusingen od 1480 (ur. 29.01.1478, zm. 24.01.1559), syna Wilhelma III (IV), hrabiego Hennebergu na Schleusingen, i jego żony Małgorzaty, córki Henryka II Spokojnego, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel. Dochowali się licznych dzieci:

- 1 Wilhelm (VII) (ur. 1500, zm. 1503).
- 2 Anna (ur. i zm. 1502).
- 3 Jan (IV), kanonik w Strasburgu, Moguncji, Kolonii i Bambergu, książę opat Fuldy (ur. 1503, zm. 1541).
- 4 Córka (Katarzyna) (ur. 1505, zm. 1506).
- 5 Katarzyna (ur. 1506–09, zm. 1567); w 1524 poślubiła Henryka XXIII Średniego, hrabiego Schwarzburga na Blankenburgu i Rudolstadt (von Schwarzburg zu Blankenburg und Rudolstadt) (ur. 1499, zm. 1538), i miała z nim potomstwo.
- 6 Wolfgang (II) (ur. 1507, poległ 1537); miał naturalnego syna.
- 7 Małgorzata (ur. 1508, zm. 1546); w 1534 jej mężem został Jan VII, hrabia zu Sayn-Wittgenstein (ur. 1488, zm. 1551).
- 8 Anna (ur. 1509, zm. niebawem).
- 9 Krzysztof, kanonik w Bambergu, Wormacji, Strasburgu i Würzburgu, proboszcz u św. Jakuba w Bambergu (ur. 1510, zm. 1548); pozostawił naturalnych synów.
- 10 Jerzy Ernest, hrabia Hennebergu na Schleusingen (ur. 1511, zm. 1583); pierwszą jego żoną została w 1543 Elżbieta (ur. 1526, zm. 1566), córka Eryka I Starszego, księcia brunszwickiego na Calenbergu, Getyndze i Hanowerze, oraz margrabaniki brandenburskiej

OJCIEC: *Albrecht Achilles* (s. 138).
 MATKA: *Małgorzata Badańska* (s. 140).
 RODZENSTWO: s. 140.

Urodził się 2 sierpnia 1455 na zamku w Ansbach lub w Plassenburgu. Przydomek *Cycerona* zawdzięczał zamiłowaniu do łaciny i biegłej znajomości tego języka. Po śmierci ojca w 1486 został margrabią brandenburskim, elektorem oraz arcykomornikiem Rzeszy, rozdzielając młodszemu przyrodniemu braciom terytoria frankońskie (wedle *Dispositio Achillea* Marchia Brandenburska stanowiła niepodzielną całość, przynależną najstarszemu potomkowi margrabiiego-elektora, por. s. 139). Po śmierci w 1476 księcia głogowsko-krośnieńskiego Henryka XI (żonatego z margrabianką brandenburską Barbarą, córką Albrechta Achillesa), na mocy zawartych wcześniej umów sukcesyjnych zgłosił pretensje do spadku po zmarłym; ostatecznie po wielu zabiegach zawarł w 1482 w Kamieńcu Żąbkowickim układ z księciem żagańskim Janem II (najbliższym po mieczu krewnym Henryka XI), na mocy którego zatrzymał część księstwa z Krosnem Odrzańskim, Sulechowem, Lubskiem i Bobrowicami. W tym samym roku wszedł także w posiadanie okręgu Zossen. Podczas spotkania z Bogusławem X w 1493 w Pyrzycach zwolnił „po wsze czasy” księcia pomorskiego i jego następców z wszelkich obowiązków lennych, co w czyniło Pomorze Zachodnie krajem niezależnym od Brandenburgii; elektor zachował jednak teoretyczną zwierzchność oraz prawo przyłączenia Pomorza do Marchii po wygaśnięciu Gryfitów. Swoją rezydencją ustanowił miasto Cölln czyli Kolonię nad Szprewą, które w 1709 zostało wcielone przez Berlin. Zmarł wskutek puchliny 9 stycznia 1499 na zamku w Arneburgu i spoczął w klasztorze cysterskim w Lehninie. Po sekularyzacji tegoż w 1542 szczątki Jana przeniesiono do katedry (kolegiaty) przy zamku w Cölln, a w 1750 z polecenia Fryderyka II spoczęły we wzniesionej obok nowej katedrze, z początkiem XX stulecia przebudowanej na dzisiejszą katedrę berlińską.

MAŁŻONKA JANA

POŚLUBIONA 25 SIERPNIĄ 1476 NA ZAMKU W CÖLLN POD BERLINEM:

Małgorzata

Jej ojcem był Wilhelm III zwany Mężnym, landgraf Turynгии z dynastii Wettynów, matką zaś jego pierwsza żona Anna, córka Albrechta II, króla rzymsko-niemieckiego. Urodzona w 1449 na zamku weimarskim, zmarła 13 lipca 1501 na zamku w Spandau pod Berlinem. Spoczęła u boku męża w Cölln pod Berlinem, skąd w 1750 ich prochy wraz ze szczątkami pozostałych pochowanych tam Hohenzollernów przeniesiono na rozkaz Fryderyka II do zbudowanej obok nowej katedry.

POTOMSTWO JANA (A–G):

A *Córka (imię nieznane)*

Urodziła się w nocy z 11 na 12 września 1480 na zamku w Cölln pod Berlinem, a zmarła krótko po 5 lipca 1482.

B *Wolfgang*

Urodził się między 17 a 26 maja 1482, a zmarł krótko po 5 lipca tego roku lub też po 1 kwietnia 1483.

C *Joachim I Nestor* (s. 163).

D *Elżbieta*

Urodziła się i umarła w 1486.

E *Anna*

Urodziła się 27 sierpnia 1487 na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński), a 10 kwietnia 1502 w Stendal została żoną *Fryderyka*, księcia szlezwicko-holsztyńskiego (koregenta brata) od 1481, pod imieniem *Fryderyka I* króla Danii i Norwegii od 1524 (ur. zamek Haderslevhus (Hansborg) 3.09 lub 7.10.1471, zm. zamek Gottorp 10.04.1533), syna Chrystiana I, króla Danii, Szwecji i Norwegii z dynastii Oldenburgów, i jego żony Doroty, margrabianki brandenburskiej (zob. w biogr. elektora Fryderyka I). Ich dziećmi byli:

- 1 Chrystian III, król Danii i Norwegii (ur. 1503, zm. 1559); jego żoną została w 1525 Dorota (ur. 1511, zm. 1571), córka Magnusa I, księcia saskiego na Lauenburgu, z którą miał potomstwo.
- 2 Dorota (Starsza), żona Albrechta, księcia pruskiego (dalsze szczegóły zob. s. 244 w jego biogr.).

Anna zmarła 3 maja 1514 na zamku w Kilonii, nie doczekawszy królewskiego awansu małżonka, i została pochowana w kościele klasztornym w Bodersholm. Owdowiały król duński ożenił się w 1518 z Zofią, księżniczką pomorską, która urodziła mu dalszych pięćoro dzieci.

F *Urszula*

Urodziła się 17 października 1488, być może na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński), a 16 lutego 1507 poślubiła *Henryka III (V)*

zwanego *Spokojnym*, księcia meklemburskiego (wspólnie z braćmi Erykiem II i Albrechtem VII oraz ze stryjcem Baltazarem) od 1503, na Szwerynie (Schwerin) od podziału w 1534 (ur. 17.05.1479, zm. Szweryn 6.02. 1552), syna Magnusa II, księcia meklemburskiego na Szwerynie i Güstrowie, oraz jego żony Zofii, córki Eryka II, księcia pomorskiego na Szczecinie. Młodszy brat Henryka, księżę Albrecht VII, poślubił później bratanicę Urszuli, margrabiankę brandenburską Annę, córkę Joachima I Nestora. Urszula i Henryk dochowali się trojga dzieci:

- 1 Zofia (ur. 1508, zm. 1541); w 1528 poślubiła Ernesta I Wyznawcę, księcia brunszwickiego na Lüneburgu (ur. 1497, zm. 1546), i miała z nim potomstwo, m.in. Zofię, żonę Poppona XVIII (XII), hrabiego Hennebergu na Schleusingen, syna margrabianki brandenburskiej Anastazji (zob. s. 158 w biogr. Albrechta Achillesa), oraz księcia Franciszka Ottona, męża margrabianki brandenburskiej Elżbiety Magdaleny (zob. w biogr. Joachima II Hektora).
- 2 Magnus (III) (ur. 1509, zm. 1550); w 1543 poślubił Elżbietę (ur. 1524, zm. 1556), córkę Fryderyka I, króla Danii i Norwegii z drugiego małżeństwa z księżniczką pomorską Zofią.
- 3 Urszula, opatka w Ribnitz (Rybnicy) (ur. 1510, zm. 1586).

Urszula umarła w połogu dnia 18 września 1510 na zamku w Güstrowie i została pochowana nekropolii książąt meklemburskich w klasztorze cysterskim w Doberanie. Owdowiały Henryk III (V) zenił się jeszcze dwukrotnie: w 1513 pojął za żonę Helenę, córkę Filipa Prawego, elektora Palatynatu Reńskiego (mieli potomstwo), a w 1551 ożenił się z Urszula, córką Magnusa I, księcia saskiego na Lauenburgu (mariąż ten pozostał bezdzietny).

G Albrecht

Urodził się 18 czerwca 1490 na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński). Od śmierci ojca w 1499 współrządził z bratem Joachimem I w Marchii Brandenburskiej. W 1509 został kanonikiem w Moguncji, a w 1513 uzyskał godność arcybiskupa Magdeburga oraz administratora biskupstwa Halberstadtu, przy czym zrzekł się udziału w rządach nad Brandenburgią. 9 marca 1514 został arcybiskupem Moguncji, co dawało mu status księcia elektora Rzeszy, a podczas sejmiku Rzeszy w Augsburgu 1 sierpnia 1518 otrzymał kapelusz kardynalski. Zmarł 24 września 1545 w arcybiskupim zamku św. Marcina (St Martinsburg) w Moguncji i został pochowany w tamtejszej katedrze św. Marcina.

Sukcesorem Jana Cycyona został jego starszy syn Joachim.

JOACHIM I NESTOR

1499–1535

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter, written in brown ink on aged paper. The text is partially obscured by the red seal and the page number.

OJCIEC: *Jan Cycero* (s. 159).

MATKA: *Małgorzata Turynska* (s. 161).

RODZENSTWO: s. 161.

Z racji na długie panowanie i szacunek, którym darzono go wśród wśród książąt elektorów, otrzymał przydomek po mitycznym królu Nestorze, jednym z Argonautów. Urodził się 21 lutego 1484, zapewne na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński). Po śmierci ojca w 1499 odziedziczył godność margrabiego i elektora brandenburskiego oraz arcykomornika Rzeszy; początkowo współwładca z młodszym bratem Albrechtem, który jednak w 1513 został arcybiskupem Magdeburga i zrzekł się udziału w rządach Marchią. Poszerzył ojcowiznę, włączając w jej granice w 1524 hrabstwo Ruppin, schedę po wygasłej lokalnej dynastii, natomiast zawarta w 1529 w Grimmitz umowa z księciem pomorskim Jerzym I – tzw. umowa grzmiąca – poza potwierdzeniem praw Hohenzollernów do sukcesji po Gryfitach, pozwalała margrabiom brandenburskim posługiwać się tytułem i godłem książąt pomorskich. Joachim zmarł 11 lipca 1535 na zamku w Cölln pod Berlinem i został pochowany u cystersów w Lehninie. Po sekularyzacji klasztoru w 1542 jego szczątki przeniesiono do katedry (kolegiaty) przy zamku w Cölln, w 1750 z rozkazu króla Fryderyka II spoczęły w zbudowanej obok nowej katedrze berlińskiej (dzisiejszy kształt przyjęła jednak dopiero z początkiem XX).

MAŁŻONKA JOACHIMA I

POŚLUBIONA 10 KWIETNIA 1502 W STENDAL:

Elżbieta

Była córką Jana (Hansa), króla, Danii, Szwecji i Norwegii z dynastii Oldenburgów (którego matką była margrabianka brandenburska Dorota, zob. s. 129), oraz jego żony Krystyny, córki Ernesta, elektora saskiego, księcia saskiego na Wittenberdze. Urodziła się krótko przed 24 czerwca 1485 na zamku w Nyborgu koło Odense na wyspie Fionii, a zmarła 10 czerwca

1555 na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński) i spoczęła w katedrze (kolegiacie) przy zamku w Cölln, skąd w 1750 jej prochy przeniesiono do nowej katedry berlińskiej.

DZIECI JOACHIMA I (A–E):

A *Joachim II Hektor* (s. 169).

B *Anna*

Urodziła się w 1507. Jej mężem został 17 stycznia 1524 w Cölln pod Berlinem *Albrecht VII Piękny*, książę meklemburski od 1519, na Güstrowie od 1534 (ur. Wismar 28.07.1488, zm. Schwerin 5.01.1547), syn Magnusa II, księcia meklemburskiego na Szwerynie i Güstrowie, oraz jego żony Zofii, córki Eryka II, księcia pomorskiego na Szczecinie; starszy brat Albrechta, książę Henryk III (V), był od 1502 mężem ciotki Anny, margrabianki brandenburskiej Urszuli (zob. w biogr. Jana Cycerona). Anna i Albrecht dochowali się licznych dzieci:

- 1 Magnus (ur. i zm. 1524).
- 2 Jan Albrecht I, książę meklemburski na Szwerynie (ur. 1525, zm. 1576); w 1555 poślubił Annę Zofię, córkę księcia pruskiego Albrechta, i miał potomstwo (szczegóły zob. w biogr. księcia Albrechta).
- 3 Ulryk III zwany Niemieckim Nestorem, książę meklemburski na Güstrowie, później także na Szwerynie (ur. 1528, zm. 1603); w 1556 poślubił Elżbietę (ur. 1524, zm. 1586), córkę Fryderyka I, króla Danii i Norwegii, z którą dochował się córki jedynaczki, a w 1588 ożenił się z Anną (ur. 1554, zm. 1626), córką Filipa I Pobożnego, księcia pomorskiego na Wołogoszczy (Wolgast).
- 4 Jerzy, oficer (ur. 1529, zm. 1552).
- 5 Anna (ur. 1533, zm. 1602); w 1566 została żoną Gotarda Kettlera, księcia Kurlandii i Semigalii (ur. 1517 lub 1518, zm. 1587), i miała z nim potomstwo.
- 6 Ludwik (ur. i zm. 1535).
- 7 Jan (ur. i zm. 1536).
- 8 Krzysztof, biskup Ratzeburga i koadjutor ryski, w 1569 porzucił stan duchowny (ur. 1537, zm. 1592); w 1573 poślubił on Dorotę (Młodszą) (ur. 1528, zm. 1575), córkę Fryderyka I, króla Danii i Norwegii, a po jej bezdzietnej śmierci ożenił się w 1581 z Elżbietą (ur. 1549, zm. 1597), córką Gustawa I, króla Szwecji, która urodziła mu córkę.
- 10 Zofia (ur. i zm. 1538).
- 11 Karol I, książę meklemburski na Szwerynie i Güstrowie, administrator biskupstwa ratzeburskiego (ur. 1540, zm. 1610).

Anna zmarła 19 czerwca 1567 na zamku w Lübz i została pochowana w katedrze w Schwerinie.

C *Elżbieta*

Urodziła się 24 sierpnia 1510, a 12 marca 1525 na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński) poślubiła *Eryka I Starszego*, księcia brunszwickiego na Calenbergu od 1495 oraz na Getyndze i Hanowerze od 1512 (ur. Neustadt am Rübenberge 16.02.1470, zm. Hagenau 30.06.1540), syna Wilhelma II Młodszego, księcia brunszwickiego na Brunzwiku i Getyndze z dynastii Welfów, i jego żony Elżbiety, córki Bodona I, hrabiego Stolberg. Pierwszą żoną Eryka I była Katarzyna, córka Albrechta Odważnego, księcia saskiego na Miśni i Osterlandzie, z którą jednak nie miał dzieci; z margrabianką Elżbietą dochował się czworga:

- 1 Elżbieta (ur. 1526, zm. 1566); w 1543 poślubiła Jerzego Ernesta, hrabiego Hennebergu na Schleusingen (ur. 1511, zm. 1583), syna margrabianki brandenburskiej Anastazji, najmłodszej córki Albrechta Achillesa (zob. s. 157 w biogr. elektora), i miała z nim potomstwo.
- 2 Eryk II Młodszy, książę brunszwicki na Calenbergu i Getyndze (ur. 1528, zm. 1584); w 1545 ożenił się z Sydonią (ur. 1518, zm. 1575), córką Henryka V Pobożnego, księcia saskiego na Miśni i Osterlandzie, z którą nie dochował się dzieci i rozwiódł w 1573, zaś w 1575 pojął za żonę Dorotę (ur. 1545, zm. 1621), córkę Franciszka I, księcia Lotaryngii i Baru; pozostawił jedynie dzieci naturalne.
- 3 Anna Maria (szczegóły zob. s. 245 w biogr. Albrechta, księcia pruskiego, którego poślubiła).
- 4 Katarzyna (ur. 1534, zm. 1559); w 1557 poślubiła Wilhelma z Rožmberka, arcykomornika czeskiego i burgrabiego praskiego (ur. 1535, zm. 1592), którego drugą żoną była od 1561 margrabianka brandenburska Zofia (zob. w biogr. Joachima II Hektora).

Drugim mężem owdowiałej Elżbiety został 30 maja 1546 w Münden *Poppo XVIII (XII)*, hrabia Hennebergu na Schleusingen od 1559 (ur. 20.09.1513, zm. Breitungen 4.03.1574), syn hrabiego Wilhelma VI (VII) oraz margrabianki brandenburskiej Anastazji (zob. w biogr. Albrechta Achillesa); nie mieli dzieci. Zmarła 25 maja 1558 na zamku w Ilmenau i spoczęła w klasztorze w Veßra. Poppo ożenił się później z Zofią, córką Ernesta I Wyznawcy, księcia brunszwickiego na Lüneburgu.

D *Małgorzata*

Urodziła się 29 września 1511, zapewne na zamku w Cölln pod Berlinem (późniejszym zamku berlińskim), gdzie 6, 23 lub 25 stycznia 1530 poślubiła *Jerzego I Jednookiego*, księcia pomorskiego od 1523 (ur. Darłowo 11.04.1493, zm. Szczecin 9–10.05.1531), syna Bogusława X Wielkiego, księcia pomorskiego z dynastii Gryfitów, oraz jego drugiej żony Anny, córki Kazimierza IV, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego. Był on wdowcem po Amelii, córce Filipa, elektora Palatynatu, z którą miał kilkoro dzieci. Z Małgorzatą dochował się pogrobowej córki:

- 1 Georgia (ur. 1531, zm. 1574); w 1563 poślubiła ona Stanisława Latałskiego, hrabiego na Łabiszynie, starostę inowrocławskiego i człuchowskiego (ur. 1535, zm. 1598), i miała potomstwo.

Dnia 15 lutego 1534 w Dessau owdowiała Małgorzata poślubiła *Jana II*, księcia Anhaltu na Zerbst (von Anhalt-Zerbst) od 1516 r. (ur. Dessau 4.09.1504, zm. Zerbst 4.02.1551), syna księcia Ernesta, wywodzącego się z bocznej linii dynastii askańskiej, oraz Małgorzaty, córki Henryka I Starszego, księcia ziębicko-oleśnickiego. Miała z nim następujące potomstwo:

- 1 Karol, książę Anhaltu na Zerbst (ur. 1534, zm. 1561); w 1557 poślubił Annę (ur. 1531, zm. 1592), córkę Barnima IX Pobożnego, księcia pomorskiego.
- 2 Joachim Ernest, książę Anhaltu na Zerbst, później całego Anhaltu (ur. 1536, zm. 1586); w 1560 poślubił Agnieszkę (ur. 1540, zm. 1569), córkę Wolfganga I, hrabiego Barby na Mühlingen, i miał z nią potomstwo, a po raz drugi ożenił się w 1571 z Eleonorą (ur. 1552, zm. 1618), córką Krzysztofa, księcia wirtemburskiego, z którą również dochował się dzieci.
- 3 Maria (ur. 1538, zm. 1563); w 1559 poślubiła Albrechta X, hrabiego Barby na Mühlingen (ur. 1534, zm. 1586), i miała z nim potomstwo.
- 4 Bernard VII, książę Anhaltu na Dessau (ur. 1540, zm. 1570); w 1565 poślubił Klarę (ur. 1550, zm. 1598), córkę Franciszka, księcia brunszwickiego na Lüneburgu i Gifhorn, i miał potomstwo.
- 5 Małgorzata (ur. 1541, zm. 1547).
- 6 Elżbieta (ur. 1545, zm. 1574); w 1570 została żoną Wolfganga II, hrabiego Barby na Mühlingen (ur. 1531, zm. 1615).

Ok. 1553 Małgorzata wyszła za mąż po raz trzeci za pana pomorskiego *Jana (Hansa) Jonasa von der Goltz*, któremu urodziła córkę Dorotę. Rodzina von der Goltzów żyła w Prusach w nędzy, dopóki nie zainteresowały się nią dwory pruski i kurlandzki, wreszcie duński. Małgorzata umarła po 3 grudnia 1577 w Danii.

E *Jan*

Urodził się 3 sierpnia 1513 na zamku w Tangermünde. Po śmierci ojca w 1535 otrzymał zgodnie z jego wolą, a wbrew *Dispositio Achillea* (a także niezgodnie ze *Złotą Bullą* Karola IV) część Marchii Brandenburskiej, a mianowicie Nową Marchię (Neumark) z Dramburgiem i Schivelbein, hrabstwo Sternberg, księstwo krośnieńskie z Sulechowem (Züllichau) i Sommerfeld na Śląsku, jak również miasta Cottbus (Chocibuż) i Peitz; wszystkie te ziemie złożyły się na tzw. Marchię Kostrzyńską. W 1552 otrzymał od cesarza Karola V godność radcy (*Rat von Haus*), w 1555 cesarz Ferdynand I uhonorował go stanowiskiem *Rat und Diener von Haus*, które od 1565 pełnił przy Maksymilianie II. W 1568 został mia-

OJCIEC: *Joachim I Nestor* (s. 163).

MATKA: *Elżbieta Duńska* (s. 164).

RODZEŃSTWO: s. 164.

Nawiązujący do rzymskiej mitologii przydomek *Hektora* zawdzięczał uczestnictwu w walkach z Turkami, w których brał udział jeszcze jako następca elektorskiego tronu (*kurprinz*). Urodził się 9 stycznia 1505 na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński). Po śmierci Joachima I w 1535, zgodnie z wolą zmarłego, podzielono Brandenburgię między jego dwóch synów (co stało w sprzeczności z *Dispositio Achillea* Albrechta Achillesa oraz *Złotą Bullą* cesarza Karola IV, ustalającymi niepodzielność ziem Marchii): Joachimowi II przypadła w udziale Stara i Średnia Marchia oraz Marchia Przegnicka wraz z godnością elektora brandenburskiego i arcykomornika Rzeszy. 1 listopada 1539 w kościele św. Mikołaja w podberlińskim Spandau oficjalnie przyjął naukę Lutra, czyniąc ją tym samym religią państwową w swoich ziemiach. W 1559 uzyskał od króla Polski Zygmunta II Augusta obietnicę przejęcia lenna pruskiego po wygaśnięciu tamtejszej linii Hohenzollernów. Zmarł 3 stycznia 1571 w zamku myśliwskim w Köpenick i został pochowany w katedrze (kolegiacie) przy zamku w Cölln, skąd w 1750 z polecenia Fryderyka II Wielkiego jego prochy wraz ze szczątkami pozostałych spoczywających tam Hohenzollernów przeniesiono do zbudowanej obok nowej katedry.

MAŁŻONKI JOACHIMA II

I. POŚLUBIONA 6 LISTOPADA 1524 NA ZAMKU W DREŹNIE:

Magdalena

Była ona córką Jerzego zwanego Brodatym oraz Bogatym, księcia saskiego na Miśni i Osterlandzie, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz jego żony Barbary, córki Kazimierza IV, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego. Urodziła się 7 marca 1507 na zamku w Dreźnie, a zmarła podczas porodu między 20 a 28 stycznia 1534 na zamku w Cölln

pod Berlinem i została pochowana katedrze przy zamku w Cölln; w 1750 jej prochy umieszczono w nowej katedrze berlińskiej.

II. POŚLUBIONA 29 SIERPNIĄ LUB I WRZEŚNIĄ 1535 W KATEDRZE ŚŚ. STANISŁAWA I WACŁAWA NA WAWELU W KRAKOWIE:

Jadwiga

Była ona córką Zygmunta I Starego, króla Polski i wielkiego księcia litewskiego z dynastii Jagiellonów, i jego pierwszej żony Barbary, córki Stefana Zapolyi, hrabiego spiskiego i pana na Trenczynie. Urodziła się 15 marca 1513 w domu biskupa Jana z Lubrańca w Poznaniu, a zmarła 7 lutego 1573 na zamku w Alt-Ruppin, który stanowił jej wdowią oprawę. Została pochowana w katedrze przy zamku Cölln pod Berlinem, skąd w 1750 jej szczątki przeniesiono do nowej katedry.

POTOMSTWO JOACHIMA II

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (A–G):

A *Jan Jerzy* (s. 175).

B *Barbara*

Urodziła się 10 sierpnia 1527 na zamku w Cölln pod Berlinem, a 15 lutego 1545 w tamtejszej katedrze poślubiła *Jerzego II Pobożnego*, księcia brzeskiego od 1547 (ur. Legnica 18.07.1523, zm. Brzeg 7.05.1586), syna Fryderyka II, księcia legnicko-brzeskiego z dolnośląskiej linii Piastów, i jego drugiej żony Zofii, margrabianki brandenburskiej (zob. s. 150 w biogr. Albrechta Achillesa). Dochowali się siedmiorga dzieci:

1 Barbara (ur. 1548, zm. 1565).

2 Joachim Fryderyk, książę brzeski, później legnicki (ur. 1550, zm. 1602); w 1577 poślubił Annę Marię (ur. 1561, zm. 1605), córkę Joachima Ernesta, księcia Anhaltu, i margrabianki Małgorzaty (s. 167 w biogr. Joachima I Nestora), i miał z nią potomstwo.

3 Jan Jerzy, książę oławski i lubiński (ur. 1552, zm. 1592); w 1582 poślubił Annę (ur. 1561, zm. 1616), córkę Krzysztofa, księcia Wirtembergii, oraz margrabianki brandenburskiej Anny Marii (zob. s. 147 w biogr. Albrechta Achillesa), i miał z nią potomstwo.

4 Zofia (ur. 1556, zm. 1594).

5 Magdalena (ur. 1560, zm. 1562).

6 Martwa córka (1561).

7 Elżbieta Magdalena (ur. 1562, zm. 1630); od 1585 żona Karola II, księcia ziebicko-oleśnickiego (ur. 1545, zm. 1617); mieli potomstwo. Barbara zmarła 12 stycznia 1595 na zamku brzeskim i została pochowana w kościele zamkowym pw. św. Jadwigi tamże.

C *Elżbieta*

Urodziła się w 1528, a zmarła 20 sierpnia 1529 (na zamku w podberlińskim Cölln?).

D *Fryderyk*

Urodził się 12 grudnia 1530 na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński). Jako młodszemu synowi, przeznaczono dla niego karierę kościelną. W 1548 został biskupem Havelburga, a w 1551 uzyskał godność arcybiskupa Magdeburga, którą piastował wcześniej jego zmarły w 1550 kuzyn, margrabia Jan Albrecht (zob. s. 154); w związku z tym urzędem tytułowany był niekiedy prymasem Niemiec, a ściślej „prymasem w Niemczech” (*primas in Germanien*). W 1552 został wyznaczony administratorem biskupstwa Halberstadtu. Zmarł nagle 2 października 1552 w swojej rezydencji w Halberstadtzie, być może otruty. Spoczął w krypcie halberstadzkiej katedry.

E–F *Albrecht i Jerzy*

Bliźniaki, urodzili się 15 lutego 1532 (najprawdopodobniej w Cölln pod Berlinem). Młodszy zmarł w tym samym dniu, starszy dożył następnego. Spoczęli najpewniej w katedrze przy zamku w Cölln.

G *Paweł*

Urodził się między 20 a 28 stycznia 1534 na zamku w podberlińskim Cölln i zmarł w dniu narodzin.

DZIECI JOACHIMA I Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (A–F):

A *Elżbieta Magdalena*

Urodziła się 6 listopada 1537 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie 5 lutego 1559 poślubiła *Franciszka Ottona*, księcia brunszwickiego na Lüneburgu od 1546 (ur. 20.06.1530, zm. Celle 29.04.1559), syna Ernesta I Wyznawcy, księcia brunszwickiego na Lüneburgu z dynastii Welfów, i poślubionej mu Zofii, córki Henryka III (V) Spokojnego, księcia meklemburskiego na Szwerynie. Po rychłej i bezpotomnej śmierci małżonka powróciła do rodzinnego Cölln, gdzie zmarła w dniu 1 września 1595. Została pochowana w nekropolii rodziny elektorskiej w katedrze przy zamku w Cölln, skąd w 1750 jej szczątki przeniesiono do zbudowanej obok nowej katedry berlińskiej.

B *Zygmunt*

Urodził się 2 grudnia 1538 zapewne na zamku w Cölln pod Berlinem. Po śmierci starszego przyrodniego brata Fryderyka w 1552 został administratorem biskupstwa Halberstadtu, a w rok później arcybiskupem Magdeburga. Zygmunt II August rozważał jego kandydaturę do tronu Polski, lecz plany te pokrzyżowała przedwczesna śmierć młodego Hohenzollerna 14 września 1566 w zamku Moritzburg koło Halle. Jego doczesne szczątki złożono w kościele zamkowym.

C *Jadwiga*

Urodziła się 2 marca 1540, a 25 lutego 1560 na zamku w Cölln pod Berlinem poślubiła *Juliusza*, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel od 1568 oraz na Calenbergu i Getyndze od 1585 (ur. Wolfenbüttel

29.06.1528, zm. tamże 3.05.1589), syna Henryka II Młodszego, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel z dynastii Welfów, i jego pierwszej żony Marii, córki Henryka, księcia wirtemberskiego. Mieli liczne dzieci:

- 1 Zofia Jadwiga (ur. 1561, zm. 1631); w 1577 poślubiła Ernesta Ludwika, księcia pomorskiego na Wologoszczy (Wolgast) (ur. 1545, zm. 1592), i miała z nim potomstwo.
- 2 Henryk Juliusz, książę brunszwicki na Wolfenbüttel, Calenbergu i Getyndze (ur. 1564, zm. 1613); w 1585 jego żoną została Dorota (ur. 1563, zm. 1587), córka Augusta, elektora saskiego, z którą miał potomstwo, a w 1590 ożenił się z Elżbietą (ur. 1573, zm. 1625), córką Fryderyka II, króla Danii i Norwegii, która urodziła mu dalsze dzieci.
- 3 Maria (ur. 1566, zm. 1626); w 1582 poślubiła Franciszka II, księcia saskiego na Lauenburgu (ur. 1547, zm. 1619), i miała potomstwo.
- 4 Elżbieta (ur. 1567, zm. 1618); w 1583 poślubiła Adolfa XIV, hrabiego Holsztynu na Schauenburgu (ur. 1547, zm. 1601), i miała z nim potomstwo; po jego śmierci w 1604 wyszła za Krzysztofa, księcia brunszwickiego na Harburgu (ur. 1570, zm. 1606).
- 5 Filip Zygmunt, biskup Verden (ur. 1568, zm. 1623).
- 6 Małgorzata (ur. 1571, zm. 1580).
- 7 Joachim Karol, kanonik w Strasburgu (ur. 1573, zm. 1615).
- 8 Sabina Katarzyna (ur. 1574, zm. 1590).
- 9 Dorota Augusta, opatka w Gandersheim (ur. 1577, zm. 1625).
- 10 Juliusz August, opat w Michaelstein (ur. 1578, zm. 1617).
- 11 Jadwiga (ur. 1580, zm. 1657); w 1621 poślubiła Ottona III, księcia brunszwickiego na Harburgu (ur. 1572, zm. 1641).

Jadwiga zmarła 31 października 1602 na zamku w Wolfenbüttel i spoczęła w kościele Błogosławionej Marii Dziewicy w Wolfenbüttel.

D *Zofia*

Urodziła się 14 grudnia 1541, a 14 grudnia 1561 w Cölln pod Berlinem poślubiła *Wilhelma z Rožmberka (von Rosenberg)*, arcykomornika czeskiego oraz burgrabiego Pragi (ur. zamek Schitzendorf 10.03.1535, zm. Praga 31.08.1592), syna Josta III z Rožmberka i jego żony Anny, córki Wolfganga von Roggendorf. Pierwszą żoną Wilhelma była Katarzyna, księżniczka brunszwicka, córka margrabianki brandenburskiej Elżbiety (zob. s. 166 w biogr. Joachima I Nestora). Małżeństwo Zofii okazało się krótkotrwałe bezdzietne, zmarła 27 czerwca 1564 w zamku Český Krumlov (niem. Krummau) i spoczęła w chórze kościoła klasztorowego cystersów w Wysokim Brodzie (Hohenfurth). Po jej śmierci Wilhelm ożenił się z Anną Marią, córką Filiberta, margrabiego Badenii, a owdowiawszy po raz wtóry z Polikseną, córką Wratysława z Pernštejn, kanclerza Królestwa Czech, oba te mariaże pozostały jednak bezdzietne.

OJCIEC: *Joachim II Hektor* (s. 169).

MATKA: *Magdalena Saska* (s. 170).

RODZENSTWO: s. 171.

Ze względu na gospodarność i zamiłowanie do oszczędności zwany był *Ekonomusem*. Urodził się 11 września 1525 na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński). W latach 1556–63 był radcą dworu króla Filipa II Hiszpańskiego, a od 1558 do 1571 pełnił urząd radcy (*Kaiserlicher Rat und Diener von Haus*) na dworze cesarskim. W 1560 został administratorem biskupstwa havelberskiego. Po śmierci ojca w 1571 odziedziczył tron elektorski, zaś rychła śmierć stryja, Jana Kostrzyńskiego, pozwoliła mu objąć Nową Marchię i na powrót skupić w swoim ręku wszystkie brandenburskie posiadłości Hohenzollernów. Od śmierci w roku 1568 elektora saskiego Chrystiana I, wraz z księciem sasko-weimarskim Fryderykiem Wilhelmem I sprawował jako administrator rządu regencyjne w Saksonii. W 1575 przyłączył ponadto do swojej domeny okręg Storkow-Breskow. Zmarł 18 stycznia 1598 na zamku w Cölln pod Berlinem i został pochowany w tamtejszej katedrze (kolegiacie), skąd w 1750 jego prochy wraz ze szczątkami małżonek oraz innych spoczywających tam elektorów i członków ich rodzin przeniesiono do zbudowanej w pobliżu nowej katedry (niemniej dzisiejszy kształt przyjęła ona dopiero po przebudowie w 1905).

MAŁŻONKI JANA JERZEGO

I. POŚLUBIONA 15 LUTEGO 1545 W KOLEGIACIE W CÖLLN POD BERLINEM:

Zofia

Jej ojcem był przedstawiciel śląskiej linii dynastii Piastów, Fryderyk II, książę legnicko-brzeski, matką zaś margrabianka brandenburska Zofia (zob. s. 150 w biogr. Albrechta Achillesa). Urodziła się w 1525 lub 1526, a zmarła w połogu 6 lutego lub 27 stycznia 1546 na zamku w Cölln pod Berlinem i spoczęła w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

II. POŚLUBIONA 12 LUTEGO 1548 NA ZAMKU W ANSBACH:

Sabina

Była córką Jerzego Pobożnego, margrabiego brandenburskiego na Ansbach (zob. s. 145 w biogr. Albrechta Achillesa). Urodziła się 12 maja 1529 na zamku w Ansbach, a zmarła 2 listopada 1575 na zamku w podberlińskim Cölln i została pochowana w nekropolii Hohenzollernów w tamtejszej katedrze; w 1750 spoczęła w nowej katedrze berlińskiej.

III. POŚLUBIONA 6 PAŹDZIERNIKA 1577 W ZAMKU MYŚLIWSKIM W LETZLINGEN:

Elżbieta

Była ona córką Joachima Ernesta, księcia Anhaltu z dynastii askańskiej, syna margrabianki brandenburskiej Małgorzaty (zob. s. 167 w biogr. Joachima I Nestora), oraz jego pierwszej żony Agnieszki, córki Wolfganga I, hrabiego Barby na Mühlingen. Urodziła się 25 września 1563 na zamku w Zerst, a umarła 28 września lub 5 października 1607 w swojej wdowiej rezydencji na zamku w Krośnie Odrzańskim. Została pochowana w katedrze przy zamku w Cölln; w 1750 spoczęła w nowej katedrze berlińskiej.

POTOMSTWO JANA JERZEGO

SYN Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA:

Joachim Fryderyk (s. 209).

DZIECI Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (A–K):

A *Jerzy Albrecht*

Urodził się 19 lutego 1555 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie też najpewniej zmarł 8 stycznia 1557. Został pochowany w katedrze przy zamku w Cölln; w 1750 spoczął w nowej katedrze berlińskiej.

B–C *Jan i Albrecht*

Bliźnięta, urodziły się w latach 1556–59 na zamku w Zechlinie pod Rheinsbergiem w okręgu rupińskim, gdzie od połowy lat 50. rezydował margrabia-elektor; zmarły w dzieciństwie. Miejsce ich pochówku nie jest znane, niemniej można założyć, że zarówno one jak i inne rychło zmarłe dzieci Jana Jerzego, spoczęły w katedrze w Cölln/berlińskiej

D *Magdalena Sabina*

Na świat przyszła zapewne ok. 1560 przypuszczalnie na zamku w Zechlinie i zmarła „we wczesnej młodości” przed 1571 r.

E *Erdmuta*

Urodziła się 26 czerwca 1561 na zamku w Zechlinie, a 17 lutego 1577 na zamku w Szczecinie została żoną *Jana Fryderyka*, księcia pomorskiego na Wołogoszczy (Wolgast) od 1560 i na Szczecinie od 1569 (ur. Wołogoszcz 27.08.1542, zm. tamże 19.02.1600), syna Filipa I Pobożnego, księcia pomorskiego na Wołogoszczy z dynastii Gryfitów, i jego żony

Marii, córki Jana Stałego, elektora saskiego. Małżeństwo to pozostało bezdzietne. Erdmuta zmarła 23 listopada 1623 na zamku w Słupsku i spoczęła w kościele zamkowym pw. św. Ottona w Szczecinie.

F *Maria*

Urodziła się zapewne na zamku w Zechlinie i zmarła w dzieciństwie, przed 1571.

G *Jadwiga*

Urodziła się zapewne na zamku w Zechlinie, gdzie też prawdopodobnie zmarła „we wczesnej młodości” przed 1571.

H *Magdalena*

Urodziła się zapewne w Zechlinie, gdzie również zmarła w dzieciństwie, przed 1571.

I *Małgorzata*

Urodziła się zapewne na zamku w Zechlinie, gdzie zmarła „we wczesnej młodości” przed 1571.

J *Anna Maria*

Urodziła się 3 lutego 1567 na zamku w Zechlinie, a 8 października 1581 na zamku w Cölln pod Berlinem poślubiła *Barnima IX (XII)*, księcia pomorskiego na Szczecinie od 1600 (ur. Wologoszcz (Wolgast) 15.02.1549, zm. Szczecin 11.09.1603), który był rodzonym bratem księcia Jana Fryderyka, męża jej starszej siostry Erdmuty; małżeństwo Anny Marii, podobnie jak i mariaż jej siostry, okazało się bezdzietne. Anna Maria zmarła na zamku w Wolinie 14 listopada 1618 i spoczęła w nekropoli Gryfitów w kościele zamkowym św. Ottona w Szczecinie.

K *Zofia*

Urodziła się 6 czerwca 1568 na zamku w Zechlinie, a 25 kwietnia 1582 na zamku w Dreźnie wyszła za *Chrystiana I*, elektora saskiego od 1586 (ur. Drezno 29.10.1560, zm. tamże 5.10.1591), syna Augusta, elektora saskiego, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, i jego żony Anny, córki Chrystiana III, króla Danii i Norwegii. Miała z nim następujące potomstwo:

- 1 Chrystian II, elektor saski (ur. 1583, zm. 1611); w 1602 poślubił Jadwigę (ur. 1581, zm. 1641), córkę Fryderyka II, króla Danii i Norwegii.
- 2 Jan Jerzy I, elektor saski (ur. 1585, zm. 1656); pierwszą jego żoną została w 1604 Sybilla Elżbieta (ur. 1584, zm. 1606), córka Fryderyka I, księcia Wirtembergii, a po jej bezdzietnej śmierci ożenił się w 1607 z księżniczką pruską Magdaleną Sybillą (dalsze szczegóły zob. w biogr. księcia Albrechta Fryderyka), z którą miał potomstwo.
- 3 Anna Sabina (ur. i zm. 1586).
- 4 Zofia (ur. 1587, zm. 1635); w 1610 poślubiła Franciszka I, księcia pomorskiego na Szczecinie (ur. 1577, zm. 1620).

5 Elżbieta (ur. 1588, zm. 1589).

6 August (ur. 1589, zm. 1615); w 1612 poślubił Elżbietę (ur. 1593, zm. 1650), córkę Henryka Juliusza, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel, Calenbergu i Getyndze.

7 Dorota, opatka w Kwedlinburgu (ur. 1591, zm. 1617).

Zofia zmarła 17 grudnia 1612 w „domu elektorskim na Creutzgasse” w Dreźnie i spoczęła w katedrze NMP we Freibergu, będącej nekropolią albertyńskiej linii Wettynów.

DZIECI JANA JERZEGO Z TRZECIEGO MAŁŻEŃSTWA (A–K):

A *Chrystian*

Urodził się 30 stycznia 1581 na zamku w Cölln pod Berlinem. Na mocy zawartego w 1598 w Gera układu rodzinnego, po śmierci Jerzego Fryderyka, ostatniego potomka starszej linii na Bayreuth i Ansbach (zob. s. 149 w biogr. Albrechta Achillesa), jego posiadłości odziedziczyli synowie elektora Jana Jerzego z trzeciego małżeństwa, którzy 23 lipca 1603 podzielili między siebie Frankonię w ten sposób, że Chrystianowi przypadła Górna (Oberland) z Bayreuth, Kulmbach oraz Hof. W 1606 otrzymał od cesarza rzymsko-niemieckiego Rudolfa II urząd pułkownika (namiestnika) okręgu frankońskiego (*Kreisobrist von Fränkischer Reichskreis*). Zmarł 9 czerwca 1655 na zamku w Bayreuth, dokąd przeniósł z Kulmbachu swoją główną rezydencję. Spoczął w krypcie kościoła miejskiego w Bayreuth.

MAŁŻONKA CHRYSYTYANA, POŚLUBIONA 9 MAJA 1604 W ZAMKU PLASSENBURG W KULMBACH:

Maria

Jej ojcem był Albrecht Fryderyk, książę pruski (zob. jego biogr.). Urodziła się 23 stycznia 1579 na zamku w Królewcu (obecnie Kaliningrad), a zmarła 21 lutego 1649 na zamku w Bayreuth i spoczęła w podziemiach bayreuckiego kościoła miejskiego.

POTOMSTWO CHRYSYTYANA (i–ix):

MŁODSZA LINIA NA BAYREUTH | ss. 179–195

i *Elżbieta Eleonora*

Urodziła się 19 października 1606 w zamku Plassenburg w Kulmbach, gdzie zmarła następnego dnia. Została pochowana w kościele parafialnym w Kulmbach.

ii *Jerzy Fryderyk*

Urodził się 23 marca 1608 na zamku w Kulmbach i zmarł tego samego dnia. Spoczął w kościele parafialnym tamże.

iii *Anna Maria*

Urodziła się 30 października 1609 na zamku w Bayreuth, a 19 lub 23 października 1639 w Ratzbonie (niem. Regensburg) została żoną *Jana Antoniego I*, 2. księcia (Fürst) von Eggenberg i 2. księcia

(Herzog) na Krumlovie (zu Krummau) od 1634 (ur. Wiedeń 5.02.1610, zm. Laibach, obecnie Lublana 19.02 lub 28.03.1649), syna Jana Ulryka, 1. księcia von Eggenberg i księcia Krumlova, przewodniczącego cesarskiej Tajnej Rady, i jego żony Sydonii Marii, córki Konrada, barona von Thannhausen, szambelana arcyksięcia austriackiego Karola i łowczego Styrii. Miała z nim następujące potomstwo:

- 1 Maria Elżbieta (ur. 1640, zm. 1715); w 1656 poślubiła Ferdynanda Józefa, 3. księcia von Dietrichstein na Nikolsburgu i hrabiego zu Trasp (ur. 1636, zm. 1698), i miała z nim potomstwo.
- 2 Jan Chrystian I, 3. książę von Eggenberg, 3. książę na Krumlovie (ur. 1641, zm. 1710); w 1666 pojął za żonę Marię Ernestynę (ur. 1649, zm. 1719), córkę Jana Adolfa I, 1. księcia zu Schwarzenberg, i dochował się z nią potomków.
- 3 Maria Franciszka (ur. 1643, zm. dzieckiem).
- 4 Jan Zygfryd, 4. książę von Eggenberg oraz 4. książę na Krumlovie (ur. 1644, zm. 1713); w 1666 ożenił się on z Eleonorą Marią Rozalią (ur. 1647, zm. 1704), córką Karola Euzebiusza, księcia von und zu Liechtenstein, z którą miał potomstwo, zaś w 1704 jego żoną została Maria Józefa Antonia (ur. 1690, zm. 1715), córka Wolfganga Andrzeja, hrabiego von Orsini und Rosenberg, która urodziła mu córkę.

Po śmierci męża Anna Maria sprawowała regencję w imieniu nieletnich synów. Zmarła 8 maja 1680 w pałacu miejskim zwanym Eggenberg Haus w Ödenburgu (obecnie Sopron) na Węgrzech. Zwłoki księżnej złożono u boku jej rodziców w krypcie w podziemiach bayreuckiego kościoła miejskiego

iv *Agnieszka Zofia*

Urodzona 19 lipca 1611 na zamku w Bayreuth, umarła tam 1 grudnia tego roku. Spoczęła w kościele parafialnym w Kulmbach.

v *Magdalena Sybilla*

Urodziła się 7 listopada 1612 na zamku w Bayreuth, a 23 listopada 1638 w Dreźnie wyszła za mąż za *Jana Jerzego*, kurprince saskiego, od 1656 pod imieniem *Jana Jerzego II* elektora saskiego (ur. Drezno 10.06.1613, zm. Freiberg 1.09.1680), syna Jana Jerzego I, elektora saskiego z albertyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz jego drugiej żony, księżniczki pruskiej Magdaleny Sybilli (zob. s. 249 w biogr. księcia Albrechta Fryderyka). Mieli troje dzieci:

- 1 Sybilla Maria (ur. 1642, zm. 1643).
- 2 Erdmuta Zofia; została wydana za własnego ciotecznego brata, Chrystiana Ernesta, margrabiego brandenburskiego na Bayreuth (szczegóły s. 181).

- 3 Jan Jerzy III, elektor saski (ur. 1647, zm. 1691); w 1666 poślubił Annę Zofię (ur. 1647, zm. 1717), córkę Fryderyka III, króla Danii i Norwegii, i miał z nią potomstwo.

Magdalena Sybilla zmarła 30 marca 1687 na zamku w Dreźnie i została pochowana w katedrze NMP we Freibergu.

vi *Chrystian Ernest*

Urodził się 18 listopada 1613 na zamku w Bayreuth, gdzie też zmarł 4 lutego 1614. Spoczął w kościele parafialnym w Kulmbach.

vii *Erdman August*

Urodził się 8 października 1615 na zamku w Bayreuth. Był następcą margrabiowskiego tronu (*erbprinz*) Bayreuth, jednakże zmarł jeszcze przed ojcem, 6 lutego 1651 na zamku w Hof wskutek nieustalonej bliżej „gorączki piersiowej”. Został pochowany u boku małżonki w kryptach kościoła miejskiego w Bayreuth.

MAŁŻONKA ERDMANA AUGUSTA, POŚLUBIONA 8 GRUDNIA 1641

W ANSBACH:

Zofia

Była ona stryjeczną siostrą męża, córką Joachima Ernesta, margrabiego brandenburskiego na Ansbach (zob. s. 196). Urodziła się 10 czerwca 1614 na zamku w Ansbach, a zmarła 3 grudnia 1646 na zamku w Bayreuth i spoczęła w podziemiach kościoła miejskiego.

SYN:

Chrystian Ernest

Urodził się 6 sierpnia 1644 na zamku w Bayreuth. W 1647 otrzymał Lauenstein, Lichtenberg i Thierbach. Po przedwczesnej śmierci ojca w 1651 został erbpryncem Bayreuth, zaś śmierć dziada w 1655 uczyniła go margrabią brandenburskim na Bayreuth oraz panem Górnej Frankonii; z uwagi na wiek margrabiego do 1664 rządy jego w imieniu sprawował stryj, Jerzy Albrecht (Starszy). 12 lutego 1664 z nominacji cesarza został pułkownikiem okręgu frankońskiego (*Kreisobrist von Fränkischer Reichskreis*) oraz dowódcą frankońskich pułków kirasjerskich w randze generała feldmarszałka. Od 1691 feldmarszałek, w 1707 wycofał się z czynnej służby. Zmarł 20 maja 1712 na zamku w Erlangen i został pochowany w krypcie kościoła miejskiego w Bayreuth.

MAŁŻONKI CHRYSYIANA ERNESTA

I. POŚLUBIONA 29 PAŹDZIERNIKA 1662 W KOŚCIELE DWORSKIM

W DREŹNIE:

Erdmuta Zofia

Była ona jego cioteczną siostrą, córką elektora saskiego Jana Jerzego II i Magdaleny Sybilli, margrabiarki brandenburskiej (zob. s. 180). Urodziła się 25 lutego 1644 na zamku w Dreźnie,

a zmarła 22 czerwca 1670 na zamku w Bayreuth i został pochowana w podziemiach bayreuckiego kościoła miejskiego.

II. POŚLUBIONA 8 LUTEGO 1671 W PAŁACU REZYDENCJA W STUTTGARCIE:

Zofia Ludwika

Była córką Eberharda III, księcia Wirtembergii, i jego pierwszej żony Anny Doroty, córki Jana Kazimierza, hrabiego zu Salm-Kyburg. Urodziła się 28 (lub 19) lutego 1642 w pałacu Rezydencja w Stuttgarcie, a zmarła 13 października 1702 na zamku w Bayreuth i spoczęła w tamtejszym kościele miejskim.

III. POŚLUBIONA 30 MARCA 1703 W POCZDAMIE POD BERLINEM:

Elżbieta Zofia

Jej ojcem był Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor. Na świat przyszła 5 kwietnia 1674 na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński), a 29 kwietnia 1691 w Cölln poślubiła *Fryderyka Kazimierza*, księcia Kurlandii i Semigalii od 1682 (ur. Mitawa 6.07.1650, zm. tamże 22.01.1698), syna Jakuba, księcia Kurlandii i Semigalii z dynastii Kettlerów, i poślubionej mu margrabianki brandenburskiej Ludwiki Szarlotty (zob. s. 224 w biogr. elektora Jerzego Wilhelma); był on wcześniej żonaty z Zofią Amalią, córką Henryka, hrabiego von Nassau-Siegen, z którą miał potomstwo. W małżeństwie z margrabianką Elżbietą Zofią dochował się syna jedynaka:

- i Fryderyk Wilhelm, książę Kurlandii i Semigalii (ur. 1692, zm. 1711); w 1710 poślubił Annę Iwanowną (ur. 1693, zm. 1740), córkę Iwana V, cara Rosji, od 1730 cesarzową Rosji.

Po śmierci margrabiego Chrystiana Ernesta, z którym nie miała dzieci, Elżbieta Zofia wyszła za mąż 3 czerwca 1714 w zamku Ehrenburg w Koburgu za *Ernesta Ludwika I*, księcia saskiego na Meiningen od 1706 (ur. Gotha 7.10.1672, zm. Meiningen 24.11.1724), syna Bernarda I, księcia saskiego na Meiningen z ernestyńskiej linii dynastii Wettynów, i jego pierwszej żony Marii Jadwigi, córki Jerzego II, landgrafa heskiego na Darmstadiu. Był on wdowcem po Dorocie Marii, córce Fryderyka I, księcia saskiego na Gotha, z którą miał kilkoro dzieci, jednak jego mariaż Elżbietą Zofią Brandenburską pozostał bezdzietny. Zmarła ona 22 listopada 1748 na zamku w Römhild i została pochowana w książęcej krypcie w Meiningen.

DZIECI CHRYSZTIANA ERNESTA Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (i–vi):

i Krystyna Eberhardyna

Urodziła się 29 grudnia 1691 na zamku w Bayreuth, gdzie 20 stycznia 1693 poślubiła *Fryderyka Augusta I Mocnego*, elekto-

ra saskiego od 1694, pod imieniem *Augusta II* króla Polski i wielkiego księcia litewskiego w latach 1697–1704 i od 1709 (ur. Drezno 22.05.1670, zm. Warszawa 1.02.1733), syna Jana Jerzego III, elektora saskiego z albertyńskiej linii Wettynów, i jego żony Anny Zofii, córki Fryderyka III, króla Danii i Norwegii. Dochowali się jedynego syna:

- i Fryderyk August II, elektor saski, pod imieniem Augusta III król Polski i wielki książę litewski (ur. 1696, zm. 1763); w 1719 ożenił się z Marią Józefą (ur. 1699, zm. 1757), córką Józefa I, cesarza rzymsko-niemieckiego, króla Czech i Węgier, i miał z nią liczne potomstwo.

Z racji na protestanckie wyznanie, Krystyna Eberhardyna nigdy nie została ukoronowana na polską królową małżonkę. Zmarła 5 września 1727 na zamku w Pretzsch i spoczęła pod głównym ołtarzem w tamtejszym kościele.

ii Eleonora Magdalena

Urodziła się 24 stycznia 1673 na zamku w Bayreuth, a 8 września 1704 poślubiła *Hermana Fryderyka*, hrabiego von Hohenzollern-Hechingen, cesarskiego gubernatora Freiburga (ur. Hechingen 11.01.1665, zm. Freiburg 23.01.1733), młodszego syna Filipa, księcia von Hohenzollern-Hechingen, potomka szwabskiej linii Hohenzollerów, i jego żony Marii Sydonii, córki Hermana Fortunata, margrabiego Badenii na Rodemachern. Mieli wspólnie córkę:

- i Eleonora Elżbieta Augusta, opatka klarysek w Hall (Tyrol) (ur. 1705, zm. 1762).

Eleonora Magdalena zmarła 13 grudnia 1711 na zamku w Ettlingen, a owdowiały Fryderyk ożenił się ponownie z Józefą, córką Franciszka Albrechta, hrabiego zu Oettingen-Spielberg, i miał z nią liczne dzieci.

iii Klaudia Eleonora Zofia

Urodziła się 4 lipca 1675 na zamku w Bayreuth, gdzie zmarła 11 lutego 1676. Spoczęła w kościele miejskim w Bayreuth.

iv Szarlotta Emilia

Urodziła się 4 czerwca 1677 na zamku w Bayreuth i tam też zmarła 15 lutego 1678. Została pochowana w kościele miejskim w Bayreuth.

v Jerzy Wilhelm

Urodził się 26 listopada 1678 na zamku w Bayreuth. Poświęcił się karierze wojskowej, w 1701 przejął po ojcu dowództwo kirasjerów frankońskich, był generałem wachmistrzem armii saskiej oraz polskiej, a także cesarskim feldmarszałkiem. Po

śmierci ojca w 1712 odziedziczył Górną Frankonię i tytuł margrabiego brandenburskiego na Bayreuth. Zmarł 18 grudnia 1726 na zamku w Bayreuth i został pochowany w bayreuckim kościele miejskim.

MAŁŻONKA JERZEGO WILHELMA, POŚLUBIONA 26 PAŹDZIERNIKA 1699 W LIPSKU:

Zofia

Była ona córką Jana Adolfa I, księcia saskiego na Weißenfels, przedstawiciela ernestyńskiej linii dynastii Wettynów, i jego pierwszej żony Joanny Magdaleny, córki Fryderyka Wilhelma II, księcia saskiego na Altenburgu. Urodziła się 2 sierpnia 1684 na zamku w Weißenfels. Po śmierci margrabiego, 14 lipca 1734 w Branelinghof koło Bambergu, wyszła za *Alberta Józefa*, hrabiego von Hoditz und Wolframitz, generała armii pruskiej (ur. Roßwald 27.05.1706, zm. Poczdam 18.03.1778), syna Karola Józefa, hrabiego von Hoditz und Wolframitz, i jego żony Joanny Barbary Eleonory, córki Albrechta Leopolda, hrabiego Tenczin von Paczensky; nie dochowali się dzieci. Zmarła 6 maja 1752 w rezydencji Hoditzów w Roßwald na Śląsku (obecnie Slezské Rudoltice, Czechy) i tam również spoczęła.

DZIECI JERZEGO WILHELMA (a–e):

a *Chrystiana Zofia Wilhelmina*

Urodzona 6 stycznia 1701 na zamku w Bayreuth, zmarła niezamężnie 15 lipca 1749 na zamku w Kulmbach i została pochowana w tamtejszym kościele św. Piotra.

b *Eberhardyna Elżbieta*

Urodzona 13 stycznia 1706, zmarła 3 października 1709.

c *Chrystian Wilhelm*

Urodził się 14 listopada 1706, zmarł zaś dwa dni później i został pochowany w kościele miejskim w Bayreuth.

d *Chrystian Fryderyk Wilhelm*

Na świat przyszedł 7 czerwca 1709 na zamku w Bayreuth jako starszy z bliźniąt i tam również umarł 9 czerwca. Spoczął w podziemiach kościoła miejskiego w Bayreuth.

e *Franciszek Adolf Wilhelm*

Urodził się i zmarł 7 czerwca 1709 na zamku w Bayreuth. Spoczął w krypcie kościoła miejskiego w Bayreuth.

vi *Karol Ludwik*

Urodził się 21 listopada 1679 na zamku w Bayreuth, gdzie zmarł 7 kwietnia 1680 i gdzie również znalazł spoczynek w kościele miejskim.

viii *Jerzy Albrecht*

Urodził się 20 marca 1619 na zamku w Bayreuth. Celem odróżnienia od pogrobowego syna, noszącego identyczny zestaw imion, późniejsze opracowania przydawały mu przydomek *Starszego*. Po przedwczesnej śmierci starszego brata Erdmana Augusta w 1655 został regentem przy nieletnim bratanku Chrystianie Erneście i zarządzał Górną Frankonią do 1664. Zmarł 27 września 1666 w swoich dobrach w Schretz koło Landshut i znalazł spoczynek w nekropolii bayreuckiej linii Hohenzollernów w podziemiach kościoła miejskiego w Bayreuth.

MAŁŻONKI JERZEGO ALBRECHTA

I. POŚLUBIONA 10 GRUDNIA 1651 W BAYREUTH:

Maria Elżbieta

Była córką Filipa, księcia szleswicko-holsztyńskiego na Glücksburgu (von Schleswig-Holstein-Glücksburg), potomka bocznej linii Oldenburgów, i jego żony Zofii Jadwigi, córki Franciszka II, księcia saskiego na Lauenburgu. Urodziła się 26 lipca 1628 na zamku w Glücksburgu, a umarła 27 maja 1664 na zamku w Kulmbach i spoczęła w krypcie kościoła miejskiego w Bayreuth.

II. POŚLUBIONA 11 LISTOPADA 1665 W COLDITZ:

Zofia Maria

Była ona córką Jana Jerzego II, hrabiego zu Solms-Baruth-Wildenfels, i jego żony Anny Marii, córki Fryderyka Magnusa, hrabiego von Erbach zu Fürstenau und Reichenberg. Urodziła się 5 marca 1626 na zamku w Sonnenwalde. Pierwszym jej mężem był poślubiony 14 stycznia 1650 *Jerzy Ernest*, hrabia Schönburga na Lichtensteinie (von Schönburg zu Lichtenstein) od 1622 (ur. Lichtenstein 13.03.1601, zm. tamże 23.03.1664), syn Wita III, hrabiego von Schönburg zu Lichtenstein, i jego żony Katarzyny, córki Wolfganga, hrabiego von Everstein-Massow; był on wdowcem po Beginie, córce Jana Jerzego ze Švamberka, z którą miał potomstwo, jednak jego małżeństwo z Zofią Marią pozostało bezdzietne. Zmarła ona 16 kwietnia 1688 na zamku w Kulmbach i spoczęła u boku drugiego męża w kościele miejskim w Bayreuth.

POTOMSTWO JERZEGO ALBRECHTA

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (a–f):

a *Chrystian Filip*

Urodził się 29 maja 1653 na zamku w Bayreuth, gdzie zmarł 8 sierpnia tegoż roku. Spoczął w kościele miejskim tamże.

b *Zofia Amalia*

Urodziła się 20 czerwca 1655 na zamku w Bayreuth i zmarła tam 20 lutego 1656. Spoczęła w kościele miejskim.

c *Jerzy Fryderyk*

Urodził się 1 października 1657, a zmarł 14 kwietnia 1658 (na zamku w Bayreuth) i został pochowany w podziemiach kościoła miejskiego w Bayreuth.

d *Erdman Filip*

Urodził się 11 maja 1659 na zamku w Bayreuth, gdzie także zmarł 5 września 1678 na skutek upadku z konia. Został pochowany w kościele miejskim w Bayreuth. Nie założył rodziny.

e *Chrystian Henryk*

Na świat przyszedł 29 lipca 1661 na zamku w Bayreuth. Umową zawartą 23 listopada 1703 w zamku Schönberg przekazał w zamian za odszkodowanie pieniężne królowi pruskiemu Fryderykowi I prawa sukcesyjne do posiadłości linii na Bayreuth oraz na Ansbach. Zmarł 5 kwietnia 1708 na zamku w Weferlingen i spoczął w krypcie katedry w Halberstadtzie, skąd w 1738 jego szczątki przeniesiono do Himmelkron, gdzie spoczęły w kościele parafialnym (dawnym kościele klasztornym cysterek) w krypcie zwanej Kaplicą Rycerską (Ritterkapelle).

MAŁŻONKA CHRYSYIANA HENRYKA, POŚLUBIONA 14 SIERPNIA 1687 NA ZAMKU OBER-SULZBÜRG (OBER-SULZBÜRG):

Zofia Chrystiana

Była ona córką Albrechta Fryderyka, hrabiego von Wolfstein zu Sulzbürg, oraz jego żony Zofii Ludwiki, córki Wolfganga Wilhelma, hrabiego zu Castell-Remlingen. Urodziła się 24 października 1667 na zamku Obersulzbürg. W latach 20. XVIII w. na zaproszenie króla Danii Fryderyka IV, teścia swojej córki, przeniosła się na stałe do Danii. Zmarła 23 sierpnia 1737 w zamku Fredensborg na wyspie Zelandia i spoczęła w nekropolii duńskich królów w katedrze w Roskilde.

POTOMSTWO CHRYSYIANA HENRYKA (*i-xiv*):

i Jerzy Fryderyk Karol

Urodził się on 30 czerwca 1688 w zamku Obersulzbürg. Od śmierci ojca w 1708 czynił starania o unieważnienie umowy z Schönbergu (zob. powyżej), co udało mu się po długich staraniach w 1722 w zamian za znaczną rekompensatę, jaką musiał odprowadzić do pruskiego skarbcu; i tak w grudniu 1726, po śmierci kuzyna, Jerzego Wilhelma (zob. s. 183), będąc jego najbliższym krewnym po mieczu, odziedziczył Górną Frankonię i tytuł margrabiego brandenburskiego na Bayreuth. Zmarł 17 maja 1735 na zamku w Bayreuth i znalazł spoczynek w krypcie Ritterkapelle w kościele parafialnym w Himmelkron.

MAŁŻONKA JERZEGO FRYDERYKA KAROLA, POŚLUBIONA 16 KWIETNIA 1709 W REINFELD:

Dorota

Jej ojcem był Fryderyk Ludwik, książę szleszwicko-holsztyński na Beck (von Schleswig-Holstein-Beck), potomek bocznej linii Oldenburgów, matką jego żona Ludwika Szarlotta, córka Ernesta Günthera, księcia holsztyńskiego na Sonderburgu-Augustenburgu (von Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg). Urodziła się 4 grudnia 1685 w Augustenburgu. W 1716 została oskarżona o cudzołóstwo i osadzona w więzieniu; 3 grudnia 1724 orzeczono rozwód, po czym przeniosła się do Szwecji. Zmarła 25 grudnia 1761 w rezydencji Ståffló, należącej do hrabiów Löwenhaupt, i spoczęła w ich krypcie rodowej w tamtejszym kościele.

POTOMSTWO JERZEGO FRYDERYKA KAROLA (*a-e*):

a Zofia Krystyna Ludwika

Urodziła się 4 stycznia 1710 na zamku w Weferlingen koło Magdeburga. Jej mężem został 11 kwietnia 1731 w zamku książąt Thurn und Taxis we Frankfurcie nad Menem *Aleksander Ferdynand*, 3. książę von Thurn und Taxis, dziedziczny poczmistrz generalny (General-postmeister) oraz główny komisarz (Prinzi-palkommissar) od 1739 (ur. Frankfurt nad Menem 21.03.1704, zm. Ratzbona (Regensburg) 17.03.1773), syn Anzelma Franciszka, 2. księcia von Thurn und Taxis, dziedzicznego poczmistrza generalnego i głównego komisarza, oraz poślubionej mu Marii Ludwiki, córki Ferdynanda Augusta, księcia von Lobkowitz. Mieli pięcioro dzieci:

- 1 Zofia Krystyna (ur. i zm. 1731).
- 2 Karol Anzelm, 4. książę von Thurn und Taxis, dziedziczny poczmistrz generalny i główny komisarz (ur. 1733, zm. 1805); w 1753 jego żoną została Augusta Elżbieta (ur. 1734, zm. 1787), córka Karola I Aleksandra, księcia Wirtembergii, z którą dochował się licznych dzieci; rozwiedli się w 1776, a w 1787 zaślubił morganatycznie Elżbietę Hildebrandt von Train, podniesioną później do tytułu pani von Train, która urodziła mu syna.
- 3 Ludwika Augusta Szarlotta (ur. 1734, zm. 1735).
- 4 Fryderyk August (ur. 1736, zm. 1755).
- 5 Ludwik Franciszek Karol Lamoral Józef (ur. 1737, zm. 1738).

Zofia Krystyna zmarła 13 czerwca 1739 w pałacu Książęcym w Brukseli i została pochowana w tamtejszym kościele Notre Dame de la Victoire au Sablon. Po jej śmierci książę von Thurn und Taxis żenił się jeszcze dwukrotnie: z Szarlottą Ludwiką, córką Ludwika II de Lorraine, księcia de Lambesc, i z Marią Henryką Józefą, córką Józefa Wilhelma Ernesta, księcia zu Fürstemberg, z którą doczekał się dalszych potomków.

b Fryderyk

Urodził się 10 maja 1711 na zamku w Weferlingen koło Magdeburga. Po objęciu przez ojca Górnej Frankonii oraz tytułu margrabiego brandenburskiego na Bayreuth (1726) został erbpryncem. Śmierć ojca w 1735 uczyniła go margrabią na Bayreuth. Dzierżył stanowisko dowódcy frankońskich oddziałów kirasjerskich w randze feldmarszałka, ponadto był generałem lejtnantem królewskiej armii pruskiej. Zmarł 26 lutego 1763 na zamku w Bayreuth i został pochowany obok pierwszej małżonki w kościele zamkowym.

MAŁŻONKI FRYDERYKA

I. POŚLUBIONA 20 LISTOPADA 1731 NA ZAMKU W BERLINIE:

Zofia Fryderyka Wilhelmina

Była ona córką króla pruskiego Fryderyka Wilhelma I, starszą siostrą Fryderyka II Wielkiego. Urodziła się 3 lipca 1709 na zamku w Berlinie, a zmarła 14 października 1758 na zamku w Bayreuth i znalazła spoczynek w kościele zamkowym, gdzie w kilka lat później dołączył do niej małżonek.

II. POŚLUBIONA 18 WRZEŚNIA 1759 W BRUNSZWIKU:

Zofia Karolina Maria

Była ona córką Karola I, księcia Brunszwiku z dynastii Welfów (linia na Wolfenbüttel), oraz jego żony Filipiny Szarlotty, księżniczki pruskiej (zob. w biogr. króla Fryderyka Wilhelma I); jej rodzoną siostrą była pruska królowa Elżbieta, żona Fryderyka Wilhelma II. Urodziła się 7 października 1737 na zamku w Wolfenbüttel, a zmarła bezdzietnie 22 października 1817 w Erlangen.

CÓRKA Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA:

Elżbieta Fryderyka Zofia

Urodziła się 30 sierpnia 1732 na zamku w Bayreuth, gdzie 26 września 1748 poślubiła *Karola II Eugeniusza*, księcia Wirtembergii od 1737 (ur. Bruksela 11.02.

1728, zm. Hohenheim 24.10.1793), syna Karola I Aleksandra, księcia Wirtembergii, i jego żony Marii Augusty Anny, córki Anzelma Franciszka, 2. księcia von Thurn und Taxis, dziedzicznego poczmistrza generalnego oraz głównego komisarza. Mieli córkę:

1 Fryderyka Wilhelmina Augusta Ludwika Szarlotta (ur. 1750, zm. 1751).

Fryderyka zmarła 6 kwietnia 1780 na zamku w Bayreuth i została pochowana u boku rodziców w kościele zamkowym. W 1785 Karol Eugeniusz ożenił się ze swoją metresą Franciszką Teresą von Bernardin, kreowaną później hrabiną von Hohenheim.

c Wilhelm Ernest

Urodził się 26 lipca 1712 na zamku w Weferlingen koło Magdeburga. Był pułkownikiem armii cesarskiej oraz pułkownikiem okręgu frankońskiego (*Kreisobrist von Fränkischer Reichskreis*). Zmarł bezpotomnie 17 listopada 1733 w Mantui, skąd jego ciało odwieziono do Niemiec i złożono w nekropolii rodzinnej w podziemiach kościoła miejskiego w Bayreuth.

d Zofia Szarlotta Albertyna

Urodziła się 27 lipca 1713 na zamku w Weferlingen koło Magdeburga, a 7 kwietnia 1734 w Bayreuth wyszła za mąż za *Ernesta Augusta I*, księcia saskiego na Weimarze od 1707, na Eisenach i Jenie od 1741 (ur. Weimar 19.04.1688, zm. Eisenach 19.01.1748), syna Jana Ernesta III, księcia saskiego na Weimarze, potomka ernestyńskiej linii dynastii Wettynów, i poślubionej mu Zofii Augusty, córki Jana, księcia Anhaltu na Zerbst (von Anhalt-Zerbst). Był on uprzednio żonaty z Eleonorą Wilhelminą, córką Emanuela Lebrechta, księcia Anhaltu na Köthen (von Anhalt-Köthen), z którą miał potomstwo. Z drugą żoną dochował się czworga dzieci:

1 Karol August Eugeniusz (ur. 1735, zm. 1736).

2 Ernest August II Konstantyn, książę saski na Weimarze-Eisenach (ur. 1737, zm. 1758); w 1756 ożenił się z Anną Amalią (ur. 1739, zm. 1807), córką Karola I, księcia Brunszwiku, i miał dwóch synów.

3 Ernestyna Augusta Zofia (ur. 1740, zm. 1786); w 1758 poślubiła ona Ernesta Fryderyka III Karola, księcia saskiego na Hildburghausen (ur. 1727, zm. 1780), i miała z nim potomstwo.

4 Ernest Adolf Feliks (ur. 1742 i zm. 1743, ewentualnie ur. i zm. 1741).

Zofia Szarlotta Albertyna zmarła 2 marca 1747 w Ilmenau, gdzie spoczęła w kościele miejskim.

e *Wilhelmina Zofia*

Urodziła się 8 lipca 1714 na zamku w Weferlingen koło Magdeburga, a dnia 25 maja 1734 w Berum koło Norden została żoną *Karola Edzarda*, 5. księcia Fryzji Wschodniej (Ostfrieslandii) od 1734 (ur. 18.01.1716, zm. 25.05.1744), syna Jerzego Albrechta I, 4. księcia Fryzji Wschodniej, potomka dynastii Cirksenów, i jego pierwszej żony Chrystiany Ludwiki, córki Jerzego Augusta Samuela, księcia von Nassau-Idstein (drugą była margrabianka brandenburska Zofia Karolina, młodsza siostra Wilhelminy Zofii). Mieli córkę:

1 Elżbieta Zofia Magdalena (ur. 1740, zm. 1742).

Wilhelmina Zofia zmarła 7 września 1749 i została pochowana w krypcie na zamku w Aurich.

ii *Albrecht Wolfgang*

Urodził się 8 grudnia 1689 w zamku Obersulzbürg (Obersulzbürg). Poświęcił się karierze wojskowej, był feldmarszałkiem lejtnantem armii cesarskiej oraz dowódcą pułku piechoty. Poległ 29 czerwca 1734 pod Parmą. Jego ciało przewieziono do Bayreuth i złożono w podziemiach kościoła miejskiego, skąd w 1742 zostało ono przeniesione do krypty Ritterskapelle w kościele parafialnym w Himmelkron. Nie założył rodziny.

iii *Dorota Szarlotta*

Urodziła się 15 marca 1691, a 8 lipca 1711 w rodowym zamku Weferlingen pod Magdeburgiem wyszła za *Karola Ludwika*, hrabiego von Hohenlohe und Gleichen zu Weikersheim (ur. Ohdurf 23.09.1674, zm. Weikersheim 5.05.1756), syna Jana Fryderyka I, hrabiego von Hohenlohe zu Öhringen, oraz poślubionej mu Ludwiki Amöny, córki Fryderyka, księcia szleswicko-holsztyńskiego na Norburgu (von Schleswig-Holstein-Norburg). Dorota Szarlotta zmarła 18 marca 1712 w Weikersheim i tam też została pochowana, zaś Karol Ludwik ożenił się powtórnie z Elżbietą Fryderyką, córką Albrechta Ernesta II, księcia zu Oettingen-Oettingen (Öttingen-Öttingen), i miał z nią dalsze dzieci.

iv *Fryderyk Emanuel*

Urodzony 3 lutego 1692, zmarł 13 stycznia 1693.

v *Chrystiana Henryka*

Urodzona 29 sierpnia 1693, zmarła 19 maja 1695 w zamku Schönberg i spoczęła w Obersulzbürgu (Ober-Sulzbürg).

vi *Fryderyk Wilhelm*

Urodził się 12 stycznia 1695 w zamku Schönberg, gdzie również zmarł 13 maja tego roku. Spoczął w Obersulzbürgu (Ober-Sulzbürg).

vii ? *Chrystiana*

Urodziła się i zmarła 31 października 1698.

viii *Chrystian August*

Urodził się 14 lipca 1699 w zamku Schönberg, gdzie także zmarł 29 lipca 1700.

ix *Zofia Magdalena*

Na świat przyszła 28 września 1700 w zamku Schönberg, zaś 7 sierpnia 1721 w kościele w Pretzsch wyszła za *Chrystiana VI*, króla Danii i Norwegii od 1730 (ur. Kopenhaga 10.12.1699, zm. zamek Hirschholm, Hørsholm 6.08.1746), syna Fryderyka IV, króla Danii i Norwegii z dynastii Oldenburgów, oraz jego pierwszej żony Ludwiki, córki Gustawa Adolfa, księcia meklemburskiego na Güstrowie. Urodziła mu troje dzieci:

1 Fryderyk V, król Danii i Norwegii (ur. 1723, zm. 1766); w 1743 jego żoną została Ludwika (ur. 1724, zm. 1751), córka króla brytyjskiego Jerzego II oraz margrabiarki brandenburskiej Karoliny (zob. s. 200), z którą miał on kilkoro dzieci, a w 1752 ożenił się z Julianą Marią (ur. 1729, zm. 1796), córką Ferdynanda Albrechta II, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel; mieli syna.

2 Ludwika (ur. i zm. 1724).

3 Ludwika (ur. 1726, zm. 1756); w 1749 poślubiła ona Ernesta Fryderyka III Karola, księcia saskiego na Hildburghausen (ur. 1727, zm. 1780), i miała z nim potomstwo.

6 czerwca 1731 w kaplicy zamku Frederiksborg w Hillerød (wyspa Zelandia) Zofia Magdalena została wraz z małżonkiem namaszczona na królową Danii i Norwegii. Zmarła 27 maja 1770 w zamku Christiansborg w Kopenhadze i została pochowana u boku Chrystiana w nekropolii duńskich władców w katedrze w Roskilde.

x *Krystyna Wilhelmina*

Urodziła się 17 czerwca 1702 w zamku Schönberg, a zmarła 19 lub 27 marca 1704.

xi Fryderyk Ernest

Urodził się 15 grudnia 1703 na zamku w Schönberg. Od swojego królewskiego szwagra, króla Danii, otrzymał najwyższe duńskie odznaczenie – Order Słonia – oraz zamek Gottorp w Holsztynie. Zmarł 23 czerwca 1762 we wzniesionym przez siebie zamku Friedrichsruhe i został pochowany w kościele w Hohenaspe nieopodal Itzehoe.

MAŁŻONKA FRYDERYKA ERNESTA, POŚLUBIONA 26 GRUDNIA 1731 w LÜNEBURGU:

Krystyna Zofia

Była ona córką Ernesta Ferdynanda, księcia brunszwickiego na Bevern (z linii na Wolfenbüttel), potomka dynastii Welfów, oraz jego żony Eleonory Szarlotty, córki Fryderyka Kazimierza, księcia Kurlandii i Semigalii, którego matką była margrabianka brandenburska Ludwika Szarlotta, córka elektora Jana Jerzego). Urodziła się 22 stycznia 1717 na zamku w Brunszwiku, a umarła 26 marca 1779 na zamku w Szlezwiku. Spoczęła obok męża.

xii Maria Eleonora

Urodziła się 28 grudnia 1704 w zamku Schönberg, gdzie zmarła 4 czerwca 1705. Spoczęła w grobach rodzinnych w Obersulzbürgu (Ober-Sulzbürg).

xiii Zofia Karolina

Urodziła się 31 marca 1707 na zamku w Weferlingen koło Magdeburga, a 8 grudnia 1723 w Berum lub w Pretzsch poślubiła *Ferzego Albrechta I*, 4. księcia Fryzji Wschodniej (Ostfrieslandii) od 1708 (ur. 13.06.1690, zm. 12.06.1734), syna Chrystiana Eberharda I, 3. księcia Fryzji Wschodniej, potomka dynastii Cirksenów, i jego żony Eberhardyny Zofii, córki Albrechta Ernesta I, księcia zu Oettingen-Oettingen. Jerzy Albrecht był uprzednio żonaty z Chrystianą Ludwiką, córką Jerzego Augusta Samuela, księcia von Nassau-Idstein, z którą miał potomstwo; jego mariaż z Zofią Karoliną pozostał jednak bezdzietny. Zmarła ona 7 czerwca 1764 w zamku Sorgenfrei pod Kopenhagą i spoczęła w nekropolii duńskich władców w katedrze w Roskilde.

xiv Fryderyk Chrystian

Na świat przyszedł jako pogrobowiec 17 lipca 1708 na zamku w Weferlingen koło Magdeburga. Poświęcił się karierze wojskowej, był generałem lejtnantem armii pruskiej i duńskiej, jak również feldzejmistrzem armii cesarskiej. Po śmierci bratanka w 1763 został margrabią bran-

denburskim na Bayreuth. Zmarł 20 stycznia 1769 na zamku w Bayreuth i spoczął u boku rodziców w krypcie zwanej Ritterskapelle w kościele parafialnym w Himmelkron. Na nim wygasła po mieczu młodsza linia na Bayreuth, a jego posiadłości przeszły na młodszą linię na Ansbach.

MAŁŻONKA FRYDERYKA CHRYSYIANA, POŚLUBIONA DNIA 26 KWIETNIA 1732 w SCHAUMBURGU:

Wiktoria Szarlotta

Była ona córką Wiktora I Amadeusza, księcia Anhaltu na Bernburgu-Schaumburgu-Hoym (von Anhalt-Bernburg-Schaumburg-Hoym), potomka anhalckiej linii dynastii askańskiej, i jego żony Szarlotty Ludwiki, córki Wilhelma Maurycego I, hrabiego zu Isenburg-Büdingen. Urodziła się 25 września 1715 na zamku w Schaumburgu. Jej mariaż z Fryderykiem Chrystianem zakończył rozwód, orzeczony dnia 10 stycznia 1764 w Bayreuth. Zmarła 4 lutego 1792 w rodzinnym Schaumburgu i spoczęła w krypcie Piotra Melandera w kościele św. Jana w Holzappel.

CÓRKI FRYDERYKA CHRYSYIANA (a–b):

a Chrystiana Zofia Szarlotta

Urodziła się 15 października 1733 na zamku w Neustadt, a 20 stycznia 1757 w zamku Christiansborg pod Kopenhagą poślubiła ona *Ernesta Fryderyka III Karola*, księcia saskiego na Hildburghausen od 1745 (ur. Królewiec 10.06.1727, zm. Seidingstadt 23.09.1780), syna Ernesta Fryderyka II, księcia saskiego na Hildburghausen, potomka ernestyńskiej linii Wettynów, oraz jego żony Karoliny, córki Filipa Karola, hrabiego zu Erbach-Fürstenu. Był on uprzednio żonaty z księżniczką duńską Ludwiką, córką margrabianki brandenburskiej Zofii Magdaleny (zob. s. 191), i miał zmarłą w dzieciństwie córkę. Dnia 4 października 1757 Chrystiana Zofia Szarlotta urodziła zmarłą po dwóch tygodniach córkę: 1 Fryderykę Zofię Marię Karolinę (zmarła ona po dwóch tygodniach życia).

Zmarła w pożogu 8 października 1757 w Seidingstadt. Została pochowana w krypcie książąt saskich w Hildburghausen. W nadziei na spłodzenie syna, owdowiały Ernest Fryderyk III ożenił się po raz trzeci z księżniczką sasko-weimarską Ernestyną Augustą Zofią, córką margrabianki brandenburskiej Zofii Szarlotty Albertyny (zob. s. 189), która urodziła mu troje dzieci.

b Zofia Magdalena

Urodziła się 12 stycznia 1737 na zamku w Neustadt, gdzie zmarła już 23 lipca tego roku. Spoczęła w krypcie zamkowej

f Karol August

Urodzony 28 marca 1663 na zamku w Kulmbach, zmarł 6 maja 1731 na zamku w Neustadt i spoczął w krypcie tamtejszego kościoła (Hauptkirche). Nie założył rodziny.

POGROBOWY SYN JERZEGO ALBRECHTA Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA:

Jerzy Albrecht

Urodził się 7 grudnia 1666 w zamku Plassenburg w Kulmbach i jako pogrobowiec zgodnie ze zwyczajem otrzymał imiona ojca; celem ich rozróżnienia niego zwany był *Młodszym*. Zmarł 24 stycznia 1703 na zamku w Oberkotzau (Ober-Kotzau). Pochowany został w księżęcej krypcie w podziemiach kościoła miejskiego w Bayreuth.

MORGANATYCZNA MAŁŻONKA JERZEGO ALBRECHTA MŁODSZEGO,
POŚLUBIONA 7 MAJA 1699 W ALT-KINSBERG:

Regina Magdalena Lutz

Jej ojcem był Jan Piotr Lutz. Urodziła się 22 kwietnia 1678 w Bayreuth. W 1701 przyznano jej zamek Oberkotzau (Ober-Kotzau) oraz Haideck i Autengrün wraz z tytułem pani (Frau) von Kotzau (z rozciągnięciem na potomków). Zmarła 27 października 1755 na zamku Oberkotzau.

DZIECI JERZEGO ALBRECHTA (*i-iii*):

BARONOWIE VON KOTZAU

i Fryderyk Chrystian Wilhelm von Kotzau. Urodził się on 5 grudnia 1700 na zamku Oberkotzau (Ober-Kotzau), gdzie 24 października 1731 poślubił *Chrystianę Teresę Eleonorę* (ur. Schwarzenbach 19.12.1713, zm. tamże 8.04.1780), córkę Ludwika Fryderyka, hrabiego von Schönburg zu Schwarzenbach, oraz jego małżonki Zofii Małgorzaty Magdaleny von Stein. Zmarł 26 kwietnia 1739 w zamku Oberkotzau. Wywodzi się od niego linia baronów von Kotzau wygasła po mieczu w drugiej połowie XX w.

ii Fryderyk Karol von Kotzau. Urodził się 9 stycznia 1702 w zamku Oberkotzau (Ober-Kotzau) i tam również zmarł 4 lutego 1703

iii Fryderyk August von Kotzau. Urodził się 16 marca 1703 w zamku Oberkotzau (Ober-Kotzau) i tam 24 czerwca 1727 odbyły się jego zaślubiny z *Chrystianą Eleonorą* (ur. Lichtenberg 6.05.1709, zm. Oberkotzau 31.03.1761), córką Wolfa Chrystiana von Reitzenstein oraz poślubionej mu Marii Sabiny von Würzburg. Owdowiawszy, 8 grudnia 1761 w Rudolstadt poślubił *Krystynę Zofię* (ur. Rudolstadt 14.10.1730, zm. 4.01.1796), córkę Chrystiana Ulryka von Ketel-

hodt i jego żony Marii Katarzyny von Beulwitz. Zmarł 4 stycznia 1769 w zamku Oberkotzau (Ober-Kotzau). Linia jego potomków wygasła w końcu XIX w.

ix Fryderyk Wilhelm

Urodził się 11 maja 1620 na zamku w Bayreuth, gdzie zmarł następnego dnia. Znalazł spoczynek w nekropolii młodszej linii bayreuckiej w podziemiach kościoła miejskiego w Bayreuth.

B *Magdalena*

Urodziła się 7 stycznia 1582 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie 15 czerwca 1598 odbyły się jej zaślubiny z *Ludwikiem V Wiernym*, landgrafem heskim na Darmstadcie od 1596 (ur. Darmstadt 24.09.1577, zm. tamże 6.08.1626), synem Jerzego I Pobożnego, landgrafa heskiego na Darmstadcie, i jego pierwszej żony Magdaleny, córki Bernarda VIII, hrabiego zur Lippe. Razem dochowali się licznej progenitury:

- 1 Elżbieta Magdalena (ur. 1600, zm. 1624); w 1617 została ona żoną Ludwika Fryderyka, księcia wirtemburskiego na Mömpelgardzie (ur. 1586, zm. 1631), i miała z nim potomstwo.
- 2 Anna Eleonora (ur. 1601, zm. 1659); w 1617 poślubiła Jerzego, księcia brunszwickiego na Calenbergu (ur. 1582, zm. 1641), i miała z nim potomstwo.
- 3 Maria (ur. 1602, zm. 1610).
- 4 Zofia Agnieszka (ur. 1604, zm. 1664); w 1624 została żoną Jana Fryderyka, palatyna Sulzbach na Hipoltstein, Heideck oraz Albersbergu (ur. 1587, zm. 1644), z którym miała potomstwo.
- 5 Jerzy II Uczony, landgraf heski na Darmstadcie (ur. 1605, zm. 1661); w 1627 ożenił się z Zofią Eleonorą (ur. 1609, zm. 1671), córką Jana Jerzego I, elektora saskiego, i miał z nią liczne dzieci.
- 6 Juliana (ur. 1606, zm. 1659); w 1631 poślubiła Ulryka II, hrabiego Fryzji Wschodniej (Ostfrieslandii) (ur. 1605, zm. 1648), i miała z nim potomstwo.
- 7 Amalia (ur. 1607, zm. 1627).
- 8 Jan, landgraf heski na Braubach (ur. 1609, zm. 1651); jego żoną była poślubiona w 1647 Janina, dziedziczka Sayn oraz Altenkirchen (ur. 1626, zm. 1701), córka Ernesta, hrabiego zu Sayn-Wittgenstein-Sayn.
- 9 Henryk (ur. 1612, zm. 1629).
- 10 Jadwiga (ur. 1613, zm. 1614).
- 11 Ludwik (ur. i zm. 1614).
- 12 Fryderyk, kardynał, biskup wrocławski (ur. 1616, zm. 1682).

Magdalena zmarła w połogu 14 maja 1616 na zamku w Darmstadcie i znalazła spoczynek w krypcie landgrafów heskich w podziemiach kościoła miejskiego tamże.

C *Joachim Ernest*

Urodził się 22 czerwca 1583 na zamku w Cölln pod Berlinem. Po śmierci Jerzego Fryderyka, margrabiego na Ansbach i Bayreuth (zob. s. 149 w biogr. elektora Albrechta Achillesa), na mocy zawartego w 1598 w Gera układu rodzinnego, 23 lipca 1603 Joachim Ernest wszedł w posiadanie Frankonii Środkowej (Unterland) ze stolicą w Ansbach. Zmarł 7 marca 1625 na zamku w Ansbach i został pochowany obok przodków (por. biogr. elektora Fryderyka I) w tzw. krypcie Margrabiów (Gruft des Markgrafen) w kościele dawnego klasztoru cystersów w Heilsbronn, od czasów reformacji kościoła protestanckiego pw. św. Marii i Jakuba.

MAŁŻONKA JOACHIMA ERNESTA, POŚLUBIONA 14 PAŹDZIERNIKA 1612 W ANSBACH:

Zofia

Była ona córką Jana Jerzego I, hrabiego zu Solms-Laubach, i jego żony Małgorzaty, córki Jerzego II, hrabiego von Schönburg zu Glauchau, Graslitz und Neu-Schönburg. Urodziła się 15 maja 1594 na zamku w Laubach. Od śmierci męża w 1625 sprawowała regencję w Ansbach w imieniu starszego syna Fryderyka, później współrządziła z młodszym synem Albrechtem aż do osiągnięcia przez niego lat sprawnych (1639). Zmarła 16 maja 1651 na zamku w Plötzkau i została pochowana w Kalbe, skąd jej prochy przeniesiono później do krypty pod kościołem św. Gumberta w Ansbach, stanowiącej nekropolię tej linii Hohenzollernów.

POTOMSTWO JOACHIMA ERNESTA (I–V):

MŁODSZA LINIA NA ANSBACH | ss. 196–205

i *Zofia*

Żona *Erdmana Augusta*, erbprinca Bayreuth (szczegóły zob. s. 181).

ii *Fryderyk*

Urodził się 1 maja 1616, zapewne na zamku w Ansbach, i od tej chwili był następcą margrabiowskiego tronu (erbprincem) Ansbach. Po śmierci ojca 7 marca 1625 został margrabią brandenburskim na Ansbach, lecz z powodu małoletności regencję w jego imieniu sprawowała matka. Lata sprawne osiągnął wiosną 1634, lecz już 6 września tego roku poległ w bitwie pod Nördlingen, walcząc po stronie szwedzkiej. Ciało margrabiego nigdy nie odnaleziono.

iii *Albrecht*

Urodził się 24 maja 1617 na zamku w Ansbach, gdzie zmarł już 30 października tego roku. Pochowano go w ansbachskim kościele św. Gumberta, skąd jego szczątki przeniesiono później do kościoła św. Marii i Jakuba w Heilsbronn.

iv *Albrecht*

Urodził się 28 września 1620 na zamku w Ansbach. Po bezdzietnej śmierci starszego brata w 1634 został margrabią brandenburskim na

Ansbach; do 1639, kiedy oficjalnie osiągnął pełnoletność, rządy w jego imieniu sprawowała matka. Zmarł 1 listopada 1667 na zamku w Ansbach i znalazł spoczynek w krypcie rodowej pod kościołem św. Gumberta tamże.

MAŁŻONKI ALBRECHTA

I. POŚLUBIONA 31 SIERPNIĄ 1642 W STUTTGARCIE:

Henryka Ludwika

Była ona córką Ludwika Fryderyka, księcia wirtemburskiego na Mömpelgardzie, i jego pierwszej żony, księżniczki heskiej Elżbiety Magdaleny, której rodzicami byli Ludwik V Wierny, landgraf heski na Darmstadcie, i Magdalena, margrabianka brandenburska (zob. s. 195). Urodziła się 30 czerwca 1623 na zamku w Mömpelgard, a zmarła 3 września 1650 na zamku w Ansbach i została pochowana w kryptach kościoła św. Gumberta tamże.

II. POŚLUBIONA 15 PAŹDZIERNIKA 1651 W OETTINGEN (ÖTTINGEN):

Zofia Małgorzata

Była ona córką Joachima Ernesta I, hrabiego zu Oettingen-Oettingen (Öttingen-Öttingen), i jego pierwszej żony Anny Sybilli, córki Henryka Wilhelma I, hrabiego zu Solms-Sonnenwalde. Urodziła się 19 grudnia 1634 na zamku w Ulm, a zmarła 5 sierpnia 1664 na zamku w Ansbach i została pochowana w ansbachskim kościele św. Gumberta.

III. POŚLUBIONA 6 SIERPNIĄ 1665 W DURLACH:

Krystyna

Była córką Fryderyka VI, margrabiego Badonii na Durlach, potomka dynastii Zähringen, i jego żony Krystyny Magdaleny, córki Jana Kazimierza, palatyna Zweibrücken na Kleeburgu; jej młodsza siostra Joanna Elżbieta w 1673 poślubiła syna Albrechta z drugiego małżeństwa, margrabiego Jana Fryderyka (zob. dalej). Urodziła się 2 maja 1645 na zamku w Wolgast (dawniej polska Wołogoszcz). Po śmierci Albrechta, z którym nie dochowała się dzieci, 14 sierpnia 1681 w Ansbach wyszła za mąż za *Fryderyka I*, księcia saskiego na Gotha i Altenburgu (von Sachsen-Gotha-Altenburg) od 1675 (ur. Gotha 15.07.1646, zm. Friedrichswerth 2.08.1691), syna Ernesta I Pobożnego, księcia saskiego na Gotha i Altenburgu, potomka ernestyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz poślubionej mu Elżbiety Zofii, córki Jana Filipa, księcia saskiego na Altenburgu. Był on wcześniej żonaty z Magdaleną Sybillą, córką Augusta, księcia saskiego na Weißenfels, z którą miał liczne potomstwo, jego małżeństwo z Krystyną Badeńską pozostało jednak bezdzietne. Zmarła ona 31 grudnia 1705 na zamku w Altenburgu i spoczęła w krypcie tamtejszego kościoła zamkowego.

POTOMSTWO ALBRECHTA

CÓRKI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (a–c):

a *Zofia Elżbieta*

Urodziła się 3 lipca 1643 na zamku w Ansbach i zmarła następnego dnia. Spoczęła w krypcie kościoła św. Gumberta w Ansbach.

b *Albertyna Ludwika*

Urodziła się 2 czerwca 1646, a zmarła niezamężnie 30 stycznia 1670 na zamku w Ansbach. Została pochowana w krypcie rodzinnej w podziemiach kościoła św. Gumberta tamże.

c *Zofia Amalia*

Urodziła się 27 lutego 1649 na zamku w Ansbach, gdzie zmarła już 14 maja tego roku. Została pochowana w krypcie pod kościołem św. Gumberta w Ansbach.

DZIECI Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (a–c):

a *Ludwika Zofia*

Urodziła się 9 grudnia 1652 na zamku w Ansbach, a zmarła 15 lipca 1668 pod Arnheim na pokładzie statku żeglującego po Renie. Spoczęła w kościele parafialnym pw. św. Jana w Ansbach.

b *Jan Fryderyk*

Urodził się 18 października 1654 na zamku w Ansbach i od urodzenia był erbpryncem Ansbach. Po śmierci ojca w 1667 został margrabią na Ansbach, jednak z uwagi na nieletniość do 1672 rządy w imieniu margrabiego sprawowała rada regencyjna, kierowana z Berlina przez Wielkiego Elektora. Zmarł na czarną ospę 1 kwietnia 1686 w zamku ansbachskim i spoczął w krypcie rodowej pod kościołem św. Gumberta w Ansbach.

MAŁŻONKI JANA FRYDERYKA

I. POŚLUBIONA 3 LUTEGO 1673 W DURLACH:

Joanna Elżbieta

Była ona córką Fryderyka VI, margrabiego Badenii na Durlach, potomka dynastii Zähringen, i poślubionej mu Krystyny Magdaleny, córki Jana Kazimierza, palatyna Zweibrücken na Kleeburgu; jej starsza siostra Krystyna była od 1665 trzecią żoną ojca Jana Fryderyka, margrabiego Albrechta (zob. s. 197). Na świat przyszła 16 listopada 1651 w zamku Karlsburg w Durlach, zmarła zaś 8 października 1680 na zamku w Ansbach i została pochowana w podziemiach ansbachskiego kościoła św. Gumberta.

II. POŚLUBIONA 14 LISTOPADA 1681 W REZYDENCJI ZWANEJ

WALIJSKIM DOMEM W LIPSKU:

Eleonora Erdmuta Ludwika

Była córką Jana Jerzego I, księcia saskiego na Eisenach wywodzącego się z ernestyńskiej linii dynastii Wettynów, i poślubionej

mu Janiny, dziedziczki Sayn i Altenkirchen, córki Ernesta, hrabiego von Sayn-Wittgenstein-Sayn. Urodziła się ona 13 kwietnia 1662 w rezydencji elektorskiej we Friedwaldzie. Po śmierci Jana Fryderyka, 17 kwietnia 1692 w Lipsku poślubiła *Jana Jerzego IV*, elektora saskiego od 1691 (ur. Drezno 18.10.1668, zm. tamże 27.04.1694), syna elektora saskiego Jana Jerzego III z albertyńskiej linii dynastii Wettynów, i jego żony Anny Zofii, córki Fryderyka III, króla Danii i Norwegii. Eleonora zmarła 19 września 1696 na zamku w Pretzsch i spoczęła u boku drugiego męża w katedrze NMP we Freibergu.

POTOMSTWO JANA FRYDERYKA

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (i–v):

i *Leopold Fryderyk*

Urodził się 29 maja 1674 na zamku w Ansbach i od urodzenia był erbpryncem Ansbach. Zmarł 21 sierpnia 1676 na zamku w Ansbach i spoczął w krypcie rodzinnej w podziemiach kościoła św. Gumberta tamże.

ii *Chrystian Albrecht*

Urodził się 18 września 1675 na zamku w Ansbach. Od 1676 był erbpryncem, a od śmierci ojca w 1686 magrabią na Ansbach, lecz z uwagi na młody wiek rządy w jego imieniu sprawowała rada regencyjna. Zmarł przed osiągnięciem pełnoletniości 16 października 1692 we Frankfurcie nad Menem. Spoczął u boku przodków w krypcie rodowej w podziemiach ansbachskiego kościoła św. Gumberta.

iii *Dorota Fryderyka*

Urodziła się 22 sierpnia 1676 na zamku w Ansbach, a 30 sierpnia 1699 w Hanau poślubiła *Jana Reinharda III*, hrabiego von Hanau-Lichtenberg od 1680 oraz hrabiego von Hanau-Münzenberg od 1712 (ur. Bischofsheim 11.08.1665, zm. zamek Philippsruhe, Hanau 28.03.1736), syna Jana Reinharda II, hrabiego von Hanau-Lichtenberg, i jego żony Anny Magdaleny, córki Chrystiana I, palatyna Birkenfeld na Bischweiler. Mieli córkę:

1 *Szarłotta Krystyna Magdalena Joanna* (ur. 1700, zm. 1726); w 1717 poślubiła Ludwika VIII, landgraфа heskiego na Darmstademie (ur. 1691, zm. 1768), syna margrabianki brandenburskiej Doroty Szarlotty (zob. s. 204), i miała z nim potomstwo.

Dorota Fryderyka zmarła 13 marca 1731 na zamku w Hanau i spoczęła w krypcie hrabiów von Hanau w podziemiach tamtejszego kościoła luterańskiego.

iv *Jerzy Fryderyk*

Urodził się 3 maja 1678 na zamku w Ansbach. Po śmierci starszego brata w 1692 odziedziczył margrabiowski tron w Ansbach, jednak ze względu na niepełnoletność do 1694 pozostawał pod opieką rady regencyjnej. Poświęcił się służbie w armii cesarskiej, gdzie osiągnął rangę generała kawalerii oraz feldmarszałka lejtnanta. Poległ 29 marca 1703 pod Schmidmühlen w toku hiszpańskiej wojny sukcesyjnej i został pochowany w krypcie kościoła św. Gumberta w Ansbach.

v *Szarlotta Zofia*

Urodziła się 29 czerwca 1679 na zamku w Ansbach, gdzie także zmarła 24 stycznia 1680. Została pochowana w krypcie kościoła św. Gumberta w Ansbach.

DZIECI JANA FRYDERYKA Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (i–iii):

i *Wilhelmina Szarlotta Karolina*

Urodziła się 11 marca 1683 na zamku w Ansbach, zaś 2 września 1705 w kaplicy zamku Herrenhausen pod Hanowerem poślubiła *Jerzego Augusta Hanowerskiego*, od 1714 księcia Walii i Kornwalii, od 1727 pod imieniem *Jerzego II* króla Wielkiej Brytanii i Irlandii (ur. zamek Herrenhausen, Hanower 9.II. 1683, zm. pałac Kensington, Londyn 25.IO.1760), syna króla brytyjskiego Jerzego I, potomka dynastii hanowerskiej (bocznej linii Welfów), i jego żony Zofii Doroty, córki Jerzego Wilhelma, księcia brunszwickiego na Lüneburgu, także wywodzącego się z dynastii Welfów. Dochowali się licznych dzieci:

- 1 Fryderyk Ludwik, książę Walii i Kornwalii (ur. 1707, zm. 1751); w 1736 ożenił się on z Augustą (ur. 1719, zm. 1772), córką Fryderyka II, księcia saskiego na Gotha-Altenburgu, z którą dochował się potomków.
- 2 Anna (ur. 1709, zm. 1759); w 1734 została poślubiona przez Wilhelma IV Karola Henryka Friso, dziedzicznego stadhoudera Niderlandów i księcia Oranii (ur. 1711, zm. 1751), i miała z nim potomstwo.
- 3 Amelia Zofia Eleonora (ur. 1711, zm. 1786).
- 4 Karolina Elżbieta (ur. 1713, zm. 1757).
- 5 Martwy syn (1716).
- 6 Jerzy Wilhelm, książę Gloucester (ur. 1717, zm. 1718).
- 7 Wilhelm August, książę Cumberland (ur. 1721, zm. 1765).
- 8 Maria (ur. 1723, zm. 1772); w 1740 poślubiła Fryderyka II, landgrafa heskiego na Kassel (ur. 1720, zm. 1785), i urodziła mu liczne dzieci.

9 Ludwika (ur. 1724, zm. 1751); w 1743 wyszła za mąż za Fryderyka V, króla Danii i Norwegii (ur. 1723, zm. 1766), syna margrabianki brandenburskiej Zofii Magdaleny (zob. s. 191), i miała z nim potomstwo

11 października 1727 w opactwie Westminsterskim Karolina została ukoronowana na brytyjską królową małżonkę. Pod nieobecność Jerzego II (1729, 1732, 1735, 1736–37), wraz z premierem Wapolem sprawowała rządy w Wielkiej Brytanii jako „strażnik królestwa”. Zmarła na raka 20 listopada 1737 w londyńskim pałacu św. Jakuba i została pochowana w królewskiej nekropolii w opactwie Westminsterskim.

ii *Fryderyk August*

Urodził się 3 stycznia 1685 na zamku w Ansbach, gdzie też zmarł 30 stycznia tego roku. Spoczął w podziemiach kościoła św. Gumberta w Ansbach.

iii *Wilhelm Fryderyk*

Na świat przyszedł 8 stycznia 1686 na zamku w Ansbach. Po bezpotomnej śmierci przyrodniego brata, Jerzego Fryderyka, w 1703 odziedziczył godność margrabiego brandenburskiego na Ansbach, z uwagi na młody wiek pozostając początkowo pod opieką rady regencyjnej. Podobnie jak starszy brat służył w armii cesarskiej i osiągnął rangę generała wachmistrza. Zmarł 7 stycznia 1723 na zamku w Reichenbach (obecnie Dzierżoniów) na Dolnym Śląsku, skąd jego zwłoki przewieziono do Ansbach i złożono w krypcie rodowej kościoła św. Gumberta.

MAŁŻONKA WILHELMA FRYDERYKA, POŚLUBIONA 28 SIERPNIĄ 1709 NA ZAMKU W STUTTGARCIE:

Chrystiana Szarlotta

Jej ojcem był Fryderyk Karol, książę wirtemberski na Wintental, a matką poślubiona mu margrabianka brandenburska Eleonora Juliana (zob. s. 205). Urodziła się 20 sierpnia 1694 w Kirchheim unter Teck, a zmarła 25 grudnia 1729 na zamku w Ansbach i została pochowana w podziemiach kościoła św. Gumberta tamże.

POTOMSTWO WILHELMA FRYDERYKA (a–c):

a *Karol Wilhelm Fryderyk*

Wielkiemu zamiłowaniu do łowów zawdzięczał przydomek *Dzikiego Margrabiego*. Urodził się 12 maja 1712 na zamku w Ansbach. Po śmierci ojca w 1723 został margrabią brandenburskim na Ansbach, jednak ze względu na małość pozostawał początkowo pod regencją matki.

Kontynuował militarne tradycje swojej rodziny i był pułkownikiem cesarskiej konnicy. Zmarł wskutek ataku apopleksji 3 sierpnia 1757 na zamku w Gunzenhausen i spoczął w krypcie kościoła św. Gumberta w Ansbach.

MAŁŻONKA KAROLA WILHELMA FRYDERYKA, POŚLUBIONA 30 MAJA 1729 NA ZAMKU W BERLINIE:

Fryderyka Ludwika

Była córką Fryderyka Wilhelma I, króla pruskiego, urodziła się 28 września 1714 w zamku berlińskim, a umarła 4 lutego 1784 na zamku w Schwaningen i spoczęła w krypcie w podziemiach tamtejszego kościoła miejskiego, skąd jej szczątki przewieziono później do Ansbach i złożono w krypcie pod kościołem św. Gumberta.

SYNOWIE KAROLA WILHELMA FRYDERYKA (1–2):

1 *Karol Fryderyk August*

Na świat przyszedł 7 kwietnia 1733 na zamku w Ansbach, a zmarł 9 maja 1737 w Białym Zamku w Triesdorfie, stanowiącym letnią rezydencję jego ojca.

2 *Chrystian Fryderyk Karol Aleksander*

Urodził się 24 lutego 1736 na zamku w Ansbach. Po śmierci ojca 3 sierpnia 1757 został margrabią brandenburskim na Ansbach, zaś śmierć margrabiego Fryderyka Chrystiana w styczniu 1769 (zob. s. 192) uczyniła go margrabią brandenburskim na Bayreuth, dzięki czemu połączył w swoim ręku frankońskie terytoria rodowe Hohenzollernów. W 1791 zrzekł się jednak ojcowizny i sprzedał terytoria frankońskie królowi Prus, po czym wyjechał z Niemiec. Zmarł na zapalenie płuc 5 stycznia 1806 w swoim podlondyńskim pałacu Castle Benham i spoczął w tamtejszym kościele. Na jego osobie wygasła młodsza linia margrabiowska na Ansbach.

MAŁŻONKI KAROLA ALEKSANDRA

I. POŚLUBIONA 22 LISTOPADA 1754 W KOBURGU:

Fryderyka Karolina

Była ona córką Franciszka Jozjasza, księcia saskiego na Kobergu-Saalfeld (von Sachsen-Coburg-Saalfeld), potomka ernestyńskiej linii Wettynów, i jego żony Anny Zofii, córki Ludwika Fryderyka I, księcia von Schwarzburg-Rudolstadt. Urodziła się 24 czerwca 1735 na zamku w Kobergu, zmarła zaś 18 lutego 1791 w zamku Schwaningen i znalazła spoczynek w krypcie w podziemiach ansbachskiego kościoła św. Gumberta.

II. (MORGANATYCZNA) POŚLUBIONA 30 PAŹDZIERNIKA 1791 W LIZBONIE:

Elżbieta Berkeley

Była ona córką Augusta Berkeley, 4. earla Berkeley, 4. wicehrabiego Dursley oraz 12. lorda Berkeley, i jego żony Elżbiety Drax, córki Henryka Draxa. Na świat przyszła 17 grudnia 1750 w Spring Gardens pod Londynem, a 30 maja 1767 w kościele w St Martin-in-the-Fields w Westminsterze wyszła za *Wilhelma Cravena*, 6. barona Craven of Hampsted Marshall od 1769 (ur. Staunton Lacy 11.11.1738, zm. Lozanna 27.09.1791), syna czcigodnego Jana Cravena of Staunton Lacy oraz poślubionej mu Marii, córki czcigodnego Baptysty Hickersa. Urodziła mu siedmioro dzieci, nim w 1780 małżonkowie postanowili żyć w separacji. W 1801 Elżbieta otrzymała tytuł księżnej Berkeley. Była cenioną w swoich czasach pisarką i poetką. Zmarła w pałacu Villa Craven koło Neapolu 13 stycznia 1828 i została pochowana na protestanckim cmentarzu Santa Maria delle Fede w Neapolu, zwanym najczęściej cmentarzem Angielskim.

DZIECI POZAMAŁŻEŃSKIE KAROLA WILHELMA FRYDERYKA (1–4):

z *Elżbietą Wunsch* (ur. 3.06.1710, zm. 12.10.1757)

BARONOWIE VON FALKENHAUSEN

- 1 *Fryderyk Karol von Falkenhausen*. Urodził się 20 października 1734 w Georgenthal. 10 września 1755 pojął za żonę baronównę *Karolinę von Beust* (ur. 1731, zm. 17.12.1767), a 15 czerwca 1768 w Bayreuth ożenił się z baronówną *Florentyną von Beust* (ur. Ansbach 15.08.1748, zm. tamże 30.01.1811). Linia jego potomków, baronowie von Falkenhausen, istnieje do dziś.
- 2 *Wilhelmina Eleonora von Falkenhausen*. Urodziła się 20 września 1743. Jej mężem został nieznanemu członkowi rodziny *von Nostitz*. Zmarła we wrześniu 1768.
- 3 *Ludwika Szarlotta von Falkenhausen*. Urodziła się 27 kwietnia 1746, a umarła 31 stycznia następnego roku.
- 4 *Fryderyk Ferdynand Ludwik von Falkenhausen*. Urodził się 21 listopada 1748. Pojął za żonę *Zofię Dorotę Ebenauera* (ur. 1753, zm. 1.03.1790), córkę Jana Jakuba Ebenauera, która urodziła mu kilkoro dzieci. Zmarł 17 maja 1811. Linia jego potomków, posługująca się tytułem baronów von Falkenhausen, istnieje do dziś.

b Eleonora Wilhelmina Szarlotta

Urodziła się 27 sierpnia 1713, a zmarła nie ukończywszy roku 12 lipca 1714. Została pochowana w krypcie pod kościołem św. Gumberta w Ansbach.

c Fryderyk Karol

Urodził się 25 września 1715, a zmarł 8 lutego 1716. Spoczął w podziemiach kościoła św. Gumberta w Ansbach.

SYNOWIE POZAMAŁŻEŃSCY WILHELMA FRYDERYKA (*a–b*):

a Fryderyk Wilhelm von Reystendorf (ur. 1718, zm. 1742).

b Fryderyk Karol von Reystendorf (ur. 1718, zm. 1779).

c Albrecht Ernest

Urodził się 20 października 1659 na zamku w Ansbach, gdzie zmarł 20 października 1674. Spoczął w nekropolii ansbachskiej linii dynastii w krypcie kościoła św. Gumberta w Ansbach.

d Dorota Szarlotta

Urodziła się 28 listopada 1661 na zamku w Ansbach, a 11 grudnia 1687 w Darmstadcie poślubiła *Ernesta Ludwika*, landgrafa heskiego na Darmstadcie od 1678 r. (ur. Darmstadt 25.12.1667, zm. zamek Jägersburg 12.09.1739), syna Ludwika VI, landgrafa heskiego na Darmstadcie, oraz jego drugiej żony Elżbiety Doroty, córki Ernesta I Pobożnego, księcia saskiego na Gotha. Mieli pięcioro dzieci:

1 Dorota Zofia (ur. 1689, zm. 1723); w 1710 poślubiła ona Jana Fryderyka, hrabiego, a następnie księcia von Hohenlohe-Neuenstein-Öhringen (ur. 1683, zm. 1765), i miała z nim potomstwo.

2 Ludwik VIII, landgraf heski na Darmstadcie (ur. 1691, zm. 1768); w 1717 ożenił się z Szarlottą Krystyną Magdaleną Joanną (ur. 1700, zm. 1726), córką Jana Reinharda III, hrabiego von Hanau-Lichtenberg-Münzenberg, oraz margrabianki brandenburskiej Doroty Fryderyki (zob. s. 199), i miał z nią potomstwo.

3 Karol Wilhelm (ur. 1693, zm. 1707).

4 Franciszek Ernest (ur. 1695, zm. 1716).

5 Fryderyka Szarlotta (ur. 1698, zm. 1777); w 1720 poślubiła ona Maksymilianą, landgrafa heskiego na Kassel (ur. 1689, zm. 1753), i miała z nim potomstwo.

Dorota Szarlotta zmarła 15 listopada 1705 na zamku w Darmstadcie i została pochowana w kościele miejskim tamże. Po jej śmierci Ernest Ludwik zawarł morganatyczny związek małżeński z Ludwiką Zofią von Spiegel, kreowaną hrabiną von Epstein, z którą dochował się dalszych dzieci.

e Eleonora Juliana

Urodziła się 23 października 1663 na zamku w Ansbach, gdzie 10 listopada 1682 odbył się jej ślub z *Fryderykiem Karolem*, księciem wirtemberskim na Winnental od 1674 (ur. Stuttgart 22.09.1652, zm. tamże 20.12.1698), synem Eberharda III, księcia Wirtembergii, i jego pierwszej żony Anny Doroty, córki Jana Kazimierza, hrabiego zu Salm-Kyburg. Ich dziećmi byli:

1 Karol I Aleksander, książę Wirtembergii, feldmarszałek cesarski (ur. 1684, zm. 1737); w 1727 poślubił Marię Augustę Annę (ur. 1706, zm. 1756), córkę Anzelma Franciszka, księcia von Thurn und Taxis, z którą miał potomstwo.

2 Dorota Szarlotta (ur. 1685, zm. 1687).

3 Fryderyk Karol (ur. 1686, zm. 1693).

4 Henryk Fryderyk, książę wirtemberski na Winnental (ur. 1687, zm. 1734).

5 Maksymilian Emanuel (ur. 1689, zm. 1709).

6 Fryderyk Ludwik (ur. 1690, poległ 1734); w 1722 poślubił Urszulę Katarzynę von Alten-Bokum, kreowaną księżną Cieszyńską (ur. 1680, zm. 1743), faworytę króla polskiego Augusta II Mocnego.

7 Chrystiana Szarlotta, żona Wilhelma Fryderyka, margrabiego na Ansbach (szczegóły zob. s. 201).

Eleonora Juliana zmarła 4 marca 1724 w Ansbach, skąd jej ciało przewieziono do Stuttgartu i złożono w nekropolii książąt wirtemberskich w kolegiacie św. Krzyża.

v Chrystian

Urodził się 1 kwietnia 1623 na zamku w Ansbach, a zmarł 10 marca 1633 w Blois we Francji, gdzie został również pochowany.

D Agnieszka

Urodziła się 27 lipca 1584 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie dnia 5 lipca 1604 poślubiła swojego kuzyna, potomka dynastii Gryfitów *Filipa Juliusza*, księcia pomorskiego na Wołogoszczy (Wolgast) od 1592 (ur. Wołogoszcz 6.01.1585 (według starego stylu 27.12.1584), zm. tamże 16.02.1625), syna Ernesta Ludwika, księcia pomorskiego na Wołogoszczy, i jego żony Zofii Jadwigi, która była córką Juliusza, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel, oraz margrabianki brandenburskiej Jadwigi (zob. s. 173 w biogr. Joachima II Hektora); nie dochowali się dzieci. Drugim mężem Agnieszki został 19 września 1628 r. w Bardo (Barth) inny jej kuzyn, *Franciszek Karol*, książę saski na Lauenburgu od 1619, katolik od 1640 (ur. 12.05.1594, zm. 20.11.1660), syn Franciszka II, księcia saskiego na Lauenburgu, potomka jednej z bocznych linii dynastii askańskiej, i jego drugiej żony Marii, księżniczki brunszwickiej

z Wolfenbüttel, której rodzicami byli wzmiankowani wyżej książę Juliusz i margrabianka brandenburska Jadwiga, córka Joachima II Hektora; również i z tego związku nie przyszły na świat dzieci. Agnieszka zmarła 26 marca 1629 na zamku w Neuhaus i spoczęła w kościele w Lauenburgu. Franciszek Karol ożenił się później z margrabianką brandenburską Katarzyną, córką Jana Zygmunta (szczegóły w jego biogr.).

E *Fryderyk*

Urodził się 1 kwietnia 1588 na zamku w Cölln pod Berlinem. Przeznaczono mu karierę kościelną i już w 1604 został koadiutorem, a w 1610 – wielkim mistrzem brandenburskiego baliwatu joannitów w Sonnenburgu (obecnie Słońsk w województwie lubuskim). Zmarł 29 maja 1611 na zamku w Sonnenburgu i został pochowany w kościele parafialnym w Kostrzynie nad Odrą, zniszczonym w 1945.

F *Elżbieta Zofia*

Urodziła się 13 (4 wedle starego stylu) lipca 1589 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie 7 lipca 1613 wyszła za mąż za księcia *Janusza (VI) Radziwiłła* herbu Trąby, księcia na Birzjach i Dubinkach, Słucku i Kopylu, podczaszego wielkiego litewskiego od 1599, kasztelana wileńskiego od 1619 (ur. Wilno 2.07, 21 lub 22.08.1579, zm. Czarlin, Prusy Królewskie 6 lub 7.11.1620 lub 3.12.1620), syna księcia Krzysztofa Mikołaja „Pioruna” Radziwiłła, księcia na Brizach i Dubinkach, hetmana wielkiego litewskiego, potomka birżańskiej (kalwińskiej) linii rodu, i jego drugiej żony Katarzyny, córki księcia Konstantego Ostrońskiego, wojewody kijowskiego. Był on wdowcem po Zofii, córce Jerzego Olekowicza, księcia Słuckiego, z którą dochował się dwóch zmarłych rychło dzieci. Z Elżbietą Zofią miał czworo dalszych:

- 1 Elżbieta Eleonora (ur. 1615, zm. 1633).
- 2 Zofia Agnieszka (ur. 1618, zm. 1637).
- 3 Jerzy (Jan?) (ur. i zm. 1618).
- 4 Bogusław, książę na Birzjach i Dubinkach, Słucku i Kopylu, koniu-szy i chorąży wielki litewski, generalny gubernator Prus Książęcych (ur. 1620, zm. 1669); w 1665 poślubił bliską kuzynkę Annę Marię Radziwiłłównę (ur. 1640, zm. 1667), córkę księcia Janusza (IX) Radziwiłła, hetmana wielkiego litewskiego, z którą dochował się córki, Ludwiki Karoliny, która w 1681 wyszła za margrabiego brandenburskiego Ludwika, jednego z synów Wielkiego Elektora (dalsze szczegóły w jego biogr.).

Po śmierci Janusza Radziwiłła, 27 lutego 1628 w Theusing (Toužim) w Czechach, owdowiała Elżbieta Zofia została żoną *Juliusza Henryka*, księcia saskiego na Lauenburgu od 1619 (ur. Wolfenbüttel 9.04.1586, zm. Praga 20.11.1665), rodzzonego brata księcia Franciszka Karola, męża margrabianki brandenburskiej Agnieszki, starszej siostry Elżbiety

Zofii. Był on uprzednio żonaty z Anną, córką Edzarda II, hrabiego Fryzji Wschodniej (Ostfrieslandii), która była bezdzietna. Z Elżbietą Zofią dochował się syna:

- 1 Franciszek Erdman, książę saski na Lauenburgu (ur. 1629, zm. 1666); w 1653 lub 1654 poślubił swoją kuzynkę Sybillę Jadwigę (ur. 1625, zm. 1703), córkę Augusta, księcia saskiego na Lauenburgu.

Elżbieta Zofia zmarła w wigilię Bożego Narodzenia 1629 we Frankfurcie nad Menem i spoczęła w kościele NMP tamże. Po jej śmierci książę Juliusz Henryk ożenił się z Anną Magdaleną, córką Wilhelma Młodszego von Lobkowitz (Lobkowicz), najwyższego łowczego Królestwa Czech, i miał z nią liczne potomstwo.

G *Dorota Sybilla*

Urodziła się 29 października 1590 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie 12 grudnia 1610 wyszła za *Jana Chrystiana*, księcia brzeskiego w latach 1602–33 (ur. Oława 28.08.1581, zm. Ostróda 25.12.1639), syna Joachima Fryderyka, księcia legnicko-brzeskiego ze śląskiej linii dynastii Piastów (syna margrabianki brandenburskiej Barbary, zob. biogr. Joachima II Hektora), i jego żony Anny Marii, córki Joachima Ernesta, księcia Anhaltu. Mieli wspólnie liczne dzieci:

- 1 Jerzy III, książę brzeski (ur. 1611, zm. 1664); w 1638 poślubił Zofię Katarzynę (ur. 1601, zm. 1659), córkę Karola II, księcia ziebicko-oleśnickiego, i miał z nią potomstwo, zaś jego drugą żoną została w 1660 Elżbieta Maria Karolina (ur. 1638, zm. 1664), córka Ludwika Filipa, palatyna na Simmern, oraz margrabianki brandenburskiej Marii Eleonory (zob. w biogr. Joachima Fryderyka).
- 2 Joachim (ur. 1612, zm. 1613).
- 3–4 Henryk i Ernest (ur. i zm. 1614).
- 5 Anna Elżbieta (ur. 1615, zm. 1616).
- 6 Ludwik IV, książę legnicki (ur. 1616, zm. 1663); w 1649 poślubił Annę Zofię (ur. 1628, zm. 1666), córkę Jana Albrechta II, księcia meklemburskiego na Güstrowie, i miał z nią potomstwo.
- 7 Rudolf (ur. 1617, zm. 1633).
- 8 Chrystian, książę oławski, później legnicko-brzeski (ur. 1618, zm. 1672); w 1648 poślubił Ludwikę (ur. 1631, zm. 1680), córkę Jana Kazimierza, księcia Anhaltu na Dessau (von Anhalt-Dessau); ich dziećmi byli ostatni przedstawiciele dynastii Piastów: Karolina, późniejsza księżna holztyńska (zm. 1707), oraz książę legnicko-brzeski Jerzy Wilhelm (zm. 1675).
- 9 August (ur. 1619, zm. 1620).
- 10 Sybilla Małgorzata (ur. 1620, zm. 1657); w 1637 została żoną Gerarda, hrabiego Denhoffa (Dönhoffa) i wojewody pomorskiego (ur. 1589, zm. 1648), któremu urodziła kilkoro dzieci.

- 11 Dorota (ur. i zm. 1622).
 12 Agnieszka (ur. i zm. 1622).
 13 Zofia Magdalena (ur. 1624, zm. 1660); w 1642 poślubiła Karola Fryderyka, księcia ziębicko-oleśnickiego (ur. 1593, zm. 1647).

Dorota Sybilla zmarła 19 marca 1625 na zamku w Brzegu i została pochowana w kościele zamkowym pw. św. Jadwigi. Książę Jan Chrystian zawarł później morganatyczny związek małżeński z Anną Jadwigą, córką Fryderyka Sitzscha, ochmistrza dworu biskupiego, która urodziła mu liczne potomstwo.

H *Ferzy Albrecht*

Urodził się 30 listopada 1591 na zamku w Cölln. Od młodości był sposobiony do kariery kościelnej. W 1614 objął godność wielkiego mistrza brandenburskiego baliwatu joannitów w Sonnenburgu, którą sprawował wcześniej jego bratanek Ernest (zob. w biogr. Joachima Fryderyka) oraz starszy brat Fryderyk. Zmarł na ospę 29 listopada 1615 na zamku w Sonnenburgu (dzisiejszy Słońsk w lubuskim) i spoczął w kościele parafialnym w Kostrzynie nad Odrą, zniszczonym w 1945.

I *Zygmunt*

Na świat przyszedł 30 listopada 1592 na zamku w podberlińskim Cölln, a zmarł beżennnie i bezpotomnie 30 kwietnia 1640 na zamku w Kleve, stolicy Kliwii, której był namiestnikiem z ramienia elektora. Został pochowany w katolickim kościele klasztorным w Kleve, skąd w końcu 1640 jego ciało przeniesiono do Królewca (obecnie Kaliningrad), gdzie w 1642 spoczęło w krypcie w podziemiach katedry luterńskiej.

J *Jan*

Urodził się 23 lipca 1597 na zamku w Cölln pod Berlinem. Był żołnierzem w służbie cesarskiej. Zmarł 23 września 1627 w „domu króla Danii [zwanym] Steinburg” w Holsztynie i został pochowany w kościele miejskim w Itzehoe, skąd w 1628 jego zwłoki przewieziono do Kulmbachu i złożono w kościele św. Piotra.

K *Jan Ferzy*

Urodził się jako pogrobowiec 14 sierpnia 1598 na zamku w Krośnie nad Odrą. Podobnie jak starszy brat Jan był żołnierzem w służbie cesarskiej; do jego obowiązków należała aprowizacja. Zmarł 6 lutego 1637 na zamku w Crailsheim i w tamtejszym kościele parafialnym spoczął.

Po śmierci Jana Ferzego tron elektorski odziedziczył jego jedyny potomek z pierwszego małżeństwa, Joachim Fryderyk.

JOACHIM FRYDERYK

1598–1608

Handwritten text in a cursive script, likely a Latin document or letter, partially visible on the right edge of the page. The text is written in dark ink on aged paper.

OJCIEC: *Jan Jerzy* (s. 175).
 MATKA: *Zofia Legnicka* (s. 176).
 RODZĘSTWO: s. 177.

Urodził się 27 stycznia 1546 na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński). Od 1553 był administratorem biskupstwa havelburskiego, od 1555 pełnił tę samą funkcję w Lebus (obecnym polskim Lubuszu), a w latach 1567–98 sprawował urząd administratora arcybiskupstwa magdeburskiego. Po śmierci ojca w 1598 został margrabią i elektorem brandenburskim, arcykomornikiem Rzeszy. W tym samym roku w Gera zawarł ze swoim kuzynem Jerzym Fryderykiem (zob. s. 149 w biogr. Albrechta Achillesa) układ rodzinny, zgodnie z którym Marchia Brandenburska, a także Prusy i wszystkie kraje, jakie miały jej w przyszłości przypaść, „po wsze czasy” pozostać miała niepodzielna i dziedziczona w prostej linii męskiej elektora. Śmierć Jerzego Fryderyka w 1603 uczyniła go administratorem Księstwa Pruskiego – regentem Prus w imieniu obłąkanego Albrechta Fryderyka, jak również księciem karniowskim (w 1606 przekazał owe śląskie posiadłości młodszemu synowi Janowi Jerzemu). Zmarł 28 lipca 1608 nieopodal Köpenick pod Berlinem, podczas powrotu z bitwy pod Storkow. Spoczął w katedrze (kolegiacie) przy zamku elektorskim w Cölln, skąd w 1750 wszystkich pochowanych tam Hohenzollernów przeniesiono do zbudowanej w pobliżu nowej katedry (na miejscu której w 1905 stanęła dzisiejsza katedra berlińska).

MAŁŻONKI JOACHIMA FRYDERYKA

I. POŚLUBIONA 8 STYCZNIA 1570 NA ZAMKU W KOSTRZYNIU NAD ODRĄ:

Katarzyna

Była ona młodszą z dwóch córek Jana, margrabiego brandenburskiego na Kostrzynie (zob. s. 167 w biogr. Joachima I Nestora). Urodziła się 10 sierpnia 1549 na zamku w Kostrzynie nad Odrą, a zmarła 10 października

1602 na zamku w Cölln pod Berlinem. Została pochowana w tamtejszej katedrze, obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

II. POŚLUBIONA 2 LISTOPADA 1603 NA ZAMKU W CÖLLN POD BERLINEM:

Eleonora

Była ona córką Albrechta Fryderyka, księcia pruskiego, młodszą siostrą Anny, żony kurprinca Jana Zygmunta, późniejszego elektora brandenburskiego. Urodziła się 22 sierpnia 1583 „w Prusach”, a zmarła w połogu 26 kwietnia 1607 na zamku w Cölln pod Berlinem i spoczęła w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

POTOMSTWO JOACHIMA FRYDERYKA

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (A–K):

A *Jan Zygmunt* (s. 217).

B *Anna Katarzyna*

Urodziła się 26 czerwca 1575 w Wolmerstadt koło Magdeburga lub na zamku w Halle, a 7 grudnia 1597 w zamku Haderslevhus w Haderslev (niem. Hadersleben) została żoną *Chrystiana IV*, króla Danii i Norwegii od 1588 (ur. zamek Frederiksborg, Hillerød, wyspa Zelandia 12.04.1577, zm. zamek Rosenborg pod Kopenhagą 9.03.1648), syna Fryderyka II, króla Danii i Norwegii z dynastii Oldenburgów, i jego żony Zofii, córki Ulryka III zwanego Niemieckim Nestorem, księcia meklemburskiego na Güstrowie (syna margrabianki brandenburskiej Anny, córki elektora Joachima I Nestora):

- 1 Martwe dziecko (1598).
- 2 Fryderyk (ur. i zm. 1599).
- 3 Bezimienny syn (ur. i zm. 1601).
- 4 Chrystian, następca tronu (kronprins) Danii i Norwegii (ur. 1603, zm. 1647); w 1634 poślubił Magdalenę Sybillę (ur. 1617, zm. 1668), której rodzicami byli elektor saski Jan Jerzy I oraz poślubiona mu księżniczka pruska Magdalena Sybilla (zob. biogr. księcia Albrechta Fryderyka).
- 5 Zofia (ur. i zm. 1605).
- 6 Elżbieta (ur. 1606, zm. 1608).
- 7 Fryderyk III, król Danii i Norwegii (ur. 1609, zm. 1670); w 1643 jego żoną została Zofia (ur. 1628, zm. 1685), córka Jerzego, księcia brunszwickiego na Lüneburgu, z którą miał potomstwo.
- 8 Ulryk, biskup Szwerynu (Schwerin), później generał w służbie cesarskiej (ur. 1611, zamordowany 1633).

Anna Katarzyna zmarła 8 kwietnia 1612 na zamku w Kopenhadze i została pochowana w kościele Panny Marii tamże, skąd w 1642 jej szczątki przeniesiono do Roskilde i złożono w kaplicy imienia Chrystiana IV w obrębie tamtejszej katedry – nekropolii władców Danii. Owdowiały

Chrystian zawarł niebawem morganatyczny związek małżeński z Krystyną, córką Ludwika Ludwigsena Munka, której nadał tytuł księżnej Szlezewiku-Holsztynu; małżeństwo to zaowocowało licznym potomstwem (pozbawionym praw do duńskiego tronu), lecz w 1630 zakończyło się oddaleniem Krystyny.

C *Córka (imię nieznanne)*

Urodziła się w 1576 i zmarła wkrótce po narodzinach.

D *Jan Jerzy*

Urodził się 16 grudnia 1577 na zamku w Wolmirstedt. W latach 1592–1604 pełnił funkcję administratora kolegiaty strasburskiej, w 1606 uzyskał od ojca w zarząd księstwo karniowskie na Śląsku Opawskim. Od 1609 piastował stanowisko głównego doradcy elektora ds. wojskowych (*Kriegsoberst von Haus*), a w 1612 został namiestnikiem Marchii Brandenburskiej oraz przewodniczącym elektorskiej Tajnej Rady. W Boże Narodzenie 1613 wraz z elektorem przyjął religię reformowaną (kalwinizm). W 1616 przejął po stryju, Jerzym Albrechcie (s. 208), godność wielkiego mistrza brandenburskiego baliwatu joannitów w Sonnenburgu (obecny Słońsk w lubuskim). W 1619 udzielił poparcia elektorowi Palatynatu Fryderykowi V w jego zmaganiach z Habsburgami o tron czeski, poskutkowało odebraniem mu w 1620 przez cesarza księstwa karniowskiego, stanowiącego lenno Korony czeskiej. Zmarł 12 marca 1624 w Lewoczy (niem. Leutsachu), leżącej wówczas na terenie Węgier, a obecnie na Słowacji. Spoczął w Koszycach.

MAŁŻONKA JANA JERZEGO, POŚLUBIONA 13 CZERWCA 1610 NA ZAMKU

W KARNIOWIE (NIEM. JÄGERNDORF):

Ewa Krystyna

Była ona córką Fryderyka I, księcia Wirtembergii, i jego żony Sybilli, której ojcem był książę anhalcki Joachim Ernest, syn margrabianki brandenburskiej Małgorzaty (zob. s. 167 w biogr. Joachima I Hektora). Urodziła się 16 maja 1590 na zamku w Stuttgarcie, zmarła zaś 5 kwietnia 1657 na zamku w Dreźnie i została pochowana w tamtejszym kościele św. Krzyża.

DZIECI JANA JERZEGO (i–v):

i *Katarzyna Sybilla*

Urodziła się 4 października 1611 na zamku w Karniowie (Jägerndorf) na Śląsku Opawskim, gdzie także zmarła 21 marca 1612.

ii *Jerzy*

Urodził się 10 lutego 1613 na zamku w Karniowie (Jägerndorf) na Śląsku Opawskim, a zmarł 20 listopada 1614 na zamku w Cölln pod Berlinem (późniejszy zamek berliński), dokąd w 1613 przeprowadził się ze Śląska jego ojciec objąwszy urząd namiestnika Marchii Brandenburskiej. Został pochowany w katedrze przy zamku elek-

torskim w Cölln; w 1750 jego szczątki przeniesiono do zbudowanej obok nowej katedry w berlińskiej.

iii *Albrecht*

Urodził się 20 sierpnia 1614, zapewne na zamku w Cölln pod Berlinem, a zmarł 10 lutego 1620. Został najpewniej pochowany w katedrze przy zamku elektorskim.

iv *Katarzyna Sybilla*

Urodziła się 21 października 1615 na zamku w Cölln pod Berlinem i zmarła następnego dnia. Spoczęła przypuszczalnie w katedrze przy zamku elektorskim tamże.

v *Ernest*

Urodził się 18 stycznia 1617 na zamku w Karniowie (Jägerndorf) na Śląsku Opawskim. Po śmierci ojca w 1624 został tytularnym księciem karniowskim i namiestnikiem Marchii Brandenburskiej. Podejmowane próby odzyskania Karniowa nie przyniosły rezultatu. Zmarł 4 października 1642 na zamku w Cölln pod Berlinem i został pochowany w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej. Prawa do księstwa karniowskiego cedował na linię elektorską Hohenzollernów.

E *August*

Urodzony 16 sierpnia 1580 na zamku w Halle, był kanonikiem w Strasburgu. Zmarł 3 maja 1601 na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński) i spoczął w podziemiach tamtejszej katedry; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

F *Albrecht (Albert) Fryderyk*

Urodził się 29 kwietnia 1582 na zamku w Halle, a zmarł 13 grudnia 1600 na zamku w Cölln pod Berlinem i został pochowany w katedrze przy zamku w Cölln; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

G *Joachim*

Urodził się 23 kwietnia 1583 na zamku w Halle jako starsze z bliźniąt, a zmarł natomiast 20 czerwca 1600 na zamku w Dreźnie. Jego zwłoki przewieziono do podberlińskiego Cölln i złożono w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

H *Ernest*

Urodził się 23 kwietnia 1583 na zamku w Halle jako młodsze z bliźniąt. Od 1609 pełnił z ramienia elektora urząd gubernatora Juliaku, a po śmierci w 1611 stryja, margrabiego Fryderyka (zob. s. 206), został wielkim mistrzem brandenburskiego baliwatu joannitów w Sonnenburgu (dzisiejszy Słońsk). Zmarł 28 września 1613 na zamku w Cölln pod Berlinem (późniejszy zamek berliński) i został pochowany w elektorskiej nekropolii w katedrze przy zamku; obecnie spoczywa on w katedrze berlińskiej.

I *Barbara Zofia*

Urodziła się 26 listopada 1584, zapewne na zamku w Halle, a 15 listopada 1609 na zamku w Stuttgarcie została poślubiona przez *Jana Fryderyka*, księcia Wirtembergii od 1608 (ur. Mömpelgard 5.05.1582, zm. Hoheim 28.07.1628), syna Fryderyka I, księcia Wirtembergii, i poślubionej mu Sybilli, córki Joachima Ernesta, księcia Anhaltu, po matce wnuka elektora Joachima I Nestora (zob. s. 167 w jego biogr.). Ich dziećmi byli:

- 1 Henryka (ur. 1610, zm. 1623).
  - 2 Fryderyk (ur. i zm. 1612).
  - 3 Antonia (ur. 1613, zm. 1679).
  - 4 Eberhard III, książę Wirtembergii (ur. 1614, zm. 1674); w 1637 jego żoną została Anna Dorota (ur. 1614, zm. 1655), córka Jana Kazimierza, hrabiego zu Salm-Kyburg, z którą miał potomstwo, a w 1656 ożenił się z Marią Dorotą Zofią (ur. 1639, zm. 1698), córką Joachima Ernesta I, hrabiego zu Oettingen-Oettingen (Öttingen-Öttingen), która dała mu dalsze dzieci.
  - 5 Fryderyk, książę wirtemberski na Neustadt (ur. 1615, zm. 1682); w 1653 poślubił Klarę Augustę (ur. 1632, zm. 1700), córkę Augusta, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel, i miał z nią potomstwo.
  - 6 Ulryk, książę wirtemberski na Neuenburgu (ur. 1617, zm. 1671); w 1647 ożenił się z Zofią Dorotą (ur. 1622, zm. 1648), córką Henryka Wilhelma I, hrabiego zu Solms-Sonnenwalde, z którą miał córkę; drugą jego żoną została w 1651 Izabela (ur. 1623, zm. 1678), córka Alberta, księcia d'Arenberg, z którą także dochował się dzieci.
  - 7 Anna Joanna (ur. 1619, zm. 1679).
  - 8 Sybilla (ur. 1620, zm. 1707); w 1647 poślubiła Leopolda Fryderyka, księcia wirtemberskiego na Mömpelgardzie (ur. 1624, zm. 1662).
- Barbara Zofia zmarła 23 lutego 1636 w pałacu Rezydencja na placu św. Tomasza w Strasburgu i została pochowana w krypcie książąt wirtemberskich w strasburskiej kolegiacie św. Krzyża.

J *Córka (imię nieznane)*

Na świat przyszła w 1585 lub 1586 w Halle lub Wolmirstedt i zmarła wkrótce po narodzinach.

K *Christian Wilhelm*

Urodził się 7 września 1587 na zamku w Wolmirstedt. Po akcesji ojca i jednoczesnym zrzeczeniu się przez niego urzędu administratora arcybiskupstwa Magdeburga (styczeń 1598), przypadła mu w udziale owa godność, którą piastował do 1628. W 1632 przyjął wyznanie katolickie. Na mocy postanowień pokoju westfalskiego (1648) uzyskał Loburg koło Magdeburga i pocysterski klasztor Zinna w Brandenburgii, gdzie zmarł 11 stycznia 1665. Został pochowany w kaplicy w Ziesar.

MAŁŻONKI CHRYSYIANA WILHELMA

I. POŚLUBIONA 11 STYCZNIA 1615 NA ZAMKU W WOLFENBÜTTEL:

Dorota

Była ona córką Henryka Juliusza, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel, Calenbergu i Getyndze, potomka jednej z linii dynastii Welfów, syna margrabianki brandenburskiej Jadwigi (zob. s. 173 w biogr. Joachima II Hektora), i jego drugiej żony Elżbiety, córki Fryderyka II, króla Danii i Norwegii. Urodziła się 18 lipca 1596 na zamku w Wolfenbüttel, a zmarła 11 listopada 1643 na zamku w Ziesar i spoczęła w kościele zamkowym, skąd w 1644 jej prochy przeniesiono do kościoła w Altenburgu.

II. POŚLUBIONA 22 LUTEGO 1650 W PARDZE:

Barbara Euzebia

Była ona córką Jarosława Bořita, hrabiego z Martinic (von Martinitz), królewskiego namiestnika Czech, i jego żony Marii Euzebii, córki Adama II Starszego ze Šternberka, najwyższego burgrabiego Królestwa Czech. W latach 1630–48 była małżonką *Sezima Jana*, pana z Vrtby, w 1624 kreowanego hrabią, najwyższego sędziego oraz najwyższego komornika czeskiego (ur. 1578, zm. 6.03.1648), syna Jana, pana z Vrtby i Magdaleny z Říčan, wdowca po Dorocie z Říčan oraz Judycie z Lisova. Mieli dwóch synów:

- 1 Jan Franciszek, hrabia z Vrtby (ur. 1631, zm. 1687); w 1658 poślubił on Barbarę, córkę Jerzego Piotra Kokorzowecza z Kokorzowa, i miał potomstwo.
- 2 Ferdynand Franciszek Leopold, hrabia z Vrtby (ur. 1636, zm. 1712); w 1667 jego żoną została Katarzyna Konstancja Radkocová z Mirovic (zm. 1685), z którą miał potomstwo, a ok. 1685 pojął za żonę Ludmiłę Katarzynę Vitavovską (zm. 1697).

Barbara Euzebia zmarła 4 czerwca 1656 w Pradze, gdzie również została pochowana.

III. POŚLUBIONA 28 MARCA 1657 W PRADZE:

Maksymiliana

Była ona córką Weicharda, hrabiego zu Salm-Neuburg, oraz jego żony Sydonii, córki Jerzego von Minckwitz. Urodziła się w 1608. Pierwszym jej mężem był poślubiony w 1636 *Krzysztof Parweł*, hrabia von Lichtenstein-Castelcorn (zm. 1648), a drugim *Maksymilian*, hrabia von Waldstein (zm. 1654), katolik od 1620, syn Adama, hrabiego von Waldstein, oraz jego żony Elżbiety von Waldstein, dwukrotny już wdowiec: po Katarzynie Barbarze von Harrach i Marii Poliksenie von Talmberg. Maksymiliana zmarła 8 grudnia 1663.

CÓRKA CHRYSYIANA WILHELMA Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA:

Zofia Elżbieta

Urodziła się 1 lutego 1616 na zamku Moritzburg w Halle, a 28 września 1638 na zamku w Altenburgu poślubiła *Fryderyka Wilhelma II*

zwanego *Pogrobowcem*, księcia saskiego na Altenburgu od 1603 i na Koburgu od 1640 (ur. Weimar 12.02.1603, zm. Altenburg 22.04.1669), syna Fryderyka Wilhelma I, księcia saskiego na Altenburgu i Weimarze, potomka ernestyńskiej linii dynastii Wettynów, i jego drugiej żony Anny Marii, córki Filipa Wilhelma, palatyna Neuburga. Małżeństwo to pozostało bezdzietne. Zofia Elżbieta zmarła 16 marca 1650 na zamku w Altenburgu i została pochowana w krypcie rodowej w kościele zamkowym, zaś Fryderyk Wilhelm II ożenił się z Magdaleną Sybillą, córką elektora saskiego Jana Jerzego I oraz księżniczki pruskiej Magdaleny Sybilli (zob. s. 249 w biogr. księcia Albrechta Fryderyka), która urodziła mu troje dzieci.

CÓRKA JOACHIMA FRYDERYKA Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA:

Maria Eleonora

Urodziła się 1 kwietnia 1607 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie 14 grudnia 1631 poślubiła *Ludwika Filipa*, regenta Palatynatu Reńskiego w latach 1632–49, palatyna Simmern od 1649 (ur. Heidelberg 3.12.1602, zm. Krosno nad Odrą 6.01.1655), młodszego syna Fryderyka IV, elektora Palatynatu Reńskiego z palatyńskiej linii dynastii Wittelsbachów, i jego żony Ludwiki Juliany, córki Wilhelma I Milczka, dziedzicznego stadhoudera Niderlandów i księcia Oranii. Ich dzieci:

- 1 Karol Fryderyk (ur. 1633, zm. 1652 lub 1653).
- 2 Gustaw Ludwik (ur. 1634, zm. 1635).
- 3 Karol Filip (ur. 1635, zm. 1636).
- 4 Ludwik Kazimierz (ur. 1636, zm. 1652).
- 5 Elżbieta Maria Szarlotta (ur. 1638, zm. 1664); w 1660 poślubiła ona Jerzego III, księcia brzeskiego (ur. 1611, zm. 1664), syna margrabianki brandenburskiej Doroty Sybilli (zob. s. 207 w biogr. Jana Jerzego).
- 6 Ludwik Henryk Maurycy (ur. 1640, zm. 1674); w 1666 poślubił Marię (ur. 1642, zm. 1688), córkę Fryderyka Henryka, dziedzicznego stadhoudera Niderlandów oraz księcia Oranii.
- 7 Ludwika Zofia (ur. 1642, zm. 1643).

Maria Eleonora zmarła 18 lutego 1675 w Kreuznach i została pochowana w kościele miejskim w Simmern.

Sukcesorem Joachima Fryderyka został jego najstarszy syn.

JAN ZYGMUNT
1608–1619

Handwritten text in a cursive script, likely a Latin document or letter, partially visible on the right edge of the page. The text is written in dark ink on aged paper.

OJCIEC: *Joachim Fryderyk* (s. 209).

MATKA: *Katarzyna Brandenburska* (s. 210).

RODZENSTWO: s. 211.

Urodził się 8 listopada 1572 w elektorskiej rezydencji w Halle. Po śmierci ojca w 1608 został margrabią i elektorem brandenburskim, arcykomornikiem Rzeszy oraz administratorem Prus Książęcych w imieniu chorego umysłowo teścia, księcia Albrechta Fryderyka. Jako zarządca Prus 11 listopada 1611 przed kościołem św. Anny na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie złożył hołd lenny królowi Polski Zygmuntowi III. Po wygaśnięciu w 1609 dynastii książąt juliacko-kliwijskich, ogłosił się ich spadkobiercą z powołaniem na sukcesyjne prawa małżonki i przyjął tytuł księcia Kliwii, Juliaku i Bergu. Jednocześnie jednak pretensje do owych nadreńskich księstw wysunął palatyn neuburski, także spokrewniony z wymarłą dynastią; zdano się na polubowny sąd cesarza, który ustanowił obu konkurentów współwładcami, samemu zachowując najważniejszą twierdzę, Jülich. Zawarty 12 listopada 1614 w Xanten traktat pokojowy podzielił ostatecznie sporne ziemie: Brandenburgii przypadła Kliwia, Mark, Ravensberg oraz Ravenstein. 25 grudnia 1613 (4 stycznia 1614 według nowego stylu) Jan Zygmunt wraz z rodziną porzucił luteranizm na rzecz wyznania reformowanego (kalwinizmu). Po śmierci teścia w 1618 został księciem pruskim („w Prusach”), nie doczekał jednak otrzymania inwestytury z rąk króla polskiego. Wejście w posiadanie Prus Książęcych – terytorium niezależnego od władzy cesarza – pozwoliło w przyszłości elektorom brandenburskim na przyjęcie tytułu królewskiego. Jan Zygmunt zmarł na skutek apopleksji 23 grudnia 1619 (wedle nowego stylu 2 stycznia 1620) w mieszkaniu swojego kamerdynera Antoniego Freitagą na Poststraße w Berlinie. Spoczął w katedrze (kolegiacie) przy zamku elektorskim w Cölln (od 1709 zamek berliński), skąd w 1750 wszystkie pochowane tam szczątki przeniesiono z rozkazu króla Fryderyka II do zbudowanego w pobliżu nowego

kościół katedralny, w miejscu którego z początkiem XX stulecia stanęła dzisiejsza katedra berlińska.

MAŁŻONKA JANA ZYGMUNTA

POŚLUBIONA 30 PAŹDZIERNIKA 1594 NA ZAMKU W KRÓLEWCU (DZIŚ KALININ-GRAD):

Anna

Jej ojcem był Albrecht Fryderyk, książę pruski, zaś młodsza siostra Eleonora w 1603 poślubiła owdowiałego ojca Jana Zygmunta (zob. w biogr. elektora Joachima Fryderyka). Urodziła się 3 lipca 1576 na zamku w Królewcu (Kaliningrad), a zmarła nocą z 9 na 10 kwietnia 1625 na zamku elektorskim w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński). Została pochowana w katedrze w Cölln, skąd w 1750 jej prochy przeniesiono do nowej katedry berlińskiej.

POTOMSTWO JANA ZYGMUNTA (A–H):

A *Ferzy Wilhelm* (s. 222).

B *Anna Zofia*

Urodziła się 28 marca 1598 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie 14 września 1614 r. miał miejsce jej ślub z *Fryderykiem Ulrykiem*, księciem brunszwickim na Wolfenbüttel i Calenbergu od 1613 (ur. Wolfenbüttel 15.04.1591, zm. Brunzwik 21.08.1634), synem Henryka Juliusza, księcia brunszwickiego na Wolfenbüttel, Calenbergu i Getyndze, wywodzącego się z dynastii Welfów, syna margrabiarki brandenburskiej Jadwigi (zob. s. 173 w biogr. Joachima II Hektora), i jego drugiej żony Elżbiety, córki Fryderyka II, króla Danii i Norwegii. Małżeństwo pozostało bezdzietne, a po śmierci męża Anna Zofia powróciła do Brandenburgii. Zmarła 29 grudnia 1659 w „domu elektorskim na Berliner Straße” w Berlinie i została pochowana w katedrze w Cölln; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

C *Maria Eleonora*

Urodziła się 21 listopada 1599 na zamku w Królewcu (Kaliningrad), a 5 grudnia 1620 na zamku w Sztokholmie poślubiła *Gustawa II Adolfa*, króla Szwecji od 1611 (ur. Sztokholm 19.12.1594, poległ pod Lützen 16.11.1632), syna Karola IX, króla Szwecji z dynastii Wazów, oraz jego drugiej żony Krystyny, córki Adolfa, księcia szlezwicko-holsztyńskiego na Gottorp. Ich dziećmi byli:

1 Bezimienna córka (ur. i zm. 1621).

2 Krystyna (ur. 1623, zm. 1624).

3 Bezimienny syn (ur. i zm. 1625).

4 Krystyna, królowa Szwecji (ur. 1626, zm. 1689).

28 listopada (8 grudnia wedle nowego stylu) 1620 w kościele św. Mikołaja (tzw. Storkyrkan – Wielki Kościół) w Sztokholmie Maria Eleonora

została ukoronowana na szwedzką królową małżonkę. Po śmierci męża popadła w poważny kryzys psychiczny, przez co w 1636 została usunięta z dworu i pozbawiona praw do wychowywania córki. W 1640 zbiegła za granicę; przebywała na dworach duńskim i brandenburskim, aby w 1650 powrócić do Szwecji, gdzie była świadkiem rządów i abdykacji córki, ostatniej z Wazów. Zmarła 18 (28 wedle nowego stylu) marca 1655 na zamku w Sztokholmie i spoczęła u boku małżonka w sztokholmskim Riddarholmskyrkan.

D *Katarzyna*

Urodziła się 7 czerwca 1602 na zamku w Królewcu (obecnie Kalininograd). Pierwszym jej mężem został poślubiony *per procura* 22 stycznia 1626 na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński) i osobiście 2 marca 1626 w węgierskich Koszycach (obecnie na Słowacji) *Gabriel (Gábor) Bethlen*, książę Siedmiogrodu od 1613, protestancki antykról Węgier w latach 1620–21, książę opolski w latach 1622–25 (ur. Marosillye, obecnie Ilija, Rumunia 15.II.1580, zm. Gyulaférvár, dziś Alba Iulia, Rumunia 25.II.1629), syn Wolfganga (Farkasa) Bethlena oraz jego małżonki Druzsiny, córki Stefana Lázár de Szárhegy. Był on wcześniej żonaty z Zuzanną, córką Władysława Károlyi, z którą miał troje zmarłych młodo dzieci, lecz jego małżeństwo z margrabianką brandenburską pozostało bezdzietne. W testamencie Gabriel wyznaczył małżonkę swoją sukcesorką i w listopadzie 1629 wstąpiła ona na siedmiogrodzki tron. Jej polityka spotkała się wkrótce z silnym oporem możnych i we wrześniu następnego roku Katarzyna była zmuszona abdykować. Złożywszy mitrę powróciła do Niemiec, w 1633 przeszła na katolicyzm, a 27 grudnia 1639 w Wiedniu wyszła za *Franciszka Karola* (ur. 12.05.1594, zm. 20.II.1660), księcia saskiego na Lauenburgu od 1619, który w 1640 przyjął wyznanie katolickie; był on wdowcem po margrabiance brandenburskiej Agnieszce (zob. s. 205 w biogr. elektora Jana Jerzego), lecz ani z nią, ani z Katarzyną nie miał dzieci. Katarzyna zmarła 9 lutego 1644 na zamku w Schöningen i została pochowana w kościele w Lauenburgu. Owdowiały książę ożenił się z Krystyną Elżbietą, hrabianką von Meggau, jednak i ona nie urodziła mu dzieci i na jego osobie wygasła saska linia dynastii askańskiej.

E *Joachim Zygmunt*

Urodził się 4 sierpnia 1603 na zamku w Cölln pod Berlinem (obecny zamek berliński). Po śmierci stryja, Jana Jerzego (zob. s. 212 w biogr. elektora Joachima Fryderyka), w 1624 został wybrany wielkim mistrzem brandenburskiego baliwatu joannitów w Sonnenburgu (dzisiejszy Słońsk, województwo lubuskie). Zmarł krótko potem 5 marca 1625 na zamku w Cölln pod Berlinem i został pochowany w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

F *Agnieszka*

Urodziła się 10 września 1606 na zamku w Zechlinie (obecnie Rheinsberg), gdzie również zmarła 22 marca 1608. Spoczęła w kościele parafialnym w Wittstock.

G *Jan Fryderyk*

Urodził się 28 sierpnia 1607 na zamku w Zechlinie (Rheinsberg), i tam również umarł 11 marca następnego roku. Został pochowany w kościele parafialnym w Wittstock.

H *Albrecht Chrystian*

Urodził się 17 marca, a zmarł 24 maja 1609 na zamku w Cölln pod Berlinem i został pochowany w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa on w katedrze berlińskiej.

Następcą Jana Zygmunta został jego najstarszy syn Jerzy Wilhelm.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter, partially visible on the left edge of the page.

JERZY WILHELM
1619–1640

OJCIEC: *Jan Zygmunt* (s. 217).
MATKA: *Anna Pruska* (s. 219).
RODZEŃSTWO: s. 219.

Urodził się 3 (13 wedle nowego stylu) listopada 1595 w zamku elektorskim w Cölln pod Berlinem (od 1709 berliński zamek królewski). W 1613 otrzymał urząd namiestnika Kłiwii. Po śmierci ojca w 1619 został margrabią i elektorem brandenburskim, arcykomornikiem Rzeszy, księciem Kłiwii, hrabią Mark, Ravensberga i Ravenstein oraz księciem pruskim („w Prusach”); 23 września 1621 otrzymał od króla Polski formalną inwestyturę na Prusy Książęce i złożył w Warszawie hołd lenny Zygmuntowi III. Ów akt został ponowniony po wstąpieniu na polski tron Władysława IV 21 marca 1633, jednakże tylko przez posłów elektora. Po śmierci 10 marca 1637 księcia pomorskiego Bogusława XIV i wygaśnięciu dynastii Gryfitów, powołując się na stare układy sukcesyjne wysunął pretensje do Pomorza Zachodniego, będącego wówczas pod okupacją szwedzką. Zmarł 1 grudnia 1640 na zamku w Królewcu (Kaliningrad) i został pochowany w katedrze królewieckiej, częściowo zniszczonej podczas bombardowania w 1944.

MAŁŻONKA JERZEGO WILHELMA
POŚLUBIONA 24 LIPCA 1616 NA ZAMKU W HEIDELBERGU:

Elżbieta Szarlotta

Była córką Fryderyka IV, elektora Palatynatu Reńskiego z palatyńskiej linii dynastii Wittelsbachów, i jego żony Ludwiki Juliany, córki Wilhelma I Milczka, stadhoudera Niderlandów, księcia Oranii; jej młodszy brat Ludwik Filip zaślubił margrabinę brandenburską Marię Eleonorę, córkę elektora Joachima Fryderyka. Elżbieta Szarlotta urodziła się 19 listopada 1597 na zamku w Neumarkt, a zmarła 26 kwietnia 1660 na zamku w Krośnie Odrzańskim. Pochowano ją w katedrze w Cölln pod Berlinem; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

POTOMSTWO JERZEGO WILHELMA (A–D):

A *Ludwika Szarlotta*

Urodziła się 13 września 1617 na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 zamek berliński), a 9 października 1645 na zamku w Królewcu (obecnie Kaliningrad) wyszła za *Jakuba*, księcia Kurlandii i Semigalii od 1638 (ur. Goldingen 7.II.1610, zm. Mitawa 31.I2.1681, 1.01.1682 w nowym stylu), syna księcia kurlandzkiego Wilhelma z dynastii Kettlerów, oraz księżniczki pruskiej Zofii (zob. s. 249 w biogr. księcia Albrechta Fryderyka). Dochowali się licznych dzieci:

- 1 Ludwika Elżbieta (ur. 1646, zm. 1690); w 1670 poślubiła Fryderyka II, landgraфа heskiego na Homburgu (ur. 1633, zm. 1708), i miała z nim potomstwo.
- 2 Władysław Henryk (zm. młodo).
- 3 Fryderyk Kazimierz, książę Kurlandii i Semigalii (ur. 1650, zm. 1698); w 1675 jego żoną została Zofia Amalia (ur. 1650, zm. 1688), córka Henryka, hrabiego Nassau na Siegen, z którą miał potomstwo, a w 1691 poślubił on margrabiankę brandenburską Elżbietę Zofię, która urodziła mu syna (zob. 182 w biogr. elektora Jana Jerzego).
- 4 Szarlotta Maria, opatka w Herford (ur. 1651, zm. 1728).
- 5 Maria Amalia Anna (ur. 1653, zm. 1711); w 1673 poślubiła swojego brata ciotecznego Karola, landgraфа heskiego na Kassel (ur. 1654, zm. 1730), syna margrabianki brandenburskiej Jadwigi Zofii (zob. s. 225), i miała z nim potomstwo.
- 6 Karol Jakub (ur. 1654, zm. 1677).
- 7 Ferdynand, książę Kurlandii i Semigalii (ur. 1655, zm. 1737); w 1730 poślubił Joannę Magdalenę (ur. 1708, zm. 1760), córkę Jana Jerzego, księcia saskiego na Weißenfels.
- 8 Aleksander (ur. 1658, zm. 1686).
- 9 Krystyna (zm. młodo).

Ludwika Szarlotta zmarła 29 sierpnia 1676 na zamku w Mitawie i spoczęła w tamtejszym kościele zamkowym.

B *Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor* (s. 226).C *Jadwiga Zofia*

Urodziła się 14 lipca 1623 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie 19 lipca 1649 poślubiła *Wilhelma VI*, landgraфа heskiego na Kassel od 1637 (ur. Kassel 2.06.1629, zm. Haina 26.07.1663), syna Wilhelma V, landgraфа heskiego na Kassel, i jego żony Amalii Elżbiety, córki Filipa Ludwika II, hrabiego von Hanau-Münzenberg. Dochowali się wspólnie licznych dzieci:

- 1 Szarlotta Amalia (ur. 1650, zm. 1714); w 1667 została wydana za mąż za Chrystiana V, króla Danii i Norwegii (ur. 1646, zm. 1699), i miała z nim potomstwo.

- 2 Wilhelm VII, landgraf heski na Kassel (ur. 1651, zm. 1670).
- 3 Ludwika (ur. i zm. 1652).
- 4 Karol, landgraf heski na Kassel (ur. 1654, zm. 1730); w 1673 poślubił Marię Amalię Annę (ur. 1653, zm. 1711), córkę Jakuba, księcia Kurlandii i Semigalii, oraz margrabianki brandenburskiej Ludwiki Szarlotty (zob. s. 224), i miał z nią potomstwo.
- 5 Filip, landgraf heski na Philippsthal (ur. 1655, zm. 1721); jego żoną została poślubiona w 1680 Katarzyna Amalia (ur. 1654, zm. 1736), córka Karola Ottona, hrabiego zu Solms-Laubach, z którą miał potomstwo.
- 6 Jerzy (ur. 1658, zm. 1675).
- 7 Elżbieta Henryka, żona Fryderyka III, elektora brandenburskiego, od 1701 r. króla pruskiego („w Prusach”) pod imieniem Fryderyka I (dalsze szczegóły w jego biogr.).

Po śmierci męża Jadwiga Zofia sprawowała regencję w imieniu nieletnich synów, Wilhelma VII i Karola; urząd złożyła w 1677. Zmarła 26 czerwca 1683 w zamku Wilhelmsburg w Schmalkalden i została pochowana w krypcie książęcej w kościele św. Marcina w Kassel.

D *Jan Zygmunt*

Urodził się 5 sierpnia 1624 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie zmarł 9 listopada tego roku. Został pochowany w katedrze przy zamku w Cölln; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

Sukcesorem Jerzego Wilhelma został jego jedyny syn.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter, partially visible on the left edge of the page.

**FRYDERYK WILHELM
WIELKI ELEKTOR**

1640–1688

OJCIEC: *Jerzy Wilhelm* (s. 222).

MATKA: *Elżbieta Szarlotta Palatyńska* (s. 223).

RODZENSTWO: s. 224.

Przydomek (niem. *Großer Kurfürst*) zyskał dzięki odniesionemu nad wojskami szwedzkimi zwycięstwu pod Fehrbellin (1675), które przełamało mit o niezwyciężoności armii szwedzkiej, dając jednocześnie początek legendzie o niepokonanej armii pruskiej; miano *Wielkiego Elektora* zostało szeroko rozpropagowane przez niemiecką historiografię i stało się w późniejszym czasie synonimem imion Fryderyka Wilhelma. Urodził się dnia 6 (wedle nowego stylu 16) lutego 1620 na zamku w Cölln pod Berlinem (od 1709 królewski zamek berliński). Po śmierci ojca w 1640 został margrabią i elektorem brandenburskim, arcykomornikiem Rzeszy, księciem Kliwii, hrabią Mark, Ravensberga i Ravenstein oraz księciem pruskim („w Prusach”). 6 października 1641 w na dziedzińcu zamku Królewskiego w Warszawie złożył Władysławowi IV hołd lenny z Prus Książęcych, otrzymując w zamian inwestyturę. 24 października 1648 na mocy traktatu westfalskiego, kończącego wojnę trzydziestoletnią, uzyskał wschodnią część Pomorza Zachodniego z Kołobrzegiem, Słupskiem i Stargardem (bogatsza część zachodnia ze Szczecinem oraz Stralsundem przypadła Szwecji) jak również trzy dawne księstwa biskupie w Niemczech: Magdeburg, Halberstadt i Minden. Po wstąpieniu na tron polski Jana Kazimierza, 15 lutego 1649 w Krakowie uzyskał od niego odnowienie inwestytury pruskiej. Podczas potopu szwedzkiego stanął po stronie Karola Gustawa i po ucieczce Jana Kazimierza na Śląsk, 17 stycznia 1656 w Królewcu uznał się lennikiem króla Szwecji z Księstwa Pruskiego, a jednocześnie przyłączył doń będącą dotąd w posiadaniu Polski Warmię. Układem zawartym w dniu 20 listopada 1656 w Labiewie (niem. Labiau) Karol Gustaw, w zamian za „wieczny pokój” z Brandenburgią-Prusami, uznał suwerenność elektora w Prusach oraz Warmii. Następnie, korzystając z osłabienia Rzeczypospo-

litej, Fryderyk Wilhelm wymógł na Janie Kazimierzu podpisanie traktatów welawsko-bydgoskich (19.09.1657 zawarto tajny traktat w Welawie, a 6.11 uzupełniający traktat w Bydgoszczy), zgodnie z którymi polski król uznał suwerenność Prus Książęcych – odtąd elektor, będący w ramach Rzeszy Niemieckiej lennikiem cesarza zarówno z Marchii Brandenburskiej, jak i posiadłości pomorskich oraz nadreńskich, stawał się jako książę pruski władcą niezależnym od nikogo. Jednocześnie Fryderyk Wilhelm oddał Rzeczypospolitej księstwo warmińskie, w zamian za co uzyskał starostwa lęborskie i bytowskie, które pozostały formalnie lennem Polski do 1773. W 1675 zajął Pomorze Szwedzkie, które musiał jednak zwrócić na mocy pokoju z Saint-Germain-en-Laye 29 czerwca 1679. W 1685 przyjął tytuł hrabiego Hohenzollern. Zmarł wskutek puchliny wodnej 29 kwietnia (9 maja według nowego stylu) 1688 na zamku w Poczdamie pod Berlinem i spoczął w katedrze (kolegiacie) przy zamku elektorskim w Cölln; stamtąd na rozkaz Fryderyka II w 1750 wszystkie szczątki przeniesiono do zbudowanej w pobliżu nowej katedry, na miejscu której z początkiem XX stulecia stanęła dzisiejsza katedra berlińska.

MAŁŻONKI FRYDERYKA WILHELMA

I. POŚLUBIONA 7 GRUDNIA 1646 W PAŁACU OUDE HOF (OBECNIE PAŁAC NOORDEINDE) W HADZE:

Ludwika Henryka

Była córką Fryderyka Henryka, dziedzicznego stadhoudera (namiestnika) Niderlandów, księcia Oranii i hrabiego Nassau na Katzenelnbogen, Vian-den i Dietz, potomka dynastii Orańskiej-Nassau, i jego żony Amalii, córki Jana Albrechta I, hrabiego zu Solms-Braunfels. Urodziła się 27 listopada 1627 w pałacu Oude Hof (dziś pałac Noordeinde) w Hadze, a zmarła po ciężkiej chorobie 18 czerwca 1667 na zamku w podberlińskim Cölln. Została pochowana w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej (por. powyżej w biogramie jej męża).

II. POŚLUBIONA 24 CZERWCA 1668 NA ZAMKU W GRÖNINGEN (HALBERSTADT):

Dorota

Była córką Filipa, księcia szleszwicko-holsztyńskiego na Glücksburgu (von Schleswig-Holstein-Glücksburg), potomka dynastii Oldenburgów, i Zofii Jadwigi, córki Franciszka II, księcia saskiego na Lauenburgu. Urodziła się 9 października 1636 na zamku w Glücksburgu. Jej pierwszym mężem był poślubiony 19 października 1653 w Celle *Chrystian Ludwik*, książę brunszwicko-lüneburski na Calenbergu w latach 1641–48, na Celle od 1648 oraz na Harburgu od 1651 (ur. Herzberg 25.02.1622, zm. Celle 25.03.1665), synem Jerzego, księcia brunszwicko-lüneburskiego na Calenbergu wywodzącego się z jednej z licznych linii dynastii Welfów, oraz jego żony Anny

Eleonory, której rodzicami byli landgraf heski Ludwik V Wierny i margrabianka brandenburska Magdalena (zob. s. 195 w biogr. elektora Jana Jerzego); małżeństwo to pozostało bezdzietne. Dorota zmarła 16 sierpnia 1689 w Karlsbadzie (Czechy) i spoczęła u boku drugiego męża w katedrze w Cölln; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

POTOMSTWO FRYDERYKA WILHELMA

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (A–G):

A *Wilhelm Henryk*

Urodził się 21 maja 1648 na zamku w Kleve i od urodzenia był następcą tronu (kurpryncem) Brandenburgii oraz Prus Książęcych. Zmarł 24 października 1649 na zamku w Wesel i został pochowany w katedrze przy zamku elektorskim w Cölln pod Berlinem; obecnie spoczywa on w katedrze berlińskiej.

B *Dwa poronienia*

Miały miejsce w 1650 oraz późnym latem 1651.

C *Karol Emil (Emanuel)*

Urodził się 16 lutego 1655 na zamku w Cölln pod Berlinem (późniejszy zamek berliński) i od urodzenia był następcą tronu (kurpryncem) Brandenburgii-Prus. Od młodości służył w elektorskiej armii i w 1674 u boku ojca wziął udział w wojnie francusko-holenderskiej. W jej toku zachorował na „złośliwą febrę” (prawdopodobnie była to dyzenteria) i zmarł 7 grudnia 1674 w rezydencji Dettlinger Hofe (później Sengenwaldsches Haus) na Brandgasse w Strasburgu. Jego zwłoki przewieziono do Cölln i złożono w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

D *Fryderyk III, który został królem pruskim Fryderykiem I (s. 253).*

E *Amalia*

Urodziła się 19 listopada 1664 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie zmarła 1 lutego 1665. Została pochowana w katedrze w Cölln; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

F *Henryk*

Urodził się 19 listopada 1664 na zamku w Cölln pod Berlinem, gdzie także zmarł 26 listopada tegoż roku. Znalazł pochówek w katedrze w Cölln; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

G *Ludwik*

Urodził się 8 lipca 1666 na zamku w Kleve, a zmarł nagle, być może na szkarlatynę (podejrzewano otrucie), 7 kwietnia 1687 na zamku w Poczdamie pod Berlinem. Został pochowany w katedrze przy zamku elektorskim w Cölln pod Berlinem (zamek berliński); obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

MAŁŻONKA LUDWIKA, POŚLUBIONA 7 STYCZNIA 1681 NA ZAMKU

W KRÓLEWCU (OBECNIE KALININGRAD):

Ludwika Karolina Radziwiłłówna

Jej ojcem był Bogusław Radziwiłł herbu Trąby, książę na Birżach i Dubinkach, Słucku i Kopylu, koniuszy wielki litewski i generalny gubernator Prus Książęcych (syn margrabianki brandenburskiej Elżbiety Zofii, zob. s. 206 w biogr. Jana Jerzego), matką zaś jego żona Anna Maria Radziwiłłówna, córka Janusza (IX) Radziwiłła, księcia na Brizach i Dubinkach, hetmana wielkiego litewskiego. Urodziła się 9 marca 1667 na zamku w Królewcu (obecnie Kaliningrad). Zgon ojca 31 grudnia 1669 uczynił ją księżną na Brizach i Dubinkach, Słucku i Kopylu etc., dziedziczką ogromnych dóbr birżańskiej linii Radziwiłłów, zwanych dobrami nieświeskimi, a w późniejszym czasie neuburskimi. Po śmierci margrabiego Ludwika, z którym nie dochowała się dzieci, latem 1688 zaręczono ją z królewiczem polskim *Jakubem Sobieskim*, synem Jana III, jednak 10 sierpnia 1688 w rezydencji posła cesarskiego na Breiten-Strasse w Berlinie poślubiła potajemnie *Karola Filipa*, księcia neuburskiego, od śmierci starszego brata w 1716 pod imieniem *Karola III Filipa* elektora Palatynatu Reńskiego, księcia Juliaku i Bergu (ur. Neuburg 4.II.1661, zm. Mannheim 31.II.1742), syna Filipa Wilhelma, elektora Palatynatu Reńskiego oraz księcia Juliaku i Bergu z palatyńskiej linii Wittelsbachów, i jego drugiej żony Elżbiety Amalii, córki Jerzego II Uczonogo, landgraфа heskiego na Darmstadcie. Ich dziećmi byli:

- 1 Leopoldyna Eleonora Józefina (ur. 1689, zm. 1693).
- 2 Maria Anna (ur. 1690, zm. 1692).
- 3 Elżbieta Augusta Zofia, dziedziczka dóbr neuburskich (ur. 1693, zm. 1728); w 1717 poślubiła Józefa Karola Emanuela Augusta, palatyna Sulzbach (ur. 1694, zm. 1729), i miała z nim liczne potomstwo.
- 4 Syn (ur. i zm. 1695).

Ludwika Karolina zmarła w położu 23 marca 1695 na zamku w Brzegu i została pochowana w kościele zamkowym św. Jadwigi tamże. Owdowiały Karol Filip ożenił się z Teresą Katarzyną, córką Józefa Karola, księcia Lubomirskiego, z którą miał dwie zmarłe rychło córki, a jego trzecią (morganatyczną) żoną została Jolanta (Violanta) Maria Teresa, córka Sebastiana, hrabiego von Thurn und Taxis, lecz ze związku tego nie przyszły na świat dzieci.

DZIECI FRYDERYKA WILHELMA Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (A–G):

A *Filip Wilhelm*

Urodził się 19 maja 1669 na zamku w Królewcu (obecnie Kaliningrad). Dzięki staraniom matki wszedł w dziedziczne posiadanie dóbr i zamku Schwedt nad Odrą, do których dołączono wkrótce pobliski zamek Wildenbruch (obecnie Swobnica w województwie zachodniopomorskie) – wymienione posiadłości były dożywotnio zarządzane przez margrabinę Dorotę. W 1692 został przez starszego brata mianowany panem dawne-

go księstwa biskupiego Halberstadtu, namiestnikiem Magdeburga oraz członkiem elektorskiej Tajnej Rady. Służył w brandenbursko-pruskiej armii, gdzie w 1697 uzyskał rangę generała feldcechmistrza (Generalfeldzeugmeister). Zmarł 19 listopada 1711 na zamku w Schwedt i został pochowany w nekropolii rodowej w katedrze przy zamku berlińskim, skąd w 1750 jego szczątki przeniesiono do wzniesionej w pobliżu nowej katedry.

MAŁŻONKA FILIPA WILHELMA, POŚLUBIONA 25 STYCZNIA 1699 NA ZAMKU W ORANIENBAUM KOŁO DESSAU:

Joanna Szarlotta

Była ona córką Jana Jerzego II, księcia Anhaltu na Dessau, potomka jednej z bocznych linii dynastii askańskiej, i poślubionej mu Henryki Katarzyny, córki Fryderyka Henryka, dziedzicznego stadhoudera Niderlandów oraz księcia Oranii (rodzonej siostry pierwszej małżonki Wielkiego Elektora). Urodziła się 16 kwietnia 1682 na zamku w Dessau. 4 lutego 1729 została wybrana przełożoną w Herford, lecz uczyniła klasztor swoją rezydencją dopiero w 1735. Zmarła na skutek udaru nocą z 30 na 31 marca 1750 w klasztorze w Herford i tam również została pochowana.

POTOMSTWO FILIPA WILHELMA (i–vii):

LINIA NA SCHWEDT | ss. 231–236

i *Fryderyka Dorota Henryka*

Urodziła się 24 lutego 1700 na zamku w Oranienbaum koło Dessau i tam również zmarła dnia 7 lutego 1701. Pochowano ją w katedrze w Cölln; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

ii *Fryderyk Wilhelm*

Urodził się 27 grudnia 1700 na zamku w Oranienbaum nieopodal Dessau. Po śmierci ojca w 1711 objął włości Schwedt i Wildenbruch (z uwagi na wiek margrabiego początkowo zarządzane przez zastępców). Poświęcił się karierze w pruskiej kawalerii, w 1723 został majorem generałem, a w 1737 otrzymał awans na generała lejtnanta. Zmarł 4 marca 1771 na zamku w Wildenbruch (obecnie Swobnica) i spoczął w kościele miejskim w Schwedt nad Odrą, skąd jego szczątki przeniesiono później do katedry berlińskiej.

MAŁŻONKA FRYDERYKA WILHELMA, POŚLUBIONA 10 LISTOPADA 1734 NA ZAMKU W POCDAMIE POD BERLINEM:

Zofia Dorota Maria

Była ona córką Fryderyka Wilhelma I, króla pruskiego. Na świat przyszła 25 stycznia 1719 na zamku w Berlinie, zmarła 13 listopada 1765 na zamku w Schwedt nad Odrą i została pochowana w kościele miejskim w Schwedt, skąd jej prochy przeniesiono w późniejszym czasie wraz z prochami męża do katedry berlińskiej.

DZIECI MAŁŻEŃSKIE FRYDERYKA WILHELMA (a–c):

a *Fryderyka Zofia Dorota*

Urodziła się 18 grudnia 1736 na zamku w Schwedt i tam też 29 listopada 1753 wyszła za *Fryderyka II Eugeniusza*, księcia Wirtembergii od 1795 (ur. Stuttgart 21.01.1732, zm. Hohenheim 22.12.1797), syna Karola I Aleksandra, księcia Wirtembergii, i jego żony Marii Augusty Anny, córki Anzelma Franciszka, 2. księcia von Thurn und Taxis, dziedzicznego poczmistrza generalnego i cesarskiego głównego komisarza. Dochowali się licznych dzieci:

- 1 Fryderyk I Wilhelm Karol, książę, od 1806 król Wirtembergii (ur. 1754, zm. 1816); w 1780 poślubił Augustę Karolinę Fryderykę Ludwikę (ur. 1764, zm. 1788), córkę Karola Wilhelma Ferdynanda, księcia Brunzwiku, z którą miał potomstwo (małżonkowie od 1786 pozostawali w separacji), zaś jego drugą żoną została w 1797 Szarlotta Augusta Matylda (ur. 1766, zm. 1828), córka Jerzego III, króla Wielkiej Brytanii i Irlandii.
- 2 Ludwik Fryderyk Aleksander (ur. 1756, zm. 1817); jego żoną została w 1784 Maria Anna (ur. 1768, zm. 1854), córka Adama Kazimierza Czartoryskiego herbu Pogoń Litewska, księcia na Klewaniu i Żukowie, z którą miał syna; rozwiedli się w 1793, a w 1797 Ludwik ożenił się z Henryką (ur. 1780, zm. 1857), córką Karola Chrystiana, księcia Nassau na Weilburgu (von Nassau-Weilburg), i dochował dalszych dzieci.
- 3 Eugeniusz Fryderyk Henryk (ur. 1758, zm. 1822); w 1787 poślubił Ludwikę (ur. 1764, zm. 1834), córkę Chrystiana Karola, księcia zu Stolberg-Gedern, z którą miał potomstwo.
- 4 Zofia Dorota Augusta Ludwika, po przejściu na prawosławie Maria Fiodorowna (ur. 1759, zm. 1828); w 1776 poślubiła Pawła I, cesarza Rosji (ur. 1754, zamordowany 1801), któremu urodziła liczne dzieci.
- 5 Wilhelm Fryderyk Filip (ur. 1761, zm. 1830); w 1800 jego morganatyczną żoną została Wilhelmina (ur. 1777, zm. 1822), córka Karola, barona von Tunderfelt-Rhodis, z którą miał potomstwo.
- 6 Ferdynand August Fryderyk, cesarski feldmarszałek (ur. 1763, zm. 1834); w 1795 ożenił się on z Albertyną Wilhelminą Amalią (ur. 1771, zm. 1829), córką Chrystiana Günthera, księcia von Schwarzburg-Sondershausen, z którą

wziął rozwód w 1801, a jego drugą żoną została w 1817 Paulina Kunegunda Walburga (ur. 1771, zm. 1855), córka Franciszka Jerzego, księcia von Metternich-Winneburg.

- 7 Fryderyka Elżbieta Amalia (ur. 1765, zm. 1785); w 1781 poślubiła Piotra I Fryderyka Ludwika, wielkiego księcia Oldenburga (ur. 1755, zm. 1829), i miała z nim potomstwo.
- 8 Elżbieta Wilhelmina Ludwika (ur. 1767, zm. 1790); w 1788 wyszła za Franciszkę Józefa Karola, arcyksięcia austriackiego, późniejszego cesarza rzymsko-niemieckiego Franciszka II i cesarza austriackiego Franciszka I (ur. 1768, zm. 1835), z którym miała rychło zmarłą córkę.
- 9 Fryderyka Wilhelmina Katarzyna (ur. i zm. 1768).
- 10 Karol Fryderyk Henryk (ur. 1770, zm. 1791).
- 11 Aleksander Fryderyk Karol (ur. 1771, zm. 1833); w 1798 poślubił on Antoninę Ernestynę Amalię (ur. 1779, zm. 1824), córkę Franciszka, księcia saskiego na Koburgu-Saalfeld, i miał z nią potomstwo.
- 12 Henryk Fryderyk Karol (ur. 1772, zm. 1833); w 1798 zaślubił morganatycznie Chrystianę Karolinę Alexei, kreowaną baronową von Hochberg und Rottenburg oraz hrabiną von Urach (ur. 1799, zm. 1853), z którą miał potomstwo.

Dorota zmarła 9 marca 1798 na zamku w Stuttgarcie i została pochowana w podziemiach kolegiaty św. Krzyża tamże (wedle innych danych w kościele zamkowym w Köpenick).

b *Anna Elżbieta Ludwika*

Poślubiła ona *Augusta Ferdynanda*, księcia pruskiego (szczegóły zob. w biogr. króla Fryderyka Wilhelma I).

c *Jerzy Filip Wilhelm*

Urodził się 10 września 1741 na zamku w Schwedt i tam również zmarł 28 kwietnia 1742. Spoczął w kościele miejskim w Schwedt.

d *Filipina Augusta Amalia*

Urodzona 10 października 1745 (na zamku w Schwedt), 10 stycznia 1773 w zamku berlińskim poślubiła *Fryderyka II*, landgrafa heskiego na Kassel od 1760 (ur. Kassel 14.08.1720, zm. zamek Weissenstein 31.10.1785), syna Wilhelma VIII, landgrafa heskiego na Kassel, i jego żony Doroty Wilhelminy, córki Maurycego Wilhelma, księcia saskiego na Zeitz. Był on wcześniej żonaty z księżniczką brytyjską Marią, córką Jerzego II i margrabianki brandenburskiej Karoliny (zob. s. 200 w biogr. elektora Jana Jerzego), z którą miał potomstwo, małżeństwo z Filipiną okazało się jednak bezdzietne. Zmarła ona 1 maja 1800 na zamku w Berlinie i spoczęła w tamtejszej katedrze.

e *Ferzy Filip Wilhelm*

Urodził się 3 maja 1749 na zamku w Schwedt, gdzie zmarł 13 sierpnia 1751. Spoczął w kościele miejskim w Schwedt.

SYN POZAMAŁŻEŃSKI FRYDERYKA WILHELMA:

z nieznaną kobietą:

Ferzy Wilhelm von Jägersfeld. Urodził się w 1725, a zmarł 2 sierpnia 1797 w Lauenburgu. Dochował się naturalnego syna.

iii *Henryka Maria*

Urodziła się 2 marca 1702 na zamku w Schwedt i 8 grudnia 1716 w zamku berlińskim poślubiła *Fryderyka Ludwika*, księcia następcę wirtemburskiego (ur. Stuttgart 14.12.1698, zm. Ludwigsburg 23.11.1731), syna Eberharda IV Ludwika, księcia Wirtembergii, i jego żony Joanny Elżbiety, córki Fryderyka VII Magnusa, margrabiego badenkiego na Durlach. Mieli dwoje dzieci:

1 Eberhard Fryderyk (ur. 1718, zm. 1719).

2 Ludwika Fryderyka (ur. 1722, zm. 1791); w 1746 poślubiła Fryderyka II, księcia meklemburskiego na Szwerynie (ur. 1717, zm. 1785).

Henryka zmarła 7 maja 1782 w zamku myśliwskim w Köpenick opodal Berlina i spoczęła w katedrze berlińskiej.

iv *Ferzy Wilhelm*

Urodził się w końcu (29?) marca 1704 na zamku w Schwedt i zmarł krótko potem, 2 lub 14 kwietnia. Został pochowany w katedrze berlińskiej.

v *Martwa córka*

Urodziła się 12 października 1705.

vi *Fryderyk Henryk*

Urodził się 21 sierpnia 1709 na zamku w Schwedt. Był koadiutorem magdeburskim oraz kanonikiem w Halberstadt, a ponadto sprawował urząd komtura baliwatu joannitów w Lietzen. Służył w pruskiej armii, gdzie osiągnął rangę generała majora. Po śmierci starszego brata 4 marca 1771 odziedziczył Schwedt i Wildenbruch. Zmarł 12 grudnia 1788 na zamku w Schwedt i został pochowany w tamtejszym kościele francuskim. Jego szczątki przeniesiono później do katedry berlińskiej.

MAŁŻONKA FRYDERYKA HENRYKA, POŚLUBIONA 13 LUTEGO 1739

NA ZAMKU W DESSAU:

Leopoldyna Maria

Była ona córką Leopolda I zwanego Starym Dessauczykiem, księcia Anhaltu na Dessau, pruskiego feldmarszałka, potomka jednej z linii dynastii askańskiej, oraz jego żony (z początku morganatycznej) Anny Ludwiki, córki Rudolfa Föhse (Fösen), aptekarza, kreo-

wanej później księżną Rzeszy i legalną małżonką księcia. Urodziła się 12 grudnia 1716 (na zamku w Oranienbaum pod Dessau), zmarła zaś 27 stycznia 1782 w Kołobrzegu (wówczas Kolberg) i została pochowana w tamtejszym kościele mariackim.

CÓRKI MAŁŻEŃSKIE FRYDERYKA HENRYKA (a–b):

a *Fryderyka Szarlotta Leopoldyna Ludwika*

Na świat przyszła 18 sierpnia 1745 w Pałacu Margrabiowskim (Markgräflichen Palais) w berlińskiej dzielnicy Dorotheenstadt. 7 marca 1755 została koadiutorką opactwa w Herford, a 13 października 1764 objęła tam godność opatki. Była ostatnią przełożoną tego opactwa, które w 1802 uległo sekularyzacji i przyłączeniu do Prus. Zmarła 23 stycznia 1808 w Herford

b *Ludwika Henryka Wilhelmina*

Urodziła się 24 września 1750 w Pałacu Książęcym (Prinzlichen Palais) w Berlinie, a 25 lipca 1767 w pałacu Charlottenburg pod Berlinem poślubiła kuzyna *Leopolda III Fryderyka Franciszka*, księcia Anhaltu na Dessau od 1751, w 1807 podniesionego do wyższej rangi książęcej (Herzog) (ur. Dessau 10.08.1740, zm. Luisium pod Dessau 9.08.1817), syna Leopolda II, księcia Anhaltu na Dessau z dynastii askańskiej (rodzonego wuja Ludwiki), i jego żony Gizeli Agnieszki, córki Leopolda, księcia Anhaltu na Köthen. Ich dziećmi byli:

1 Martwa córka (1768).

2 Fryderyk, erbprinz von Anhalt-Dessau (ur. 1769, zm. 1814); w 1792 ożenił się z Chrystianą Amalią (ur. 1774, zm. 1846), córką Fryderyka V, landgraфа heskiego na Homburgu, i miał z nią potomstwo. Pozostawił także kilkoro dzieci pozamałżeńskich.

Ludwika zmarła 21 grudnia 1811 w pałacu na Zerbster StraÙe 61 w Dessau i spoczęła w kryptach pod kościołem mariackim tamże. W 1823 prochy księżnej przeniesiono do kościoła św. Bartłomieja w Jonitz pod Dessau (obecnie jest to dzielnica Dessau-Waldersee).

SYNOWIE POZAMAŁŻEŃSCY FRYDERYKA HENRYKA (a–b):

z *Marią Magdaleną Kramann*, kreowaną później baronową von Stolzenberg i ożenioną z *Adolfem Juliuszem Laur*, ochmistrem dworu w Schwedt i panem Plaue:

BARONOWIE VON STOLZENBERG

a *Fryderyk Karol von Stolzenberg*. Urodził się 15 stycznia 1782, a 15 marca 1811 ożenił się z *Teresą Dufour* (ur. 4.02.1786, zm. Neuwied 25.06.1869), z którą dochował się syna. Zmarł 3 stycznia 1845. Jego potomkowie wygaśli w początku XX w.

b *Henryk Karol von Stolzenberg*. Urodzony w 1785, zmarł 10 sierpnia następnego roku w Schwedt i spoczął w rodowej krypcie w tamtejszym kościele miejskim.

vii *Szarlotta*

Urodzona ok. 1710, zmarła w 1712.

B *Maria Amalia*

Urodziła się 26 listopada 1670 na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński). 20 sierpnia 1687 na zamku w Poczdamie pod Berlinem poślubiła *Karola*, księcia dziedzica (erbprinca) von Mecklenburg-Güstrow (ur. Güstrow 28.II.1664, zm. tamże 25.03.1688), syna Gustawa Adolfa, księcia meklemburskiego na Güstrowie, i jego żony Magdaleny Sybilli, córki Fryderyka III, księcia szlzewicko-holsztyńskiego na Gottorp; krótkotrwałe to małżeństwo było bezdzietne. Drugim mężem Marii Amalii został 5 lipca 1689 w Poczdamie *Maurycy Wilhelm*, książę saski na Zeitz od 1681, katolik od 1717 (ur. Moritzburg 12.03.1664, zm. Weida 15.II.1718), syn Maurycego, księcia saskiego na Zeitz, potomka jednej z gałęzi albertyńskiej linii Wettynów, i jego drugiej żony Doroty Marii, córki Wilhelma Wielkiego, księcia saskiego na Weimarze z ernestyńskiej linii Wettynów. Mieli razem następujące potomstwo:

1 Fryderyk Wilhelm (ur. i zm. 1690).

2 Dorota Wilhelmina (ur. 1691, zm. 1743); w 1717 poślubiła Wilhelma VIII, landgraфа heskiego na Kassel (ur. 1682, zm. 1760), i miała z nim potomstwo.

3 Karolina Amalia (ur. 1693, zm. 1694).

4 Zofia Szarlotta (ur. 1695, zm. 1696).

5 Poronienie (1697).

6 Fryderyk August (ur. 1700, zm. 1710).

Maria Amalia zmarła 17 listopada 1739 w zamku Bertholdsburg w Schleusingen i spoczęła w krypcie książęcej w kościele św. Marcina w Kassel.

C *Albrecht Fryderyk*

Urodził się 21 stycznia 1672 na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński). W latach 1692–1711 był z ramienia króla Prus namiestnikiem Magdeburga. Poświęcił się karierze w armii pruskiej, gdzie wstąpił na ochotnika w 1689. W 1693 uzyskał awans na generała majora, a w 1695 został generałem lejtnantem. W 1695 otrzymał ponadto godność wielkiego mistrza brandenburskiego baliwatu joannitów w Sonnenburgu (Słońsk). W trakcie wojny o sukcesję hiszpańską uzyskał dowództwo pruskiej armii, walczącej z Francuzami w Niderlandach (1702), zaś od 1706 sprawował urząd namiestnika Pomorza Dolnego (Hinterpommern). Zmarł 21 czerwca 1731 na zamku w Friedrichsfelde pod Berlinem (obecnie znajdującym się w granicach miasta) i został pochowany w katedrze berlińskiej.

MAŁŻONKA ALBRECHTA FRYDERYKA, POŚLUBIONA 31 PAŹDZIERNIKA 1703 W PAŁACU CHARLOTTENBURG POD BERLINEM (OBECNIE W JEGO GRANICACH):

Maria Dorota

Była córką Fryderyka Kazimierza, księcia Kurlandii i Semigalii z dynastii Kettlerów (syna margrabianki brandenburskiej Ludwiki Szarlotty, córki elektora Jerzego Wilhelma), i jego pierwszej Zofii Amalii, córki Henryka, hrabiego Nassau na Siegen. Urodziła się 2 sierpnia 1684 na zamku w Mitawie, a zmarła 17 stycznia 1743 na zamku w Berlinie. Została pochowana u boku męża w katedrze berlińskiej.

POTOMSTWO ALBRECHTA FRYDERYKA (i–vii):

LINIA SONNENBURSKA | ss. 237–239

i *Fryderyk Karol Wilhelm*

Urodził się 9 sierpnia 1704 na zamku w Berlinie, gdzie także zmarł 15 czerwca 1707 w tzw. Komnacie Margrabiowskiej. Został pochowany w katedrze berlińskiej.

ii *Karol Fryderyk Albrecht*

Urodził się 10 czerwca 1705 na zamku w Berlinie. Po śmierci ojca w 1731 przejął po nim godność wielkiego mistrza brandenburskiego baliwatu joannitów w Sonnenburgu. Służył w armii pruskiej, gdzie uzyskał stopień generała piechoty. W 1744 zaręczono go z księżniczką heską *Marią Amalią* (ur. 1721, zm. 1744), córką Wilhelma VIII, landgraфа heskiego na Kassel, lecz do zaślubin nie doszło z racji na jej przedwczesną śmierć. Zmarł 22 czerwca 1762 we Wrocławiu, skąd jego zwłoki przewieziono do Berlina i złożono w tamtejszej katedrze.

POZAMAŁŻEŃSKA CÓRKA KAROLA:

z *Dorotą Reginą Wuther (Wuthner)*, dnia 14 stycznia 1744 kreowaną panią von Carlowitz:

Karolina Regina von Carlowitz. Urodziła się 12 grudnia 1731 w Myśliborzu (niem. Soldin), zaś 16 czerwca 1747 w Berlinie wyszła za *Albrechta Chrystiana Ernesta von Schönburg-Hinterglauchau* (ur. 22.01.1720, zm. Wiedeń 9.03.1799), syna Ottona Ernesta von Schönburg-Hinterglauchau oraz poślubionej mu Wilhelminy Chrystiany, córki Henryka Wilhelma, hrabiego zu Solms-Sonnenwalde na Hillmersdorf i Prosmark; urodziła mu troje dzieci. Zmarła 16 września 1755 w Berlinie. Owdowiały Albrecht Chrystian von Schönburg dwukrotnie jeszcze wstępował w związki małżeńskie i dochował się licznej progenitury.

iii *Anna Zofia Szarlotta*

Urodziła się 24 grudnia 1706 r. (na zamku w Berlinie), a 3 czerwca 1723 w Berlinie wyszła za *Wilhelma Henryka*, księcia saskiego na Eisenach od 1729 (ur. Oranjewoud 10.II.1691, zm. Eisenach 26.07.1741), syna Jana Wilhelma, księcia saskiego na Eisenach z er-

nestyńskiej linii dynastii Wettynów, i jego pierwszej żony Amalii, córki Wilhelma Fryderyka, księcia Nassau na Dietz. Wilhelm Henryk był wcześniej żonaty z Albertyną Julianą, córką Jerzego Augusta Samuela, księcia Nassau na Saarbrücken-Idstein, lecz ani ona, ani Zofia nie urodziły mu dzieci. Zofia zmarła 3 stycznia lub nocą z 5 na 6 stycznia 1751 na zamku w Sangerhausen i została pochowana w katedrze w Halle.

iv *Ludwika Wilhelmina*

Urodzona 11 maja 1709 na zamku w Berlinie, tam też zmarła 21 maja tego roku. Spoczęła w katedrze berlińskiej.

v *Fryderyk*

Urodził się 13 sierpnia 1710 na zamku w Berlinie. W 1737 wstąpił do zakonu kawalerów maltańskich (joannitów). Służył w armii pruskiej, gdzie w 1741 uzyskał stopień pułkownika. Poległ 10 kwietnia 1741 pod Mollwitz (obecnie Małujowice) na Śląsku podczas bitwy z armią austriacką. Jego zwłoki odtransportowano do Berlina i złożono w tamtejszej katedrze.

vi *Zofia Fryderyka Albertyna*

Urodziła się 21 kwietnia 1712 (na zamku w Berlinie), a 22 maja 1733 na zamku w Poczdamie poślubiła *Wiktora Fryderyka*, księcia Anhaltu na Bernburgu od 1721, rotmistrza kawalerii pruskiej (ur. Bernburg 21.09.1700, zm. tamże 18.05.1765), syna Karola Fryderyka, księcia Anhaltu na Bernburgu wywodzącego się z dynastii askańskiej, oraz jego pierwszej żony Zofii Albertyny, córki Jerzego Fryderyka, hrabiego zu Solms-Sonnenwalde. Pierwszą żoną Wiktora Fryderyka była Ludwika, córka Leopolda I Starego Dessau-czyka, księcia Anhaltu na Dessau, z którą dochował się córki; z Albertyna Brandenburska urodziła mu pięcioro dalszych dzieci:

- 1 Fryderyk Albrecht, książę Anhaltu na Bernburgu (ur. 1735, zapewne popełnił samobójstwo 1796); w 1763 poślubił Ludwikę Albertynę (ur. 1748, zm. 1769), córkę Fryderyka Karola, księcia szlezwicko-holsztyńskiego na Plön, i miał z nią potomstwo.
- 2 Szarlotta Wilhelmina (ur. 1737, zm. 1777); w 1760 poślubiła Chrystiana Günthera III, księcia von Schwarzburg-Sondershausen (ur. 1736, zm. 1794), i miała potomstwo.
- 3 Maria Karolina (ur. i zm. 1739).
- 4 Fryderyka Augusta Zofia (ur. 1744, zm. 1827); w 1764 poślubiła Fryderyka Augusta, księcia Anhaltu na Zerbst (ur. 1734, zm. 1793), rodzonego brata cesarzowej rosyjskiej Katarzyny II.
- 5 Krystyna Elżbieta (ur. 1746, zm. 1823); w 1762 wyszła za mąż za Augusta II, księcia von Schwarzburg-Sondershausen-Ebeleben (ur. 1738, zm. 1806), i miała z nim potomstwo.

Albertyna zmarła 7 września 1750 na zamku w Bernburgu i została pochowana w kościele zamkowym pw. św. Idziego tamże.

vii *Fryderyk Wilhelm*

Urodził się 28 marca 1714 na zamku w Berlinie. Podobnie jak starsi bracia wstąpił do zakonu joannitów. W 1734 wstąpił na ochotnika do armii pruskiej. W 1741 awansowano go na pułkownika i powierzono dowództwo 15. Pułku Piechoty, a w 1743 uzyskał stopień generała majora i dowództwo Gwardii Królewskiej. Poległ 12 września 1744 podczas oblężenia Pragi w toku wojny z Austrią i został pochowany w katedrze berlińskiej. Nie założył rodziny.

D *Karol Filip*

Urodził się 5 stycznia 1673 w zamku Sparenberg koło Bielefeld. W 1693 objął urząd wielkiego mistrza brandenburskiego baliwatu zakonu joannitów z siedzibą w Sonnenburgu (obecnie Słońsk). Był oficerem pruskiej piechoty i w 1695 awansował do stopnia generała lejtnanta, jednak już 23 lipca tego roku zmarł w obozie wojskowym pod Casale (Włochy) na skutek „gorączki” – ponoć z żalu po rozłące z żoną. Ciało margrabiego przewieziono do Niemiec i złożono w katedrze w Cölln, a w 1750 przeniesiono do katedry berlińskiej.

MAŁŻONKA KAROLA FILIPA, POŚLUBIONA POTAJEMNIE 8 CZERWCA 1695
W ZAMKU LA VENARIA POD TURYNEM:

Katarzyna Maria Magdalena Balbiano

Była ona córką Gotfryda Alberyka Balbiano (Balbiani), 1. markiza di Colcavagno, oraz jego żony Marty Marii Benso dei Conti di Isolabella. Urodziła się w 1670 w Chieri. Pierwszym jej mężem był poślubiony 17 czerwca 1687 w Turynie *Jan Michał Gabaleone* (ur. Turyn 7.03.1652, zm. 06.1691), syn Wiktora Amadeusza Gabaleone z sardyńskiej szlachty oraz jego żony Andżeliki Katarzyny Wiktorii, córki Filiberta Thesau-ro, 1. hrabiego di Salmour (mieli dwóch synów). Na wieść o potajemnych zaślubinach z protestanckim margrabią, król Sardynii uwięził Katarzynę w klasztorze. Dwa lata po śmierci Karola Filipa sąd papieski orzekł, że ich mariaż był nielegalny. W (kwietniu) 1707 w Wiedniu wyszła za *Krzysztofa Augusta*, hrabiego von Wackerbath, feldmarszałka saskiego (zm. Drezno 14.08.1734). Zmarła w grudniu 1719 w Dreźnie i spoczęła w jednym z kościołów na granicy sasko-czeskiej.

E *Elżbieta Zofia*

Trzecia żona *Chrystiana Ernesta*, margrabiego brandenburskiego na Bayreuth (szczegóły zob. s. 182 w biogr. elektora Jana Jerzego).

F *Dorota*

Urodzona 6 czerwca 1675 w zamku Sparenberg koło Bielefeld, zmarła 11 września 1676 na zamku w Cölln (zamek berliński) i spoczęła w tamtejszej katedrze; obecnie spoczywa w katedrze berlińskiej.

G *Chrystian Ludwik*

Urodził się 24 maja 1677 na zamku w Cölln pod Berlinem (zamek berliński). W 1695 otrzymał stopień generała majora armii brandenbursko-pruskiej, a w późniejszym czasie awansował do rangi generała lejtnanta. Pełnił także urząd administratora biskupstwa Halberstadu oraz kanonika w Magdeburgu. W 1705 został komturem zakonu joannitów w Łagów (dziś Łagów w lubuskim). Jemu to właśnie, jako wielkiemu melomanowi, Jan Sebastian Bach dedykował szereg kompozycji, w tej liczbie 6 koncertów z 1721, zwanych odąd *Koncertami brandenburskimi* – są one dziś jednymi z najbardziej znanych utworów kompozytora. Margrabia Chrystian Ludwik zmarł 3 września 1734 na zamku w Malchow w Meklemburgii i spoczął w podziemiach katedry berlińskiej.

Sukcesorem Wielkiego Elektora został jego najstarszy żyjący syn, elektor Fryderyk III, który w 1701 przybrał jako Fryderyk I tytuł króla w Prusach. Jego biogram otwiera trzecią część tego rozdziału.

Hand mir ge
Christias Tifau
H Marzgraf
Lohn stromer
Lupen Jagung,
Ihr gemügg
medien dionung
inf der selben an
Trennt abt
Acht abellen, da
Ihr selbige in g
bleiben an der 2
Pofen der dion
gordiger Lage
Ihr merinab
Christof W. für
at lutt dar
ll ist mit sein
h, nicht mit der
Die tabe an te
hien die her dion
gordiger lutt
in sein dion
ber gordiger für
Ihr in alle
ber mit lutt ab
lutter lutt lutt

2. Książęta pruscy

ALBRECHT
1525-1568

Hand mir ge
Christias Tifau
H Marzgraf
Lohn stromer
Lupen Jagung,
Ihr gemügg
medien dionung
inf der selben an
Trennt abt
Acht abellen, da
Ihr selbige in g
bleiben an der 2
Pofen der dion
gordiger Lage
Ihr merinab
Christof W. für
at lutt dar
ll ist mit sein
h, nicht mit der
Die tabe an te
hien die her dion
gordiger lutt
in sein dion
ber gordiger für
Ihr in alle
ber mit lutt ab
lutter lutt lutt

OJCIEC: *Fryderyk Starszy* (s. 141 w biogr. *Albrechta Achillesa*).

MATKA: *Zofia Jagiellonka* (s. 142).

RODZENSTWO: s. 143.

Urodził się 17 maja 1490 na zamku w Ansbach. Jako młodszy syn został przeznaczony do kariery kościelnej. W 1501 uzyskał niższe święcenia, a w 1505 został kanonikiem w Kolonii. 13 lutego 1511 w zamku Zschillen obrano go wielkim mistrzem Zakonu Krzyżackiego, choć nie był dotychczas nawet jego członkiem; wybór potwierdzono dnia 6 lipca 1511 w Królewcu (Kaliningrad). Na mocy zawartego 8 kwietnia 1525 traktatu krakowskiego państwo zakonne przekształciło się w świeckie Księstwo Pruskie (zwane także Prusami Książęcymi celem odróżnienia od polskich Prus Królewskich), a dnia 10 kwietnia tego roku na rynku w Krakowie Albrecht złożył hołd lenny Zygmuntowi I, tym samym stając się pierwszym księciem pruskim. Zarówno Albrecht jak i jego następcy posługiwali się tytułem „księcia w Prusach”, jako że panowali jedynie w części Prus i to jako lennicy polscy. Książę pruski Albrecht zmarł po dłuższej chorobie 20 marca 1568 na zamku w Tapiewie (Tapiau) i został pochowany wspólnie z drugą żoną w katedrze luterańskiej w Królewcu, częściowo zrujnowanej w trakcie alianckich nalotów w 1944.

MAŁŻONKI ALBRECHTA

I. POŚLUBIONA 1 LIPCA 1526 W KATEDRZE W KRÓLEWCU (KALININGRAD):

Dorota

Jej ojcem był Fryderyk I, król Danii i Norwegii z dynastii Oldenburgów, a matką jego pierwsza żona, margrabianka brandenburska Anna, córka elektora Jana Cycerona; celem odróżnienia od młodszej przyrodniej siostry i imienniczki niektóre opracowania nazywają ją *Starszą*. Urodziła się 1 sierpnia 1504 w zamku Gottorp (niem. Gottorf) w Szlezwiku, zmarła zaś 11 kwietnia 1547 na zamku w Królewcu (Kaliningrad) i została pochowana w tamtejszej katedrze luterańskiej.

II. POŚLUBIONA 16 LUTEGO 1550 W STARYM KOŚCIELE ZAMKOWYM W KRÓLEWCU (ZNISZCZONYM WRAZ Z ZAMKIEM W 1944):

Anna Maria

Była ona jego kuzynką, córką Eryka I Starszego, księcia brunszwickiego na Calenbergu, Getyndze i Hanowerze, potomka dynastii Welfów, oraz poślubionej mu Elżbiety, margrabianki brandenburskiej, córki Joachima I Nestora. Urodziła się w 1532, a zmarła nagle, tego samego dnia co jej mąż, na zamku w Królewcu (Kaliningrad). Została pochowana w katedrze luterańskiej w Królewcu.

POTOMSTWO ALBRECHTA

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (A–F):

A *Anna Zofia*

Urodziła się 11 czerwca 1527 w „Königsbergen” (Królewiec?). Jej mężem został 24 lutego 1555 w Wismarze *Jan Albrecht I*, książę meklemburski na Güstrowie w latach 1547–55 oraz na Szwerynie (Schwerin, dawniej polski Zwierzyn) od 1552 (ur. Güstrow 23.12.1525, zm. Szwerin 12.02.1576), syn Albrechta VII Pięknego, księcia meklemburskiego na Güstrowie, potomka dynastii obodryckiej, oraz margrabianki brandenburskiej Anny, córki Joachima I Nestora. Urodziła mu troje dzieci:

- 1 Albrecht (ur. 1556, zm. 1561).
- 2 Jan VII (V), książę meklemburski na Szwerynie (ur. 1558, zm. 1592); w 1588 poślubił Zofię (ur. 1569, zm. 1634), córkę Adolfa, księcia szlezwicko-holsztyńskiego na Gottorp, z którą miał trójkę dzieci.
- 3 Zygmunt August (ur. 1561, zm. 1603); w 1593 zaślubił Klarę Marię (ur. 1574, zm. 1623), córkę Bogusława XIII, księcia pomorskiego.

Anna Zofia zmarła 6 lutego 1591 w Lübz i została pochowana w katedrze w Szwerynie.

B *Katarzyna*

Urodziła się 24 lub 25 lutego 1528, a zmarła w marcu tego roku.

C *Fryderyk Albrecht*

Urodził się 5 grudnia 1529, a zmarł przed czerwcem 1530, być może 1 stycznia 1530.

D *Łucja Dorota*

Urodziła się 8 kwietnia 1531, a zmarła 1 stycznia lub 1 lutego 1532.

E *Łucja*

Urodzona w lutym 1537 na zamku w Królewcu (Kaliningrad), zmarła z początkiem maja 1539.

F *Albrecht*

Urodził się w marcu 1539 i zmarł wkrótce po narodzinach.

OJCIEC: *Albrecht* (s. 243).

MATKA: *Anna Maria Brunszwicka* (s. 245).

RODZENSTWO: s. 245.

Urodził się 29 kwietnia 1553 na zamku w Neuhausen nieopodal Królewca (obecnie Guriewsk w obwodzie kaliningradzkim). Po śmierci ojca w 1568 został księciem pruskim („w Prusach”) i dnia 19 lipca 1569 podczas sejmku w Lublinie złożył hołd lenny Zygmuntowi II Augustowi. Wobec nasilających się objawów choroby umysłowej od 22 września 1577 pozostawał pod kuratelą swojego brata stryjecznego, margrabiego Jerzego Fryderyka (zob. s. 149 w biogr. elektora brandenburskiego Albrechta Achillesa), a od jego śmierci w 1603 administratorami byli kolejni elektorowie brandenburscy, począwszy od Joachima Fryderyka. Zmarł nocą z 27 na 28 sierpnia 1618 w zamku Fischhausen w Prusach (pol. Rybaki, obecnie Primorsk w obwodzie kaliningradzkim) i został pochowany w kaplicy zamkowej tamże.

MAŁŻONKA ALBRECHTA FRYDERYKA

POŚLUBIONA 14 PAŹDZIERNIKA 1573 W KATEDRZE W KRÓLEWCU (OBECNIE KALININGRAD):

Maria Eleonora

Była ona córką Wilhelma III Bogatego, księcia Kliwii, Juliaku i Bergu, oraz jego żony Marii, córki Ferdynanda I, cesarza rzymsko-niemieckiego, króla Czech i Węgier. Dzięki temu małżeństwu potomkowie najstarszej z córek Marii Eleonory, elektorowie brandenburscy, wysunęli roszczenia do spadku po wymarłych w 1609 księżętach juliacko-kliwijskich (dalsze szczegóły zob. w biogr. Jana Zygmunta). Urodziła się w nocy z 15 na 16 czerwca 1550 w zamku Kleve, a zmarła 1 czerwca 1608 na zamku w Królewcu (Kaliningrad) i została pochowana w tamtejszej katedrze, częściowo zniszczonej w trakcie alianckich nalotów w 1944.

POTOMSTWO ALBRECHTA FRYDERYKA (A–G):

A *Anna*

Małżonka *Jana Zygmunta*, elektora brandenburskiego (szczegóły zob. w jego biogr.).

B *Maria*

Żona *Chrystiana*, margrabiego brandenburskiego na Bayreuth (szczegóły zob. s. 179 w biogr. elektora Jana Jerzego).

C *Albrecht Fryderyk*

Na świat przyszedł 1 czerwca 1580 na zamku w Królewcu (Kaliningrad), a umarł 8 października tego roku na zamku w Neuhausen nieopodal Królewca (Guriewsk) i został pochowany w kościele zamkowym w Królewcu, zniszczonym wraz z królewską katedrą podczas alianckich nalotów w 1944.

D *Zofia*

Urodziła się 31 marca 1582, zapewne na zamku w Królewcu (Kaliningrad), gdzie 5 stycznia 1609 poślubiła *Wilhelma*, księcia Kurlandii i Semigalii od 1594 (ur. Mitawa 20.07.1574, zm. Kokelow 17.04.1640), syna Gotarda, księcia Kurlandii i Semigalii, założyciela dynastii Kettlerów, i jego żony Anny, córki Albrechta VII Pięknego, księcia meklemburskiego na Güstrowie. Dochowali się syna jedynaka:

1 Jakub, książę Kurlandii i Semigalii (ur. 1610, zm. 1681); jego żoną została poślubiona w 1645 margrabianka brandenburska Ludwika Szarlotta, z którą miał liczne dzieci (szczegóły zob. s. 224 w biogr. elektora Jerzego Wilhelma).

Zofia zmarła w połogu 4 grudnia 1610 na zamku w Goldingen.

E *Eleonora*

Druga żona *Joachima Fryderyka*, elektora brandenburskiego (szczegóły w jego biogr.).

F *Wilhelm Fryderyk*

Urodził się 23 czerwca 1585, a zmarł 18 stycznia 1586 na zamku w Królewcu (Kaliningrad) i spoczął w tamtejszej katedrze, częściowo zrujnowanej podczas wojny w 1944.

G *Magdalena Sybilla*

Urodziła się 30 grudnia 1586 na zamku w Królewcu (Kaliningrad), zaś 29 lipca 1607 w Torgau wyszła za *Jana Jerzego I* zwanego *Piwnym Jerzym*, elektora saskiego od 1611 (ur. Drezno 5.03.1585, zm. tamże 8.10.1656), syna elektora Chrystiana I, potomka albertyńskiej linii dynastii Wettynów, oraz margrabianki brandenburskiej Zofii (zob. s. 178 w biogr. elektora Jana Jerzego). Był on wcześniej żonaty z Sybillą Elżbietą, córką Fryderyka I, księcia Wirtembergii, która zmarła rodząc martwe dziecko w 1606. Z księżniczką pruską Magdaleną Sybillą dochował się za to licznych dzieci:

- 1 Martwy syn (1608).
- 2 Zofia Eleonora (ur. 1609, zm. 1671); w 1627 poślubiła Jerzego II, landgraфа heskiego na Darmstadcie (ur. 1605, zm. 1661), i miała z nim potomstwo.
- 3 Maria Elżbieta (ur. 1610, zm. 1684); w 1630 została żoną Fryderyka III, księcia szleszwicko-holsztyńskiego na Gottorp (ur. 1597, zm. 1659), z którym miała potomstwo.
- 4 Chrystian Albert (Albrecht) (ur. i zm. 1612).
- 5 Jan Jerzy II, elektor saski (ur. 1613, zm. 1680); w 1638 zaślubił Magdalenę Sybillę, córkę Chrystiana, margrabiego brandenburskiego na Bayreuth, i miał z nią potomstwo (szczegóły zob. s. 180 w biogr. elektora brandenburskiego Jana Jerzego).
- 6 August, książę saski na Weißenfels (ur. 1614, zm. 1680); w 1647 jego żoną została Anna Maria Dorota (ur. 1627, zm. 1669), córka Adolfa Fryderyka I, księcia meklemburskiego na Szwerynie, z którą miał liczne potomstwo, zaś po raz drugi ożenił się w 1672 z Joanną Walburgą (ur. 1647, zm. 1687), córką Jerzego Wilhelma, hrabiego von Leiningen-Westerburg, i miał z nią dalsze dzieci.
- 7 Chrystian I, książę saski na Merseburgu (ur. 1615, zm. 1691); poślubił w 1650 Chrystianę (ur. 1634, zm. 1701), córkę Filipa, księcia szleszwicko-holsztyńskiego na Glücksburgu, i miał potomstwo.
- 8 Magdalena Sybilla (ur. 1610, zm. 1668); w 1634 poślubiła Chrystiana, kronprinca duńskiego (ur. 1603, zm. 1647), syna margrabianki brandenburskiej Marii Katarzyny (zob. s. 211 w biogr. elektora Joachima Fryderyka), a po jego śmierci w 1652 wyszła za Fryderyka Wilhelma II zwanego Pogrobowcem, księcia saskiego na Altenburgu (ur. 1603, zm. 1669), wdowca po margrabiance brandenburskiej Zofii Elżbiecie (szczegóły zob. s. w 215).
- 9 Maurycy, książę saski na Zeitz (ur. 1619, zm. 1681); w 1650 poślubił Zofię Jadwigę (ur. 1630, zm. 1652), córkę Filipa, księcia szleszwicko-holsztyńskiego na Glücksburgu, i miał potomstwo, a w 1676 ożenił się z Zofią Elżbietą (ur. 1653, zm. 1684), córką Filipa Ludwika, księcia szleszwicko-holsztyńskiego na Sonderburgu-Wiesenburgu, z którą miał dalsze liczne dzieci.
- 10 Henryk (ur. i zm. 1622).

Magdalena Sybilla zmarła 22 lutego 1659 na zamku w Dreźnie i pochowana została w katedrze NMP we Freibergu.

Na mocy zawartych wcześniej układów sukcesyjnych Księstwo Pruskie przypadło elektorskiej linii Hohenzollernów w osobie zięcia zmarłego, elektora Jana Zygmunta.